

Planinski vestnik 12

glasilo Planinske zveze Slovenije december 1986

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1986

12

letnik LXXXVI izhaja od leta 1895

vsebina

Tomaž Banovec	Leto 1987 in planinska organizacija	529
M. C.	Pet Bloudkovih priznanj planincem	531
Matej Šurc	Alešev sklad — kaj je to?	531
Pavle Šegula	Pomembna je predvsem preventiva	532
Dr. Tone Strojín	Gore zblízujejo narode	535
Franci Savenc	Himalajsko imenoslovje	535
M. C.	Marjan Rastresen — novi Vestnikov urednik	538
Danica Zorko	Kočno na Pohorju — največje prese- nečenje	539
Gregor Klančnik	Postojanka brez ključa	540
T. S.	Neposredni stiki so koristni in po- trebni	540
Tone Andrejčič	Tisoč dvesto kilometrov po devetih transverzalah	541
Matevž Lenarčič	Za zaščito narave	544
Matevž Lenarčič	Za nas je to najlepša gora na svetu!	546
Jože Slodnjak	»Močni samo v skupni navezi!«	550
Andreja Erdlen	Galdhøpiggen, 2469 m	552
Matjaž Čuk	Daleč so obljudene poti, tu domuje samota	555
Milan Gombač	»Vsi planinci so nama enako do- brodošli!«	560
Miha Marenčič	Enkratna podoba Špikov	563
Branko Čeh	Kakšna romantika!	565
Aleksander Čičerov	Tudi pivovarji in godbeniki čistili gore	566
	Kostanjeva nedelja z gobami	567
	Društvene novice	568
	Iz planinske literature	571
	Razgled po svetu	574
France Mazi	Sedlo ali preval?	576

Slika na naslovní strani: Sonce ob novem letu: naj bo vse leto 1987 sončno,
polno čudovitih doživeti v gorah in predvsem — varno!

Posnetek: Srečko Pungartnik

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova
ulica 9, poštni predal 214. Revija praviloma izhaja vsak mesec. Ureja uredniški
odbor: Milan Čilenšek (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez
Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože
Pogljajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja,
Nevinka Vogelink in Božo Zorko; predsednik izdajateljsko-založniškega sveta
Ante Mahkota. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije.
Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna
naročnina je 3000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih:
prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 dolarjev.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
vselej navedite tudi stari naslov, in to s tiskanimi črkami. Upoštevamo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo
sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

Vogel — prostrano smučišče, ki se pne visoko nad južnim obrežjem Bohinjskega jezera. V teh dneh bo zopet zaživelo, staro in mlado bo vijugalo po njegovih strminah, iščoč zdravega razvedrila v zimski naravi.

Posnetek: Mirko Kunšič

**ZA GORE V JUGOSLAVIJI IN OBISKOVALCE V NJIH BI LAHKO TUDI SLOVENCI
STORILI KAJ VEČ**

LETO 1987 IN PLANINSKA ORGANIZACIJA

**PLANINSTVO JE POMEMBEN DRUŽBENI DEL, VELIKO SMO ŽE GOVORILI O SEBI
IN VELIKO SO V TEM LETU DRUGI GOVORILI O NAS**

TOMAŽ BANOVEC

V letu 1986 smo tudi planinci delali obračun, november je mesec slabega vremena, kratkih dni, ni več prave, lepe jeseni, a zime še ni. V tem času seštevamo in analiziramo marsikaj, pripravljamo nove rešitve, tudi tiste, ki so že dolgo obljubljene in naj bi nas stabilizirale. Sedaj že vemo, da bomo spremenili ustavo, zakon o združenem delu, popravili naj bi zakone o delovnih razmerjih, spremenili davčno politiko, preoblikovali strukturo osebnega dohodka, dobili nov obračunski sistem, novo urejanje amortizacije — vse to ob manjši inflaciji, večji izvozni usmeritvi, večji produktivnosti, večji zavesti delavcev in večji odgovornosti vseh.

Planinstvo je pomemben družbeni del, veliko smo že govorili o sebi in veliko so v tem letu drugi govorili tudi o nas. Tudi na posebni seji Zvezne konference Socialistične zveze delovnih ljudi smo se predstavili, upamo, da smo se razumeli, pa vseeno smo tudi na tej konferenci slišali za vsako društvo posebej, da potrebuje sistemsko družbeno pod-

poro, če hoče delati in preživeti. Mi smo govorili drugače, saj je osnovna naloga in namen društev prav svobodno interesno združevanje, samouresničevanje, samoupravljanje, in če hočemo biti množični, tudi samofinanciranje. Družbeni ideal — mogoče nov in drugačen — naj bi bil, da bo delavec, občan ekonomsko tako močan, da bo izbral pristočasno aktivnost in jo financiral sam ali pretežno sam.

Nihče ni proti družbeni pomoči, vendar ta naj ne bi bila osnova za vse, naj bo hitra, z malo administriranja, učinkovita in še kaj. Tako bomo lažje razumeli v uvodu napovedane ukrepe.

Planinci smo se tega navadili, naš način dela v gorah, opremljanje postojank in potov in vse, kar skupaj delamo zase in za druge, je že dolgo v ponos nam in domovini. Vseeno tako ne moremo v celoti naprej, tudi v naših vrstah tako kot v družbi v celoti smo odprli neka vprašanja, deloma vezana na splošno družbeno vretje, del smo dobili iz vzporednega planinskega sveta in vretja v svetu, nekaj pa je naših — slovenskih in jugoslovanskih vprašanj.

V letu 1987 bo skupščina naše organizacije. Spet v novembru se bomo sestali in naredili obračun in se organizirali za novi dve leti, z novimi programi, novimi ljudmi in verjamem, da tudi z novimi uspehi. Ker pa bo družba v celoti v težavah še naprej, bomo morali tudi naše cilje postaviti temu ustrezno in usklajeno.

S planinsko gospodarsko osnovo smo lahko kar zadovoljni, obnovili smo precej, ostale pa so nekatere naloge, dokončanje začetega in pogorišče pod Raduho. Temeljna naloga bo ponuditi te naše objekte in poti za dalj časa večjim skupinam in s ceno pokriti tisti del stroškov, ki jim učeno rečemo tekoče vzdrževanje.

To naj bi uredili tudi z boljšo ponudbo, propagando in založništvom, tudi tako, da bodo naši pohodi v gore organizirani za dalj časa in med tednom, v času dopustov v vsej sezoni. Naši vrhunski planinci — plezalci vseh vrst — so dobili nov pravilnik in se vedno bolj specializirajo. Vse — »oči, roke in noge« — je uprto v daljna gorstva, na druge celine, v osemisočake, v Ande, v ekstremno težke plezalne napore in še kam. Spremlja nas očitek, da vodstva planinskih društev in Planinska zveza Slovenije za to ne store veliko — prej premalo, da funkcionarji počno nekaj manj pomembnega. Oblikovali smo Alešev sklad, da bi bilo bolje.

Seveda ne gre bolje, vsaj takoj ne. Tudi mi že imamo svoje športne zvezde s svojimi viri, ki so seveda nedotakljivi — funkcionarji naj najdejo druge vire, nove možnosti, skrbijo za postojanko v Manangu in počno še kaj, kar jim bomo naročili. Pri tem pa nimamo ustreznih kriterijev niti med seboj niti navzven. Pa smo vseeno veseli, ko tujci med deset najbolj uspešnih podvigov v Himalaji uvrščajo za leto 1985 kar dve naši dejanji, med njimi Jalung Kang na prvo mesto. Težava, ki jo moramo razumeti in nas razlikuje od drugih, ki delajo »poole« in druge lepe tekmovalne sisteme, je v tem, da so drugi športi tudi birokratsko in tehnokratsko urejeni, reprezentance določene, na olimpiado leti skoraj toliko funkcionarjev kot športnikov — naši planinski funkcionarji pospremijo ekspedicijo do avtobusov, in če pride nazaj na Brnik, jo tam pričakajo. Odpravo lahko organizira vsak, navzven so vse naše, navznoter pa društvene, regionalne, slovenske, bosansko-hercegovske in hrvatske in še kakšne.

Nov program, ki je predložen Planinski zvezi Jugoslavije, bo uredil tudi to, vendar se moramo v tem letu v celoti bolje organizirati, koliko odprav bo založilo svoje koledarje, kdo bo kje svobodno menjal svojo storitev, vse drugo bo treba rešiti pred skupščino in na njej.

Mogoče je tudi, da bi za gore v Jugoslaviji in obiskovalce v njih storili tudi Slovenci kaj več; strategijo za to imamo, pot je še dolga in naporna, vendar je vsak kos nove poti in postojanka in karta v jugoslovanskih gorah nov korak v enakomernejšem planinskem razvoju Jugoslavije.

Tu se bomo morali poenotiti o nekaterih skupnih stvareh, približno enakih članarinah ob približno enakih pravicah, o hitrejšem zviševanju članarine, vendar ustrezno klasificirane, da bi članstvo ohranili na sedanji ravni.

Zelo pomemben ob tem je program, ki bo moral biti prilagojen novim družbenim razmeram, posebno važno pa je delo z mladino in posebnimi skupinami v naši organizaciji, vse odprto v širšo Jugoslavijo in za vse ljudi. Ta program naj bi nam postopoma omogočil in nas navajal na brezpotja, drugačne izbire ciljev, na samoodrekanje in še več prostovoljnega dela za druge. Tega smo navajeni in to bodo naša osnovna izhodišča v letu, ki prihaja, v katerem želim vsem ljubiteljem gora, prijateljem in sodelavcem v organizaciji veliko osebnih sreč in uspehov.

Čeprav smo slovenski planinci zaverovani v Aljaževe čase, moramo počasi doumeti, da je naša mlajša zgodovina po letu 1945 že skoraj tako dolga in verjetno prav tako plodna kot tista v prvi polovici obstoja organizacije. Obe izkušnji peljimo naprej, druga je pomembnejša od prve, kmalu bo enako dolga, vendar nam je bližja ter predvsem kot izkušnja in praksa bolj uporabna.

Obe bomo uporabili za delo na skupščini v letu 1987, ki poleg naporov obeta tudi uspehe. Krenimo na to pot po naše, po planinsko, spoštujoč tradicijo s hkratnim hitrejšim prilagajanjem novemu!

PET BLOUDKOVIH PRIZNANJ NAŠIM PLANINCEM!

Najvišje priznanje za dosežke v telesni kulturi v Sloveniji — Bloudkovo nagrado in plaketo — letos so priznanje podelili 25. novembra v Kopru — je tokrat med skupno 33 dobitniki prejelo rekordno število slovenskih planincev in alpinistov. Bloudkovo nagrado je prejela odprava Cerro Torre 1985/86 (za prvenstveni vzpon v enem najzahtevnejših gorstev sveta), Bloudkove plakete pa so dobili Tomo Česen iz Kranja, Franc Ježovnik iz Celja, Marija Stremfelj iz Kranja in Ljubo Urbajs iz Zoprač pri Vrbi na avstrijskem Koroškem.

Vsem dobitnikom priznanja najtopleje čestitamo!

M. C.

Komentiramo

ALEŠEV SKLAD – KAJ JE TO?

Po »Aleševi šoli« v Manangu — kdor jebral Markičev članek (PV 10/86), ve, kakšno je tam stanje — smo (oziroma bomo) dobili še nekaj, kar se imenuje po Alešu Kunaverju. To je sklad za zbiranje in razdeljevanje sredstev za napredek in razvoj odpravarstva. Jugoslovanski delež v svetovnem alpinizmu bi ostal brez Aleša bistveno drugačen, predvsem skromnejši, zato takšno poimenovanje ni naključno.

Pravilnik Aleševskega sklada, ki ga je po številnih burnih razpravah, argumentih za in proti, že maja sprejel Glavni odbor PZS, je naposled zagledal beli dan v oktobrskih Obvestilih. S tem je namreč tudi uradno pričel veljati.

Zakaj ta sklad? Z njim naj bi spodbujali udeležbo vrhunskih in perspektivnih alpinistov, denarno pomagali udeležencem odprav in pospešili vrhunski alpinizem, posebno pri odpravah v Himalajo. Tu se bodo zbirali denar, športna oprema ter druga materialna sredstva in storitve, povezane z odpravami, ki jih bodo prispevale organizacije združenega dela. Takšna podpora vrhunskim alpinistom — sredstva iz tega sklada se vodijo na tekočem računu PZS — bo večinoma potekala v obliki vračljivih sredstev. Sklad upravlja odbor, ki ga sestavljajo predsednik in šest članov. Predsednik za zdaj še ni določen, kdorkoli je povezan s tem skladom, pa si želi in si hkrati prizadeva v odbor pritegniti osebnost takšnih sposobnosti in izkušenj, kot sta, denimo, Ante Mahkota ali Gregor Klančnik, ki sta precej prispevala k uspešnemu delovanju jugoslovanskega smučarskega poola. Da ne bo pomote, pool, kot je naš smučarski, se razlikuje od Aleševskega sklada. Le-ta je kvečjemu njegov za-

metek, čeprav ideja o ustanovitvi poola po vzoru smučarskega med alpinisti obstaja že dalj časa. Tudi Aleš Kunaver si je bil v tej smeri veliko prizadeval.

Predsednik Izvršnega odbora PZS Andrej Brvar je v zvezi z Aleševim skladom dejal, da je uspeh odvisen le od količine denarja, ki se bo stekal v sklad. Hkrati je opozoril na dve morebitni slabosti: alpinisti-odpravarji se bodo precej odtujili od organizacije odprav, saj bodo zdaj manj sodelovali pri zbiranju sredstev, obstaja pa tudi nevarnost, da udeleženci ne bodo več tako svobodni pri izbiri področja svoje dejavnosti, torej gore ali plezalne smeri, ker bo odslej denar narekoval njihove cilje.

Kaj lahko pričakujemo od novoustanovljenega sklada? Seveda, četudi bo zadeva tekla po zamišljenih tirnicah, ni mogoče pričakovati, da bodo s tem rešeni vsi problemi okrog financiranja vrhunškega alpinizma. Alešev sklad bo na podlagi programa naših alpinističnih (tudi zgolj plezalskih) odprav rabil kot pomoč tej dejavnosti; bo le eden izmed virov financiranja, nikakor pa ne edini. Še vedno bo med stroški za takšen šport zapisan tudi delež odpravarjev samih oziroma planinskih društev, katerega član je vrhunski alpinist ali plezalec. Glavni namen sklada je pravzaprav usmerjati prispevke delovnih organizacij. Višina tega deleža je namreč bila doslej precej odvisna od prizadevanja, spretnosti, navsezadnje tudi od ugleda posameznih prosilcev. Stihijsko zbiranje sredstev pa nikakor ne more priti v poštev, vsaj ne pri organizaciji odprav z resnično težavnimi cilji, ki tudi v svetovnem merilu nekaj pomenijo.

Matej Šurc

POMEMBNA JE PREDVSEM PREVENTIVA

KDAJ BO KONEC NEODGOVORNOSTI UPRAVITELJEV LJUBELJSKE CESTE? BO RES MORALO NAJPRED UMRETI NEKAJ LJUDI, PREDEN BODO POSKRBELI ZA TISTO, ČESAR NISO STORILI, KO SO GRADILI TO MEDNARODNO CESTO?

PAVLE ŠEGULA

Kakor vsako leto se tudi tokrat oglašam z zapisom o posledicah snežnih plazov v Sloveniji v zimi 1985/86 z željo, da bi nauki preteklosti pripomogli k večji varnosti v gorah pozimi in dramili zanimanje za naravne zakonitosti, četudi te človeku niso naklonjene.

USODNI 10. FEBRUAR 1986

Zima 1985/86 v splošnem ni bila ostra, ostalo je pri razmeroma milih temperaturah, tudi snega ni bilo v preobilju. Zanimive snežne razmere so bile okrog 10. februarja, zaradi teh je bilo veliko škodljivih in celo usodnih plazov.

— **Dne 2. decembra 1985** med 10. in 11. uro je osip snega s hleva pri Sv. Florjanu v Sopotnici nad Škofjo Loko zatrpal petletnega dečka. Ta je v nesreči podlegel, očetovo oživiljanje in zdravniška pomoč sta bila zaman.

Streha ni imela prestrezalnikov snega. Do splazitve je bistveno pripomogla razmeroma visoka temperatura, bilo je 9⁰ C!

— **Dne 28. decembra 1985** okrog 12.30 je plaz pod Mojstrovko odnesel štiri gornike. J. M. je ostal zatrpan približno 1,2 m globoko v plazovini, sopotnikom se je uspelo rešiti z lastnimi močmi in se nemudoma lotiti reševanja. Dva sta ostala na plazu in iskala pogrešanega, tretji je odhitel po pomoč v Erjavčevo kočo.

Reševalci so se z ratraki prebili iz Kranjske Gore do kraja nesreče. Pes vodnika Štefana Kološe je v nekaj minutah odkril ponesrečenca, ki je bil močno podhlajen in brez zavesti. V koči je zdravniku GRS iz Kranjske Gore J. Kokalju uspelo, da ga je po 2,5 ure oživiljanja vrnil v življenje.

Do nesreče je moralo priti. Prek noči je zapadlo več decimetrov snega, nastajali so zameti in kložast sneg. Odločitev J. M. in tovarišev, da gredo na Mojstrovko v takem vremenu in ob 11. uri dopoldne, je bila nespametna. Zaverovani v svoje domnevne »izkušnje«, niso upoštevali ne opozoril oskrbnika ne drugih v koči. Zaradi tega so morali na tvegano pot in reševanje še gorski reševalci.

— **Dne 9. februarja 1986** je Jurjev plaz pod Ljubeljem onkraj predora zasul avstrijski avtomobil. Telesnih poškodb in gmotne škode ni bilo, na pomoč je priskočila GRS iz Tržiča.

Vprašam se, kdaj bo konec neodgovornosti upraviteljev ceste. Bo mar res moralo najprej umreti nekaj ljudi, da bi poskrbeli za tisto, česar niso storili, ko so gradili to mednarodno cesto?

— **Dne 10. februarja 1986** okoli 11.30 je plaz z Resenika v Halozah podrl stanovanjsko hišo Korezovih v Čermožišah pri Žetalah. Umrl je 2,5-letni G. K., mater V. K. in vnuka M. Š. so rešili živa. M. Š. je bil praktično klinično mrtev; od zasutja do trenutka, ko je njegovo srce spet pričelo normalno delati, je minilo skoro 14 ur.

Plaz je presenetil vse, saj ga na tem kraju ne pomnijo najstarejši ljudje. Bil je posledica izrednih razmer na vesinah, ki so same po sebi primerne za trganje snežne odeje, četudi porasle z gozdom.

— **Dne 24. februarja 1986** je plaz v Velikem Grabnu pod Hudim Vrščem rinil štiri smučarje, ki pa so mu ušli brez škode in poškodb.

Vodstvo kaninskih žičnic je v bojazni, da bi bil v plazu zasut kak smučar, organiziralo obsežno iskalno akcijo, ki se je k sreči izkazala za nepotrebno. Gre za plaz, ki ga varnostniki redno odstreljujejo, nujno pa bi morali še izboljšati pristop do kraja proženja.

— **Dne 2. marca 1986** je manjši žlebast plaz nedaleč od Češke koče presenetil dva gornika. Medtem ko se je B. Š. s cepinom zadržal na strmini, je plaz pahnil alpinistko T. F. v 300 metrov globok prepad, kjer je obležala mrtva. Vzrok nesreče je verjetno opoldanska otoplitev. Alpinista se nista zavedala nevarnosti, prav gotovo sta tudi premalo poznala krajevne snežne razmere.

— **Dne 7. marca 1986** sta se zaradi plazu iztirila dva vagona na progi Maribor—Dravograd. Žrtev in večje škode ni bilo. Proga očitno ni zadosti zavarovana.

— **Dne 10. marca 1986** je manjši plaz tik pod postajo D kaninskih žižnic zajel in odnesel smučarko. Poškodba ni bilo, pač pa nekaj stvarne škode. Plazina je znana in smučanje tamkaj stalno prepovedano. Vzrok je nedisciplinarnost smučarjev, ki so vozili po zaprti progi, prerežali snežno odejo in ogrožali življenje smučarjev na urejeni progi.

ŠKODA NA ZGRADBAH

— **Dne 1. februarja 1986** je plaz zasul izstopno območje postaje C kaninskih žižnic. Posledic ni bilo. Lega postaje C je izjemno neugodna in zelo pogosto samo namerno proženje plazov zagotavlja njeno varnost. Tako žičnica plačuje neznanje projektantov, ki o plazovih niso imeli pojma, nasvetov pa niso hoteli upoštevati.

— **Okoli 10. februarja 1986** so plazovi v Halozah podrli najmanj tri hiše, v Grohotu pod Raduho pa zmleli lepo in priljubljeno planinsko kočo. Kakor je bilo divjanje plazov v Halozah izjemen dogodek, tako v Grohotu česa drugega zaradi skrajno nesmotrne lokacije postojanke ni bilo pričakovati.

ŠE PODATEK S KOSOVA

— **Dne 19. januarja 1986** je plaz pri Jezercih blizu Uroševca uničil stanovanjsko hišo. Umrli je mati s štirimi otroki, štiri ljudi so — hudo poškodovane — odpeljali v bolnišnico. Bela smrt na Kosovu neusmiljeno gospodari leto za letom. Videti je, kot da so ljudje sprijaznjeni z usodo, saj za pomoč in nasvet ne kažejo oblasti nikakršnega zanimanja.

Povzemimo znana dejstva: rezultate ponazarja preglednica 1.

Preglednica 1

Prizadeti	Način reševanja			Posledice			Število psov
	S	M	GRS	M	P	Z	
Gorniki na smučeh	—	—	—	—	—	—	34
Gorniki peš	4	—	2	1	1	6	
Smučarji na progi	5	—	—	—	—	5	
Smučarji zunaj proge	—	—	—	—	—	—	
Nesreče v prometu	—	—	1	—	—	—	
Nesreče v zgradbah	—	4	9	7	6	13	
Skupaj	9	4	12	8	7	25	

Legenda: S = samopomoč
M = mrtvi

M = medsebojna pomoč
P = poškodovani

GRS = reševalci
Z = zajeti

PODATKI O ŠKODI V DRUGIH DEŽELAH

Naše razmišljanje o posledicah delovanja snežnih plazov v svetu ne bi bilo popolno brez podatkov o škodi v drugih deželah. Razmere otipljivo kaže preglednica 2, v kateri so zajete tudi smrtne žrtve plazov v Jugoslaviji. Žal v tem pregledu niso zajete številne žrtve plazov v Himalaji in drugih gorstvih, ki so reden cilj številnih odprav. Domnevamo, da je najmanj polovica preminulih podlegla snežnim in ledenim plazovom, o čemer pa doslej nimamo nobene zanesljive in sprotne dokumentacije.

Preglednica 2

Država	Gorniki		Smučarji		Med delon	Na cesti	V zgradbi	Drugi	Mrtvih
	na smučeh	brez smučj	zunaj proge	na progi					
Avstrija	26	2	4	1	—	1	—	9	43
Bolgarija	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ČSSR	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Francija	20	4	14	—	—	—	2	—	40
Italija z Južno Tirolsko	11	—	4	—	1	8	2	1	27
Jugoslavija	—	1	—	—	—	—	6	1	8
Kanada	6	—	—	—	—	—	—	—	6
Liechtenstein	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Norveška	1	1	—	—	—	—	—	20	22
Poljska	—	1	—	—	—	—	—	—	1
Španija	4	—	—	—	—	—	—	—	4
Švica	22	5	7	—	—	—	—	—	34
ZDA	9	—	1	2	3	—	—	—	15
Združeno kraljestvo (Anglija)	—	2	—	—	—	—	—	—	2
ZR Nemčija	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Skupaj	101	16	30	3	4	9	10	31	204
Odstotkov	49,51	7,84	14,71	1,47	1,96	4,41	4,90	15,20	100

Na zasedanju podkomisije za plazove IKAR v Piani Resinelli nad Leccom v Italiji smo obravnavali tudi naslednja vprašanja:

— Poročali smo o nekaterih najbolj poučnih nesrečah.

— Ugotovili smo, da je varstvo na cestah še vedno zelo slabo, sočasno pa udeleženci v prometu ne spoštujejo navodil, kršijo zaporo cest in umirajo po nepotrebnem.

— Raziskave o uporabnosti bajalice za iskanje zasutih počasi napredujejo. Sprejeta je bila resolucija — 5. točka slovenskega memoranduma o uporabnosti bajalice, ki pravi: »Dokler nimamo dokazov o uporabnosti oziroma prednosti bajalice nasproti doslej znanim in uporabljenim pripomočkom za iskanje, bajalice ne smemo uporabljati v škodo le-teh.«

— Šestjezični slovar o snegu, plazovih in varstvu bo kmalu natisnjen; vseboval bo tudi slovenske izraze in bo na ta način v pomoč tudi vsem našim ljudem, ki ljubiteljsko ali poslovno črpajo znanje tudi iz tujih strokovnih virov.

— — —

Podatki zgovorno potrjujejo, da se s plazovi ne kaže igrati, zato je logičen sklep, da se moramo v boju s plazovi nujno zatekati predvsem k preventivi.

— O stanju snežne odeje poroča Služba za sneg in plazove Hidrometeorološkega zavoda Slovenije, ki izdaja tudi redna in posebna opozorila o nevarnosti.

— Oceno varnosti določenega zemljišča in ustrezne smernice daje brezplačno podkomisija za plazove.

— Gorska reševalna služba in Planinska zveza Slovenije prek svojih komisij in odborov s šolanjem gornikov in drugih ozavešča obiskovalce gora in smučarje, da bi bili že sami in ob pomoči drugih dejavnikov sposobni presoditi stopnjo nevarnosti in ustrezno ukrepati.

Upoštevajmo napotke, da bi se varno vračali iz zimskih gora!

GORE ZBLIŽUJEJO NARODE

XXII. SREČANJE PLANINSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE, KOROŠKE IN FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE

Letošnje srečanje treh dežel je bilo dne 4. in 5. oktobra v Kötschach-Mauthnu, letoviškem kraju v zgornjem kotu Ziljske doline. V značilnem gorskem okolju je bilo tako srečanje tu že drugič.

Po uvodni dobrodošlici župana in pozdravih predsednika ÖAV, sekcije za Koroško, predsednika PZS in predsednika Furlanije-Juljske krajine je bil na vrsti ogled razstave »Iz življenja dr. Julija Kugyja«, ki jo je pripravil Alpski muzej iz Innsbrucka, in stalne razstave muzeja planinske fronte 1915—18 s tega območja. Muzej je v mestni hiši od leta 1983.

Sledil je razgovor o planinskih poteh in problemih ob prehodih čez državne meje, o označevanju in oskrbovanju poti, o odpadkih ipd. Predsednik sekcije ÖAV, ki je bil gostitelj srečanja, dr. Ernst Steinwender, je pripravil teze za razgovor v treh jezikih. Slovenski prevod je bil slab. Le zakaj se organizatorji ne obračajo na slovenska planinska društva v zamejstvu, saj so na srečanjih redno navzoči, a povabljeni le s strani PZS?

Ugotovljeno pa je bilo, da je bilo doslej mnogo narejenega za pospeševanje planinskega prometa, saj je bilo prodanih več kot tri tisoč dnevnikov po Poti prijateljstva treh dežel, ki zajema najvišje gore treh sosednjih dežel.

Letos je bil predstavljen slovar najbolj potrebnih izrazov v treh jezikih, ki jih planinec uporablja v gorah. Delo, pri katerem sta sodelovala tudi Darinka Petkovšek in Pavle Šegula, izdala pa ga je Planinska založba v Ljubljani in natisnila tiskarna Toneta Tomšiča, je doživelo splošno priznanje.

Demonstracija nadelane gorske poti, kot je Karnijska višinska pot, ki je speljana deloma po avstrijskem, deloma po italijanskem ozemlju, je načela vprašanje, kako doseči čim manjše administrativne zaplete ob prehodu državnih meja. Predlagana je bila možnost, naj bi z ustreznimi žigi v planinski izkaznici omogočili planincem prost prehod čez državno mejo. Za primer megle in noči naj bi bile poti, ki vodijo prek državnih meja, že v primerni oddaljenosti pred mejo ustrezno označene. Sploh pa bi morala biti razpotja poti označena z napisi, kam vodi katera pot, nevarna mesta pa posebej z opozorilnimi znaki, recimo v rumeni barvi.

Navzoči so govorili tudi o medsebojnem informiranju glede časa oskrbovanja koč, prenočitvenih zmožljivostih, kje se dobi ključ ipd., nadalje glede transportiranja odpadkov in celo o znanstveni izmenjavi izkušenj. Dogovorili so se, da organizator letošnjega srečanja oblikuje sklepe in jih nato dopisno ponudi v odobritev drugima deželama.

Drugi dan srečanja je bila organizirana tura na Kleiner Triel (2095 m) s tovariškim srečanjem pri Dr. Steinwenderhütte (1775 m).

Organizatorica prihodnjega srečanja bo dežela Furlanija-Juljska krajina.

Dr. Tone Strojín

ZA ODPRAVO RAZLIČNOSTI PRI PISANJU IMEN GORA V HIMALAJI

HIMALAJSKO IMENOSLOVJE

NEKAJ PRAKSE PRI PISANJU HIMALAJSKIH IMEN ŽE IMAMO • KAZALO BI PRI NAS UPORABLJATI LE OSNOVNA IMENA GORA

FRANCI SAVENC

»Prav bi bilo, da bi tudi naše pisanje himalajskih imen uredili po enotnem načelu — v smislu naših pravopisnih načel,« je leta 1955 v Planinskem vestniku (na strani 549) zapisal njegov tedanji urednik Tine Orel. Navedel je tudi že osnovna izhodišča in jih

primerno podkrepil. V naslednjem letniku (PV 1956, strani 117—8) se je oglasila še Lilijana Avčinova in vse skupaj zaokrožila takole:

»Popolnoma brez smisla bi bilo pisati *ch* namesto *č* ali *sh* namesto *š*, ko imamo vendar za oba glasova natanko ustrezni črki. Posebno velja to za tiste jezike, katerih pisava tudi sama sloni na fonetičnem načelu, in to so razen tibetanskih skoraj vsi. J bi mi pisali kot dž, y kot j. Nerodnejša se mi zdi stvar z glasom, ki ga odločilni himalajski filološki organi zaznavajo s *ts*. Ali je to res vedno *c*? Brez moči pa smo pri pisavi črke *r*. *R* je vedno *tr*, razen v konsonantni skupini *tr*, *dr*, kjer je komaj slišen. Za pravo izgovorjavo si bo pač treba to zapomniti. Glede *h*-ja bi bilo pametno, da se držimo Vittozovega načela: kjer je negotov, ga izpustimo. Tako bomo pisali Tibet in ne Thibet, Katmandu in ne Kathmandu.

Nisem pa za njegov predlog, naj bi pisali namesto običajnega *h* za oznako aspiracije apostrof. Tako naj bi bilo po Vittozu prav ne Bhotia, ampak B'otia. S stališča Francozov in Angležev je ta način pisave seveda pameten, kajti prve bi zavedlo, da bi npr. *ph* brali *f*, drugi pa bodo spet *th* izgovarjali po svoje. Pri nas za tak način pisave ni razlogov. Pravega *h*-ja v tibetanščini skoraj ni. Pač pa je aspiracija tako močna, da se izgovarja kot *h*, in vrh tega je tako pomembna, da je nikoli ne smemo prezreti. Opustitev pridiha lahko privede do hudih napak. Samo en primer: *kangpa* = noga, *khangpa* = hiša. Čemu ne bi označili tega krepkega pridiha kar lepo s črko *h*?

In dalje. Jaz sama sem prepričana, da bomo vseh teh negotovosti in ugibanj, kako pisati himalajska imena v našem jeziku, rešeni, kakor hitro prodro tudi Slovenci v ta daljni, tuji in čudoviti svet. Naš človek ima posebno tanko uho za tuje jezike, in ker je ponavadi tudi natančen in temeljit, smemo upati, da se bo potrudil ime pravilno slišati in ga natanko zapisati. Dotlej pa si moramo pomagati, kakor vemo in znamo.

Ni mi znano, da bi se kdo že temeljiteje lotil tega problema, nekaj prakse s pisanjem imen himalajskih vrhov pa le imamo. Z upoštevanjem le-te in ob pomoči tovarišev, predvsem Zorana Jerina in Toneta Škarje, sem zato priredil seznam nepalskih himalajskih vrhov, na katere je dovoljeno organizirati odprave. Naj rabi kot pomoč pri pisanju (pa tudi navajanju nadmorskih višin, na tem področju je namreč zadnji čas bilo veliko popravkov!) in — morda — zbudi tudi primerno strokovno ocenitev. Škoda bi namreč bilo, če bi kopirali zdaj enega, zdaj drugega. V Himalaji smo že dosegli toliko, da se sedaj lahko lotimo tudi konfrontacije prakse z (našimi) jezikovnimi pravili. Ne Kangčendzonga — kot npr. Nemci, ali Kanchenjunga — kot Angleži, še manj Kanjijunga in podobno. Pri nas se je že kar lepo uveljavil zapis Kangčendzenga — in utemeljen je bil že pred 30 leti.

SEZNAM NEPALSKIH HIMALAJSKIH VRHOV (OBJAVLJEN JE BIL V 1. ŠTEVILKI NEPAL HIMAL JOURNALA, 1985), NA KATERE JE MOGOČE ORGANIZIRATI:

A) NEPALSKE ALI NEPALSKO-TUJE OD-PRAVE (TREKINGE); (NEPALCI MORAJO BITI NAJMANJ TRIJE):

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
1.	Brikuti Bhrikuti	6364	Damodar
2.	Leonpo Gang (Big White Peak)	6979	Džugal Jugal
3.	Camar Chamar	7187	Serag
4.	Čangla Changla	6563	Čangla Changla
5.	Dordži Lakpa Dorje Lhakpa	6966	Džugal Jugal
6.	Gurdža Himal Gurja Himal	7193	Daulagiri Dhaulagiri
7.	Gjačung Kang Gyachung Kang	7952	Kumbu Khumbu
8.	Gjalzen Gyalzen Peak	6151	Džugal Jugal

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
9.	Džonsang Jongsang Peak	7483	Džanak Janak
10.	Karjolung Karyolung	6511	Rovaling Rowaling
11.	Lantang Ri	7205	Lantang
12.	Bairab Takura Bhairab Takura (Madiya Peak)	6799	Džugal Jugal
13.	Nala Kankar	6062	Nalakankar
14.	Nepal Pik Nepal Peak	6910	Kangčendzenga Kangchenjunga
15.	Omi Kangri Ohmi Kangri	6829	Džanak Janak
16.	Purbi Čjaku Phurbi Chyachu	6637	Džugal Jugal
17.	Kirat Culi Kirat Chuli (Tent Peak)	7365	Kangčendzenga Kangchenjunga

B) TUDI TUJE ODPRAVE (TREKINGE), ČE SO VANJE VKLJUČENI TUDI NEPALCI:

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
1.	Bobaje Bobaye	6808	Gurans/Joko Gurans/Yoko
2.	Camlang Chamlang	7319	Mahalangur/Barun
3.	Ceo Himal Cheo Himal	6820	Peri
4.	Ganeš I Ganesh I (Yangara)	7429	Ganeš Ganesh
5.	Jeti Bahurani Jethi Bahurani	6850	Gurans
6.	Kangsar Kang Khangsar Kang (Roc Noir)	7485	Anapurna Annapurna

C) VSE ODPRAVE (TREKINGE):

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
1.	Ama Dablam	6812	Barun
2.	Anapurna I Annapurna I	8091	Anapurna Annapurna
3.	Anapurna II Annapurna II	7937	Anapurna Annapurna
4.	Anapurna III Annapurna III	7555	Anapurna Annapurna
5.	Anapurna IV Annapurna IV	7525	Anapurna Annapurna
6.	Južna Anapurna Annapurna South	7219	Anapurna Annapurna
7.	Api	7132	Gurans
8.	Baruntse Barun Tse	7132	Barun
9.	Bauda Baudha	6672	Mansiri
10.	Čobudže Chobuje	6685	Roivaling Roivaling
11.	Čolatse Cholatse	6440	Kumbu Khumbu
12.	Čo Oju Cho Oyu	8201	Kumbu Khumbu
13.	Čo Polu Cho Polu	6711	Mahalangur
14.	Čuren Churen	7371	Daulagiri Dhaulagiri
15.	Dampas Dhampas	6012	Mukut
16.	Daulagiri I Dhaulagiri I	8167	Daulagiri Dhaulagiri
17.	Daulagiri II Dhaulagiri II	7751	Daulagiri Dhaulagiri
18.	Daulagiri III Dhaulagiri III	7715	Daulagiri Dhaulagiri
19.	Daulagiri IV Dhaulagiri IV	7661	Daulagiri Dhaulagiri
20.	Daulagiri V Dhaulagiri V	7618	Daulagiri Dhaulagiri
21.	Daulagiri VI Dhaulagiri VI	7268	Daulagiri Dhaulagiri
22.	Everest Sagarmatha	8848	Kumbu Khumbu
23.	Varaha Šikha Varaha Shikha (Fang)	7647	Anapurna Annapurna
24.	Ganeš II Ganesh II	7163	Ganeš Ganesh

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
25.	Ganeš III Ganesh III (Salasungo)	7110	Ganeš Ganesh
26.	Ganeš IV Ganesh IV (Pabil)	7052	Ganeš Ganesh
27.	Ganeš V Ganesh V	6986	Ganeš Ganesh
28.	Gangapurna	7455	Anapurna Annapurna
29.	Tarke Kang (Glacier Dome)	7193	Anapurna Annapurna
30.	Gaurišankar Gauri Shankar	7134	Roivaling Roivaling
31.	Tripura Hiunchuli Tripura Hiunchuli (Hanging Glacier Peak)	6553	Kandžiroba Kanjiroba
32.	Himalčuli, Vzhodni Himalchuli East	7893	Mansiri
33.	Himalčuli, Severni Himalchuli North	7371	Mansiri
34.	Himalčuli, Zahodni Himalchuli West	7540	Mansiri
35.	Himlung Himal	7126	Peri
36.	Hongde	6556	Mukut
37.	Džagdula Jagdula Peak	5764	Džagdula Jagdula
38.	Kumbakarna Kumbhakarna (Jannu)	7710	Kangčendzenga Kanchenjunga
39.	Šej Šikhar Shey Shikhar (Junction Peak)	6139	Kandžiroba Kanjiroba
40.	Kangbačen Kangbachen	7903	Kangčendzenga Kanchenjunga
41.	Kagmara I	5960	Kandžiroba Kanjiroba
42.	Kande Hiunchuli Kande Hiunchuli	6627	Patrasi
43.	Kangčendzenga Kanchenjunga (Main Peak)	8586	Kangčendzenga Kanchenjunga
44.	Kangčendzenga, Srednji vrh Kanchenjunga (Central)	8482	Kangčendzenga Kanchenjunga
45.	Kangčendzenga, Južni vrh Kanchenjunga (South)	8476	Kangčendzenga Kanchenjunga
46.	Kang Guru	6981	
47.	Kangtega (Khantega)	6779	Barun
48.	Kanžeralva Kanjeralwa	6612	Kandžiroba Kanjiroba
49.	Kandžiroba Kanjiroba (Main Peak)	6883	Kandžiroba Kanjiroba
50.	Katang Khatang	6782	Roivaling Roivaling
51.	Lamdzung Himal Lamjung Himal	6983	Anapurna Annapurna
52.	Langsisa Ri	6427	Džugal Jugai
53.	Langtang Lirung	7234	Langtang
54.	Lotse Lhotse	8516	Kumbu Khumbu
55.	Lotse Šar Lhotse Shar	8400	Kumbu Koshi
56.	Lobučje, Z. vrh Lobuje West	6145	Kumbu Khumbu
57.	Makalu I Makalu I	8463	Mahalangur

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
58.	Makalu II (Kangchungtse)	7678	Mahalangur
59.	Manapati	6380	Daulagiri
60.	Manaslu	8163	Mansiri
61.	Manaslu, S. vrh	7157	Mansiri
62.	Manaslu North Peak		
63.	Nampa	6755	Gurans
64.	Ngozumpa Kang	7743	Kumbu
65.	Ngozumpa Kang		Khumbu
66.	Nilgiri, Srednji vrh	6940	Nilgiri
67.	Nilgiri Central		
68.	Nilgiri, S. vrh	7061	Nilgiri
69.	Nilgiri North		
70.	Nilgiri, J. vrh	6839	Nilgiri
71.	Nilgiri South		
72.	Numbur	6957	Rolvaling
73.	Nuptse	7855	Rolvaling
74.	Patrasi	7855	Kumbu
75.	Ngadi Čuli	6450	Khumbu
76.	Ngadi Čuli	7871	Patrasi
77.	(Peak 29, Dakura)		Mansiri
78.	Pumori	7161	Kumbu
79.	Puti Hiunchuli	7246	Khumbu
80.	Putha Hiunchuli		Daulagiri
81.	Saipal	7031	Dhaulagiri
82.	Sartse	7459	Gurans/Saipal
83.	Shartse		Kumbu
84.	Sisne	5849	Khumbu
85.	Sita Čučura	6611	Sisne
86.	Sita Chuchura		Daulagiri
87.	Taveče	6501	Dhaulagiri
88.	Tawoche	6623	Kumbu
89.	Tamserku		Khumbu
90.	Thamserku		Barun
91.	Tiličo Pik	7134	Anapurna
92.	Tilicho Peak		Annapurna
93.	Tukuče	6920	Daulagiri
94.	Tukuche Peak		Dhaulagiri
95.	Jalung Kang	8505	Kangčendzenga
96.	Yalung Kang		Kanchenjunga

Č) TUDI TREKINGE — ČE LE IMAJO DOVOLJENJE NMA (NEPAL MOUNTAIN-ERING ASSOCIATION):

Z. št.	Vrh, slovenska transkripcija in angl. (oz. druga imena)	Nad. viš.	Gorska skupina
1.	Imdža Tse	6183	Kumbu
2.	Imja Tse (Island Peak)		Khumbu
3.	Paldor Peak	5896	Ganeš
4.	Tarpu Čuli	5663	Ganesh
5.	Tharpu Chuli (Tent Peak)		Anapurna
6.	Hiunchuli	6441	Annapurna
7.	Hiunchuli		Annapurna
8.	Singu Čuli	6501	Anapurna
9.	Singu Chuli (Fluted Peak)		Annapurna
10.	Ramdung	5925	Rolvaling
11.	Parčemuče	6187	Rolvaling
12.	Parchemuche		Rolvaling
13.	Mera	6654	Khumbu
14.	Mera Peak		Khumbu
15.	Kongma Tse	5849	Khumbu
16.	Khongma Tse (Mehra)		Khumbu
17.	Kusum Kanguru	6267	Kumbu
18.	Kundža Čuli	5844	Khumbu
19.	Kangjachuli		Lantang
20.	Pokalde	5806	Kumbu
21.	Mardi Himal	5587	Khumbu
22.	Lobuče	6119	Anapurna
23.	Lobuje		Annapurna
24.	Kvande	6011	Kumbu
25.	Kwangde (Kawande)		Khumbu
26.	Pisang	6091	Rolvaling
27.	Zahodni Čuli	6419	Khumbu
28.	Chulu West		Damodar
29.	Vzhodni Čuli	6584	Damodar
30.	Chulu East		

Imena v oklepajih so tista, ki jih še uporabljajo, in to v angleški transkripciji. (Menim namreč, da bi kazalo pri nas uporabljati le osnovna imena.) Nekatera imena, ki so se tudi uporabljala v preteklosti in so pomembna za spremljanje nekdanjih zapisov, bomo vključevali postopno.

V nekaterih imenih sem izpustil oznako Pik (Peak), ker sodim, da ni potrebna. Pri nekaterih imenih pa nisem le »slovenil« zapisa, marveč sem vnesel (pri nas) že uveljavljeno ime (Sagarmata → Everest...).

Priporočamo se za vsakršne pripombe, dopolnila, pa tudi (le) vprašanja. Brez povratnih informacij ni napredka!

MARJAN RAZTRESEN — NOVI VESTNIKOV UREDNIK

Glavni odbor PZS je na 4. seji, ki je bila 22. in 23. novembra 1986 v Domu na Gorah nad Hrastnikom, obravnaval problematiko komisije za varstvo narave in gorsko stražo, ocenil letošnje planinsko sezono z vseh vidikov in predelal vrsto drugega gradiva.

GO je odločil, da bo znašala članarina PZS za prihodnje leto za odrasle člane 1000 dinarjev (od česar morajo društva odvzeti 500 dinarjev in še 100 dinarjev za Planinski vestnik), za mladince 500 dinarjev (od tega za PZS 140) in za pionirje 200 dinarjev (za PZS 80). Celoletna naročnina za Planinski vestnik bo znašala 5000 dinarjev. Poleg tega morajo plačati člani in mladinci 50, pionirji pa 40 dinarjev zavarovalnine.

GO je imenoval za novega glavnega in odgovornega urednika Planinskega vestnika Marjana Raztresena, za vršilca dolžnosti predsednika izdajateljsko-založniškega sveta Toneta Strojina, za predsednico izdajateljskega odbora Darinko Petkovšek, za načelnika propagandne komisije Gojka Župana in za vršilko dolžnosti predsednika nadzornega odbora Marjlo Vild.

Končno je GO PZS sklenil, da bo dan planincev '87 na Ermanovcu.

M. C.

KOČNO NA POHORJU – NAJVEČJE PRESENEČENJE

ZA KOČNIM, KI JE DOSEGLO OD 5 MOŽNIH 4,9 TOČKE, SO SE ZVRSTILI BLED (4,8), KRANJSKA GORA (4,6), ŽALEC (4,6) ITD.

DANICA ZORKO

Gesli *Slovenija, moja dežela* in *Turizem smo ljudje* sta vedno bolj zasidrani v naši zavesti. Tako je letos osemnajstič po vrsti po Sloveniji potovala komisija Turistične zveze Slovenije in ocenjevala kraje, ki so se uvrstili v finale tekmovanja za najbolj urejeni kraj. In ker smo planinci tudi ljudje in je planinstvo tudi turizem, smo se odločili objaviti rezultate tega tradicionalnega tekmovanja. Tekmovanje pripravlja Turistična zveza Slovenije s pomočjo 232 turističnih društev in 21 območnih turističnih zvez. Kraji se najprej pomerijo na regionalni ravni, najbolje ocenjeni pa se uvrstijo v republiški finale. Ocenjujejo splošno urejenost kraja in okolice, prometno urejenost kraja ter urejenost javnih lokalov in njihove okolice, kraji pa so uvrščeni v štiri skupine: posebna skupina turističnih krajev, turistični kraji, izletniški in tranzitni kraji, manjši turistični kraji. Najvišja možna ocena je 5.

Absolutni zmagovalec letošnjega tekmovanja je z oceno 4,9 vasica z majhnim številom hiš — Kočno nad Zgornjo Polskavo.

V posebni skupini turističnih krajev je Bled z oceno 4,8 in z vzorno urejenostjo vsega, od česar je odvisno dobro počutje turistov, še vedno prvi kraj slovenskega turizma. Tudi Radencev ni treba posebej predstavljati. V Rogaški Slatini obiskovalec prezre obvoznice in druge drobne nevšečnosti, saj kraj deluje prikopno, domače in urejeno. Portorožu, ki je še zmeraj eden naših najbolj znanih in urejenih turističnih krajev, manjka primerna avtobusna postaja. Ta pa nas, še nedokončana, preseneti v Postojni, kjer žal trava kliče po kosi. Kranjska Gora se lahko meri s podobnimi kraji v tujini.

V skupini turističnih krajev je pri vrhu Titovo Velenje. Vedno znova preseneti preprosto urejen Bovec. Ptuj zamerimo premalo cvetja na vrtovih, Lendavi pa žrtvovanje dela prelepih gor.

V skupini izletniških in tranzitnih krajev vodi Žalec — prešerno razposajen in brihten je ta mladenič. Tudi Kostanjevica na Krki, središče dolenske kulture, vedno znova privablja umetnike in ljubitelje umetnosti. V Veržejju postaja beli cvet bratstva in enotnosti pravi simbol kraja. Mokrice z Veliko dolino imajo posnemanja vredne sanitarije. Nekateri javni objekti v Ormožu žal ne naredijo najboljšega vtisa. V Vinici pogrešamo ob spominskih ploščah Otonu Župančiču, Evgenu Lovšinu in prekomorskim brigadam novo informativno tablo. Jesenice so s pobarvanim zrakom in neurejeno glavno cesto zadnje v svoji skupini.

Največje presenečenje pa je Kočno, pohorska vasica 3 km nad Polskavo, z 18 hišami, 85 prebivalci, lepo urejenimi kmetijami. Cesta in razsvetljava, s kakršno se ne more pohvaliti marsikak bolj znan kraj, zbirke kmečkega orodja na prostem, brezplačne priponke z imenom in simbolom zaselka — dvema pohorskim smrekama. Gostinskega lokala ni, vse hiše zapovrstjo pa so hiše odprtih vrat, če je le kdo doma. Televizijski turistični nagelj so že dobili, pridružuje se mu še absolutno prvo mesto v letošnjem tekmovanju za najbolj urejen kraj v Sloveniji. V to skupino so se uvrstili še: Polzela, Žirovnica, Kanal, Mežica, Kapela, Senovo, Polenšak, Ajdovščina in Vuhred.

Veseli nas, da je v Sloveniji vedno več krajev, ki si zaslužijo predznak »naj«.

(PRIPOMBA UREDNIŠTVA: Zapis smo povzeli po uradnih rezultatih Turistične zveze Slovenije.)

POSTOJANKA BREZ KLJUČA

V RAZŠIRJENI KOČI PRI TRIGLAVSKIH JEZERIH JE 75 NOVIH, DRAGOCENIH LEŽIŠČ

Planinski vestnik je v letošnji 6. številki na straneh 287—88 objavil prispevek »Koča pri Triglavskih jezerih bo posodobljena« in pogumno napovedal, da bodo turni smučarji že v zimski sezoni 1986/87 spali v novem podaljšku te postojanke. V Jugoslaviji zadnje četrtletje neradi razpravljamo o izpolnjevanju plana, vendar pa lahko za postojanko PD Ljubljana Matica v Dolini Triglavskih jezer s ponosom zapišemo, da smo obljubljeno uresničili.

V času od 2. julija do 10. oktobra je bil z vmesno 15-dnevno prekinitvijo zgrajen štirietazni podaljšek koče pri Triglavskih jezerih in vgrajenih 75 ležišč z vzmetni-

cam 70 × 190 cm. To povečanje bo v letnih mesecih tvorilo enotno ponudbo postojanke, ki ima odslej zmogljivost 170 ležišč, zunaj oskrbovalne sezone pa bo s samostojnim vhodom z dvorišča rabilo kot zimsko zavetišče. V minulih čudovitih jesenskih dnevih je bilo že veliko število obiskovalcev prelepe Doline Triglavskih jezer deležnih gostoljubja stalno odprtega novega dela postojanke.

Za prvo zimo je opremljenih 52 ležišč, na razpolago so učinkovita železna peč, copate in sveče, hrano pa morajo planinci prinesiti s sabo. Pred predvidenim prenočevanjem — zlasti skupin — se morajo planinci prijaviti pri PD Ljubljana Matica, svoj obisk in vtise pa vpisati v vpisno knjigo postojanke. Prepričani smo, da bodo obiskovalci dobro opravili izpit o planinskem kodeksu.

Podaljšek postojanke je zidan, za zimo primerno izoliran, od zunaj opažen z macesnovimi skodlami in prekrit z deskami in s trapezasto temno rjavo plastificirano aluminijско pločevino. Etaže so medsebojno povezane s švedskimi stopnicami, samo vrhnja — četrta etaža z desetimi ležišči — pozimi ni dostopna. Peč, ki je v drugi bivalni etaži, lahko ogreva vse prostore. Iz hodnika sta dostopni dve stranišči, ki sta pozimi suhi, poleti pa na izplakovanje.

V letu 1986 je bilo mnogo opravljenega tudi pri prenovi starega dela postojanke. Celoten objekt je enotno prekrit z aluminijско pločevino, opremljen z okni termopan in tlakovan s helidromom. Adaptirani sta pomožna koča in drvarnica ter dograjeno vodno zajetje. Naslednje leto bo sledila prenova kuhinje, gostinskih prostorov in starih spalnic.

Financiranje je najtežja naloga investitorja. Dosedanji stroški znašajo že 67 milijonov dinarjev. Nevračljivo zbrana sredstva znašajo le 45 milijonov, zato si morajo pri društvu denar tudi izposojevati. Slovenske železarne so prevzele generalno pokroviteljstvo in same prispevale 25 milijonov ter s tem neposredno omogočile gradnjo leta 1986. Ker bo za nadaljevanje prenove potrebnih še okrog 30 milijonov dinarjev, investitor računa na plemenitost združenega dela, zasebnikov in drugih občanov, saj bomo vsi ponosni, če bo ena najbolj obiskovanih postojank v Triglavskem narodnem parku ponosna pričakala prelomnico stoletja.

SREČANJE VODSTEV PZS IN PSB

NEPOSREDNI STIKI SO KORISTNI IN POTREBNI

Delovni sestanki vodstev Planinske zveze Slovenije in Planinarskega saveza Hrvatske so že tradicija, ki povezuje obe največji planinski organizaciji v Jugoslaviji že skoraj poldrugo desetletje. Srečanja so praviloma dvakrat letno, izmenoma v slovenskih in hrvaških gorah, na pol poti med Ljubljano in Zagrebom ali v višjih gorah.

Letošnje srečanje se je pričelo s prirčno dobrodoščilo v društvenih prostorih planinskega društva v Ivancu in v Pasaričevem domu na Ivančici (1061 m) že v soboto, 18. oktobra. Na vrstili so bile delovne teme: založba planinske karte Gorskega kotarja, variante poti E7 čez Hrvatsko in predlog praznjanj planinskim delavcem iz obeh republik. Sodelujoči so načeli tudi vrsto načelnih vprašanj s področja množičnosti planinstva, planinskega gospodarstva, možnosti uporabe vojaškega helikopterja pri gradnji planinskih postojank itd.

V nedeljo, 19. oktobra, sta delegaciji obeh vodstev skupaj obiskali planinski dom Anke Ivčič na Ravni gori (680 m), kjer sta bili deležni gostoljubnega sprejema PD Ravna gora. Po sprejemu čez Ravno goro sta delegaciji obiskali še planinski dom PD Trakošan iz Lepoglave, ki ga prenavljajo. Tudi tu je bilo prirčno srečanje in pogostitev. Po vrnitvi v planinski dom Anke Ivčič je sledil uradni, vendar prijateljski konec srečanja s trdnim sklepom, da so taka srečanja s stiki med planinci obeh republik koristna in potrebna. PZS so zastopali predsednik Tomaž Banovec, podpredsednik Tone Strojín, tajnik Jože Dobnik in predsednik MDO Zasavja Lojze Anzelc.

T. S.

Gregor Klančnik

TISOČ DVESTO KILOMETROV PO DEVETIH TRANSVERZALAH

POTOVANJE NA ORGANIZIRANIH POHODIH JE KLJUB PLAČILU PARTICIPACIJE CENEJŠE, KRAJŠE IN LAŽJE, KOT ČE BI ČLOVEK POTOVAL NEORGANIZIRANO ALI CELO SAM. POHODNIKOM PONEKOD AVTOBUSI, KAMIONI ALI REČNA PLOVILA SKRAJŠAJO POT, ODVEČNO OPREMO PREPELJEJO S KAMIONI ALI PRENEŠO S KONJI DO KRAJA PRENOČEVANJA. NASLEDNJI POHOD BO PRIHODNJE LETO.

TONE ANDREJČIČ

Planinske zveze Bosne in Hercegovine, Hrvatske in Črne Gore so pred časom organizirale planinski partizanski pohod Bratstva in enotnosti od Petrove gore na Hrvatskem prek legendarnih bosansko-hercegovaških planin do Žabljaka v Črni Gori, v dolžini okrog 1200 kilometrov. Te pohode prirejajo vsaka štiri leta.

Pohod leta 1983 je bil organiziran v spomin na 40-letnico bitke na Neretvi in Sutjeski in 40-letnico ustanovitve nove Jugoslavije. Pot teče po krajih, kjer so se zadrževale in bojevale enote NOV in prenašale ranjence in bolnike v času 4. in 5. sovražnikove ofenzive.

PO DEVETIH, MEDSEBOJNO POVEZANIH TRANSVERZALAH

Planinska partizanska pot je speljana po devetih planinskih veznih poteh-transverzalah, ki so medsebojno povezane. To so: transverzala Krajina (Petrova gora—Velika Kladuša—Pećigrad—Cazin—Bihać), transverzala Krajiški partizan (Bihać—Bosanski Petrovac), transverzala Ustanička (Bosanski Petrovac—Drvar), transverzala Mladost (Drvar—Glamoč), transverzala Ivo Lola Ribar (Glamoč—Livno—Duvno), transverzala Partizanske bolnice 1943 (Duvno—Gornji Vakuf), transverzala Bitka za ranjenike (Gornji Vakuf—Prozor—Jablanica), transverzala Neretva (Jablanica—Kalinovik) in transverzala Sloboda (Kalinovik—Žabljak).

Po dogovoru med PS BiH in PD Zelenogora iz Foče je bilo določeno, da se za pohodnike transverzale Sloboda prizna tudi transverzala Sutjeska (Kalinovik—Mratinje), ker ima ta transverzala skoraj iste kontrolne točke kot transverzala Sloboda.

Kdor obhodi vse našete transverzale, bo spoznal naslednja mesta: Velika Kladuša, Pećigrad, Cazin, Bihać, Bosanski Petrovac, Drvar, Glamoč, Livno, Duvno, Gornji

Vakuf, Prozor, Jablanica, Kalinovik, Žabljak, Mratinje in Bosansko Grahovo.

Nadalje bo občudoval Šatorsko in Blidinje jezero, Crepuljsko, Boračko, Štirinsko in Orlovačko jezero, Gornje in Donje Bare, Trnovačko, Veliko in Malo jezero, Pivsko, Škrčko in Crno jezero ter Zeleni vir, poleg tega pa še legendarni reki Neretvo in Sutjesko ter Uno, Taro, Pivo in Drino.

Pohodnik se bo povzpел na nešteto vrhov: Crni vrh (1605 m), Osječenica (1796 m), Velika Klekovača (1961 m), Mala Klekovača (1761 m), Šator (1872 m), Veliki Vitoraj (1907 m), Veliki in Mali Slovinj (1586 in 1669 m), Sajkiča Kuk (1746 m), Cincar (2007 m), Veliki Vran (2074 m), Velika Ljubuša (1797 m), Idovac (1956 m), Veliki Vilić (2116 m), Zelena glava (2135 m), Zimomor (1921 m), Lelija (2032 m), Bregoč (2015 m), Uglješin vrh (1858 m), Badanj (2242 m), Maglič (2386 m), Veliki Vitao (2396 m) in Bobotov Kuk (2522 m).

Pretrsen bo stal pred veličastnimi spomeniki in skromnejšimi spominskimi obeležji, postavljenimi v spomin na padle borbe in borke narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije in žrtev fašističnega terorja. Pri pomnikih se bo tudi spominjal na zgodovinske dogodke med NOB. Taki spomeniki so na Petrovi gori, kjer je delovala tudi Centralna partizanska bolnišnica, nadalje Jasenica, Drimić, Korčanica — prav tako s Centralno partizansko bolnišnico na Grmeču. Na Glamočkem polju stoji spomenik Ivi Loli-Ribarju, pri Drvarju je znamenita Titova pečina in na Oštrelju Titov vlak. Poleg tega so spomeniki še na Makljenju, Tjentištu in Neretvi, kjer je v Jablanici kot spomenik porušen železniški most prek reke.

Na pohodu bomo obiskali tudi tri podzemne jame: Hajdučko pečino, Ledeno pečino in Ledenico.

A to še ni vse, kajti prav gotovo ne bomo opustili ogleda neštete muzejev: muzeja Avnoja in muzeja ZAVNO BiH, pokrajinskih muzejev ter muzeja Gavril Principa. Na pohodu nam ne bo dolgčas, saj bomo krajše ali daljše počitke izrabili za obisk

»kafan« in »čevabdžinic« ter si privoščili poleg bosanske kavice tudi razne druge bosanske specialitete.

Organizatorji pohoda na posameznih transverzalah so bila tale planinska društva: Krajišnik Velika Kladuša, Plješivica Bihać, Planinar Ilidža, Vlašić Travnik, Energoinvest Sarajevo, Tvrtkovac Zenica, Vilinac Jablanica, Borašnica Konjic-Uni's in za transverzalo Sloboda—Sutjeska PD Zelengora Foča ter planinski zvezi BiH in Črne Gore.

Za vsako transverzalo je bila določena participacija, in to po 400 do 500 dinarjev, za transverzalo Sloboda pa 600 dinarjev. S tem denarjem so bili plačani: značka, dnevnik oziroma vodnik, prevozi z avtobusi, prevozi opreme s tovornjaki, včasih tudi prenos šotorov s konji, in to vedno do kraja, ki je bil predviden za prenočevanje. (Seveda so to bile cene leta 1983.)

Vsak pohodnik je moral imeti poleg običajne planinske opreme tudi šotor ali pa si je moral zagotoviti prostor v šotoru, s seboj je moral imeti spalno vrečo, menažko in čutarico.

DNEVNO OSEM DO DVANAJST UR HOJE

Zjutraj je bilo vstajanje navadno ob 5. uri, po potrebi tudi prej, v primeru krajših pohodov pa smo lahko spali do 6. ali 7. ure. Vsakodnevni pohod je trajal osem do dvanajst ur z vmesnimi počitki 15 minut do ene ure. Potrebna je bila torej dobra kondicija in tudi precej dobre volje. Veliko več je bilo deževnih dni in noči z burjo, enkrat je celo snežilo in bril neprijeten veter, ki je pihal neprestano ves dan. Po vsaki prehojeni transverzali je bil določen en dan počitka, za transverzalo Sloboda pa dva dneva — zaradi udeležbe na proslavi na Tjentištu.

Vsi vrhovi, ki sem jih omenil že prej, so lahko dostopni, saj imajo na eni strani strma travnata pobočja, medtem ko je druga stran pri večini prepadna. Nekoliko zahtevnejši so Bobotov Kuk, Maglić in Mala Klekovača.

Prenočili smo največkrat po šolah, v gozdarskih barakah, šotorih in na senu po kmetijah, ter po enkrat v vojašnici, v domu učencev in v hotelu. Vse je bilo brezplačno, morebitne stroške je poravnal PS BiH.

Hrana je bila iz nahrbtnika, večkrat pa smo si tudi sami kaj skuhal. Organizatorji so nam pogosto preskrbeli tople obroke v raznih gostinskih in tovarniških objektih. Tudi vojaški in civilni kotli so prišli v poštev. Hladnih obrokov ni manjkalo: konzerve, sadje, vložene paprike, kruh idr. Vse v organizaciji planinskih društev in vse zastoj.

ZA VSAKO TRANSVERZALO BRIGADA

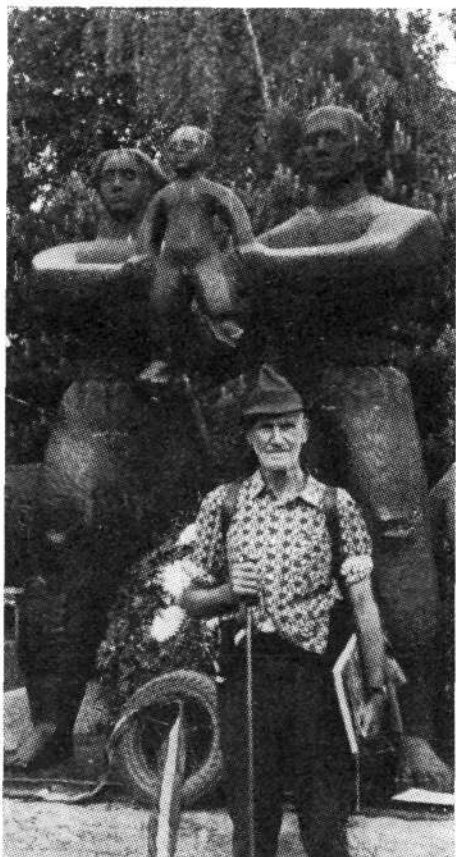
Za vsako transverzalo je bila organizirana brigada, ki je bila običajno razdeljena na dva bataljona, brigade in bataljone pa so vodili komandanti in komisari. Udeležencev je bilo na posameznih pohodih od 50 do 100. V brigadi sta bila tudi načelnik sanitete in intendant. Za varnost pohodnikov so skrbeli člani gorske reševalne službe, ki je opravljala tudi vodniške posle. Zaradi pogostne megle, starih, že precej obledelih markacij, ki so na poteh prek pašnikov označene na manjših kamnih in zelo poredko, je bilo večkrat kar težko ugotoviti pravo smer. Vodniki so imeli voki-tokije, s katerimi so vzdrževali zvezo z določenimi »štabi« v dolini. Ves pohod je spremljal Planinarski savez BiH po svojih zastopnikih ter sodeloval pri sprejemih in proslavah, ki so bili organizirani na končnih krajih posameznih transverzal. Tu so nas pozdravili zastopniki družbenopolitičnih organizacij, stari borci pa so nam pripovedovali o dogodkih iz NOB. Poleg tega so ob teh priložnostih pohodnikom podelili značke za prehojeno transverzalo in večkrat tudi knjižne nagrade.

Vsak pohodnik se je lahko sam odločil, ali bo naenkrat prehodil vseh devet transverzal ali pa le nekatere — po svoji izbiri. Kdor je prehodil v organiziranih pohodih ali neorganizirano vse transverzale partizanske poti, si je prislužil skupaj s priznano Sutjesko deset transverzalnih značk. PS BiH pa podeli še častno značko — »poveljo« (priznanje), in poleg tega še bronasto in srebrno značko za transverzalo Po planinah Bosne in Hercegovine, za katero si na pohodu nabere 250 točk.

TAKO PRISTNO TOVARIŠTVO OBSTAJA SAMO MED PLANINCI

Med udeleženci pohoda je bilo pravo tovariško vzdušje. Nekateri so trdili, da je tako pristno tovarištvo samo še med planinci, pa še to ne med vsemi. Tudi ni bilo nikaršne nacionalne ali celo verske nestrpnosti, čeprav so bili na pohodu zbrani planinci iz Bosne in Hercegovine, Hrvat-ske, Slovenije, Črne Gore, Vojvodine in Makedonije — razen Kosova. Seveda je bilo največ udeležencev iz BiH.

Na prvih pohodih je bilo tudi nekaj Mari-borčanov, potem pa sem ostal kot Slovenec sam. Bil sem pa tudi najstarejši pohodnik in zato tudi najpočasnejši. Tako sem še bolj občutil, kaj pomenita pravo tovarištvo in bratstvo. Za vse sem kar naenkrat postal »čika Tonči«. Protežirali so me skoraj ob vsaki priložnosti. Kolikokrat me je vprašal komandant ali komandir pa tudi drugi tovariši: »Tonči, kako ide?« Seveda sem ponavadi odgovoril, da kar gre, pa čeprav sem v strmi breg komaj sopihal. Tempo hoje, predvsem v hrib, je bil naravnat po mojih »srčnih

»Čika Tonči« pred spomenikom narodnih herojev v Bosanskem Petrovcu

spodobnostih«. Večkrat sem se znebil težkega nahrbtnika, ki so ga nosili »prosto-voljci«. Če je le bilo mogoče, so mi pri domačinih preskrbeli spanje v postelji, da mi ni bilo treba spati na senu ali celo na trdih tleh. Včasih je komendant odredil, da se prek predelov, ki za planince niso bili zanimivi, prepeljem s tovornjakom, čeprav so bile take vožnje bolj neprijetne kot pešačenje. Videz je bil, da je bila želja vseh, da bi vzdržal ves pohod do konca.

Glede pomoči na pohodu se še sedaj hvaležno spominjam Riza Naziberovića, zaposlenega v rudnikih Banovići. Največkrat mi je pomagal nositi nahrbtnik, mi preskrbel primerno prenočišče, kot strastnega »kofetarja« me je potolažil s skodelico prave kave visoko v gorah, kjer ni bilo nobene »kafane«. Kaj to pomeni, ve vsak ljubitelj tega črnega poživila.

IZREDNO GOSTOLJUBNI LJUDJE OB POTI

Na pohodu sem spoznal ne samo iskreno tovarištvo, ampak tudi pokrajinske zname-

nitosti Bosne in Hercegovine ter še prav posebno domačine — »seljake, planšare, čobane«. Ti ljudje so neverjetno »gostoprимljivi« in »gostoljubivi«, pristrčni, dobri, pošteti in — radovedni. Ni jih pokvarila naša potrošniška mrzlica in so s svojim samotarskim življenjem kar zadovoljni. Srečni so, če jih kdo obišče, in kar užaljeni, če jim odkloniš ponujeno »šljivo-vico«. Sprejmejo te kot največjega prijatelja in kot da te poznajo že od prej. Res ne bi bilo lepo, če bi se obnašali tako, da bi te ljudi užalili.

Včasih, v preteklosti, pa sem se celo spraševal, ali je zaradi teh ljudi in tudi zveri varno hoditi po bosanskih planinah. Kako sem bil v zmoti! Ni se treba bati ne samotarjev po opuščeni pašnikih, ne kač in ne medvedov. V 40 dneh pohoda smo naleteli na vsega tri kače. Skoraj bi dejal, da jih je še manj kot v naših gorah, saj sem, ko sem nekoč pešalil po Košuti nad Kofcami, samo v enem dnevu opazil dve kači. Medveda nismo srečali nobenega, pač pa smo videli samo črne medvedje odpadke, in to kar na cesti, seveda gozdni.

Potovanje na organiziranih pohodih je kljub plačilu participacije cenejše, krajše in lažje, kot če človek potuje neorganizirano ali celo kot samohodec. Kdor trdi, da je vse te transverzale prehodil sam, mu skoraj ne morem verjeti. Pohodnikom ponekod avtobusi, kamioni ali rečna plovila skrajšajo pot. Odvečno opremo prepeljejo s kamioni ali preneso s konji do kraja prenočevanja. Pohodnik nosi na hrbtu samo tisto, kar potrebuje za en dan, le izjemno za dva dneva. Odpade skrb, kje bo prebil noč. Ni nevarnosti, da bi zašel, saj vodnik, ki dobro pozna pot, išče »marke«. Odpade tudi obvezno osebno fotografiranje na kontrolnih točkah, ker organizator potrdi prehojeno transverzalo z žigi v dnevniku. Za varnost in prvo pomoč skrbita saniteta in gorska reševalna služba. Da organizator večkrat poskrbi tudi za hladne in tople obroke, sem omenil že prej, poskrbi pa tudi za hladno vodo v krajih, kjer vode ni ali pa ni pitna. Intendant po potrebi nabavlja za pohodnike — seveda za plačilo — živila in pijače, predvsem v primerih, ko pride brigada v neki kraj, kjer so trgovine že zaprte.

POHOD V KOLONI IMA TUDI SLABE STRANI

Pohod v koloni ima seveda tudi slabe strani. Nekateri sploh ne hodijo radi »pod komando«, pa čeprav to ni nikakršna vojaška komanda. Neki red in disciplina pa le morata biti, saj organizator odgovarja za varnost udeležencev. Nekatere dnevne etape so bile res kar malce predolge. Transverzali Neretva in Sloboda ne bi priporočal starejšim planincem, ker sta res malce prenaporni. Sicer pa naj vsak

ZA ZAŠČITO NARAVE

PAPIRNATA VOJNA SE NADALJUJE, DOLGOTRAJNI POSTOPKI, KI SO ODVISNI OD VELIKO LJUDI, NEZAINTERESIRANIH ZA VAROVANJE NARAVE, SE VLEČEJO V NE-DOGLED, NARAVA, NJENE VREDNOTE PA NAM PRED OČMI IZGINJAJO

MATEVŽ LENARČIČ

Velika je sevniška občina. Reka Sava jo deli v dinarski smeri na dva dela. Njena dolina je različno oblikovana. Ponekod je le ozka soteska, drugje se razširi v obsežne ravnice, odvisno od kamnine, po kateri teče. Južno od Save deli Mirenska dolina gričevje na dva dela — Posavsko in Krško hribovje. Severno od Save se dvigajo apneniško-dolomitske vzpetine, ki dosežejo prek 900 metrov v Kozju, Lisci. To pogorje omejujejo reki Sava in Savinja ter potoka Gračnica in Sevnica.

Zaradi izjemnih naravnih lepote in zanimivosti ter izredne kulturne krajine je to območje predlagano za *krajinski park*, ki deloma leži tudi v občini Laško.

Krajinski park je umetna tvorba, ki so jo ustvarili ljudje z namenom, da zavarujejo del narave pred samimi seboj. Spada med naravne parke, v katere sodijo tudi narodni parki, regijski parki.

Krajinski parki so praviloma večja sklenjena krajinska območja s prvobitno ali kultivirano naravo, ki jo odlikujejo naravne posebnosti, krajinske lepote, kulturni spomeniki ali pričevanja človekovega dela. To so lahko gospodarsko aktivni predeli, ki so odprti za javnost in namenjeni za oddih in rekreacijo v prosti naravi.

Ta predlog je izdelal v svoji diplomski nalogi že leta 1985 gozdarski inženir Jože Guštin iz Sevnice.

Pomembnejši vrhovi in razgledne točke v parku so od Zidanega Mosta proti vzhodu: *Koprivnica, Planina, Veliko Kozje, Malo Kozje, Lovrenc, Kamrica, Radež, Vršica, Lisca, Ješivec*. Natančna meja še ni določena, okvirno pa poteka po pobočjih teh vrhov do nadmorske višine približno 500 metrov.

Za vzpon smo poplačani, v lepem vremenu seveda, z obsežnim razgledom, na zahodu vse do Alp, pod nogami teče črna reka Sava, ki ji lahko sledimo vse od Zidanega Mosta do Sevnice. Izoblikovala je zanimivo sotesko, v kateri so prebivalci skozi stoletja dajali krajini značilen kulturni pečat. Ohranil se je vse do danes. Pokrajina je preživela vojne, preživela je celo mimohod industrijske in urbane kanalizacije Slovenije ob njenem zgornjem toku, današnje dobe pa ne bo. Reko bodo na več krajih zajezili (Vrhovo, Boštanj, Blanca), dolina se bo spremenila v črne mehanske usedalnike industrijskih odpadkov, ki bodo poleg neestetskega videza ustvarjali tudi neprijeten vonj. Ne glede na to, da bo potopljen velik del značilne kulturne krajine in naravne dediščine, bi morali predhodno rešiti problem mehanskega onesnaženja Save, če bi se hoteli izogniti zasipavanju akumulacij in s tem zmanjševanju kapacitete jezov.

sam preceni svojo kondicijo. Zgodi se, da na pohodih odpade kak vrh, na katerega se zaradi izredno slabega vremena ni mogoče povzpeti, in tudi ni mogoče odložiti pohoda na vrh na neki drug dan, ker so končne točke za vsak dan natančno določene — ne glede na morebitno slabo vreme. Sicer nam je bilo za vsak opuščen vrh žal — edina tolažba nam je bila, da so nam vrh kljub temu priznali. No, teh primerov je bilo zelo malo. Edino, zaradi česar bi res imel pripombe, bi bile sanitarije, predvsem v šolah, ki so bile — milo rečeno — grozne, skorajda neuporabne. Če omenim še to, da sem svojo zbirko planinskih značk dopolnil s 120 novimi značkami, od tega 13 transverzalnimi, da sem nakupil okrog sto razglednic, prejel več knjižnih nagrad in diplom ter sklenil

precej novih znanstev, potlej lahko porečem, da se bo moje planinstvo z lepo Bosno še naprej razvijalo v duhu pohoda Bratstva in enotnosti in res pravega planinskega tovarništva.

Naši planinci in planinke, razen nekaj častnih izjem, vse premalo zahajajo v južne in vzhodne predele naše domovine, kot da tam ni nič »ta pravih« hribov. Pa so, in še prav zanimivi so, seveda pa ni tam Triglava, kvečjemu Troglav.

Priporočam pa vsem, da se udeleže naslednjega pohoda po planinski partizanski poti Bratstva in enotnosti Bihać—Zabljak, pa čeprav ne v celoti, pač toliko, kolikor vam bo šlo. Pohod bodo zopet priredili prihodnje leto. Prepričan sem, da vam ne bo žal. Sam pa vam želim na teh pohodih polno planinskih in drugih užitev!

Proti severu zdrsne pogled prek še precej prvobitne doline Gračnice, kjer stoji pri Jurkloštru, v smeri proti Celjski kotlini, kartuzija iz 12. stoletja.

Proti vzhodu se dviga masiv Bohorja, ki bi po svojih lepotah nedvomno spadal in sklop krajinskega parka, vendar ga potok Sevnica geografsko le preveč loči od strnjenege področja Kozje-Lisca.

Tu so prostrane, čudovite senožeti, košenice, ki so nastale v stoletjih značilnega življenja prebivalcev Zabukovja, Mrzle Planine. Tu so idealni tereni za rekreacijo v naravi, tako letno kot zimsko, lahko bi se razvil kmečki turizem.

Vrednost krajinskemu parku dajejo na prvem mestu botanične zanimivosti. Največji del pokrivajo gozdovi v združbi buke v naglavko. Veliko je tudi gabra, malega jesena, mokovca, smreke, rdečega bora.

Bogato floro na hribovskih travnikih zastopajo ilirske in alpske vrste, ki so na mejah horizontalne in vertikalne razširjenosti. To so predvsem: Clusijev svišč, spomladanski svišč, avrikelj, Blagajev volčin, brstična lilija, zlati klobuk, dlakavi sleč, opojna zlatica, kranjska bunika, Seelosov sršaj, dišeči volčin, ozkolistna narcisa, bodika. Nekatere od teh so že zavarovane z republiškim odlokom (Uradni list SRS, št. 15/76), prepovedano jih je trgati, izkopavati, prenašati iz naravnih rastišč, prodajati, izvažati.

Živalstvo je izredno pestro, obravnavano območje se zoogeografsko nahaja na meji triglavske pokrajine in pokrajine nižinskega pasu. Omenimo le redkejša in zanimivejša: gams, divji prašič, hermelin, mala podlasica, jelen, divja mačka, poljska jerebica, gozdni jereb, divji petelin.

Območje parka je danes izredno redko poseljeno. Kriv je povojni razmah industrije, ki je s kmetij zvalil v dolino večino mladega prebivalstva. Ostale so le propadajoče domačije.

V zadnjem času pa zopet poskušajo oživljati planine (Mrzla Planina, Mrzlo Polje). Od leta 1960 do 1985 se je število prebivalcev krajinskega parka zmanjšalo od 134 na 42. Včasih so pasli govedo in ovce, sedaj se pašne površine v veliki meri zaraščajo.

Severna pobočja tega gorskega grebena ležijo v laški občini, značilna pa so po svojih strmih, mestoma celo prepadnih skalnatih pobočjih z zanimivimi skalnimi tvorbami, čermi, ki jih porašča specifična alpska vegetacija.

V okviru parka je tudi veliko kulturnih spomenikov: cerkve sv. Duha v Čelovniku, sv. Lovrenca, sv. Jošta na Lisci, sv. Fabijana in Boštjana na Poljani.

Na travnikih okrog cerkve sv. Lovrenca je v začetku maja veliko Clusijevega svišča, ki ga ljudje kljub opozorilnim tablam pridno nabirajo.

Prizadevanja za ohranitev značilnih lepote tega predela imajo že svojo zgodovino. Prvi so se teh naravnih vrednot zavedli sevniški planinci, ki so postavili tudi že okvirne meje.

V družbenem planu občine Sevnica za obdobje 1981—85 je bil zaradi naravnih lepote in za človeka zdravega okolja predviden naravni rezervat. V regionalnem prostorskem planu za območje SRS iz leta 1975 je bil izdelan predlog za izločitev Velikega Kozja in Lisce kot naravnih spomenikov.

Papirnata vojna se nadaljuje, dolgotrajni postopki, ki so odvisni od veliko ljudi, nezainteresiranih za varovanje narave, se vlečejo v nedogled, narava, njene vrednote pa nam pred očmi izginjajo. Ljudje nabirajo, nekateri celo rujejo s koreninami vredne rastline, gradijo nesmiselne objekte, počitniške hišice rastejo kot gobe po dežju, nova smučišča preplavljajo čudovite senožeti. Drogovi vlečnic štrlijo v nebo kot tehnični spomeniki nesmisla generacije ljudi, ki jih je zajela modna muha, z reklamo in politično manipulacijo povezane bele opojnosti. »Narodu omogoči iger in bodo pozabili na vsakdanje probleme in celo v stoletjih osvojene vrednote okolja jim bodo postale tuje.«

Na Lisci so severna pobočja spremenili v poligone zabave in materialne superiornosti željnih ljudi, seveda pod krinko »zdrav duh v zdravem telesu«. Vendar, kaj je bolj zdravega od zimskega turnega pohajanja v prvobitni naravi! In tereni za tako zvrst rekreacije so tam idealni.

ln potem še velika, nesmiselna zaplata asfalta na prostranih košenicah, na višini devetsto metrov. Lisca je s tem roketnim igriščem pridobila nekaj skupin stalnih gostov, vendar je njena krajinska vrednost padla na raven urbanega naselja.

Krajinski park ni nobena omejitev za rekreacijo v prosti naravi, ker je območje zavarovano prav zaradi možnosti sprostitve. Meje in varstveni režimi bodo samo poskušali preprečiti nerazsodne posege, ki jih nemalokrat vodijo materialni interesi posameznikov. Možnosti za privabljanje ljudi so tudi brez velikopoteznih tehničnih sprememb okolja, ki so pogosto tudi ekonomsko neracionalne, velike.

Namesto gradenj velikih planinskih domov, ki navadno kmalu dobijo svojo cestno povezavo s svetom in se spremenijo v navadne dolinske gostilne, bi bilo pametno razmišljati o kmečkih gostiščih, ki res privabijo v določeno okolje prav tiste ljudi, ki si natanko tistega okolja želijo.

Medtem pa gostilniške zgradbe na Lisci privabljajo veliko »šank-rekreativcev«, ki jih narava prav nič ne zanima.

CERRO TORRE: POVZPNEMO SE NA NJEGOV VRH. KAR NE MOREMO DOJETI VSEGA. TEMA PRIHAJA Z MODRINO. NA ZAHODU ŠE ŽARI. NAD GLAVAMI VISI PRVI KRAJEC LUNE. VETRA NI, MRAZA NE ČUTIMO, KAR TU BI OSTALI...

ZA NAS JE TO NAJLEPŠA GORA NA SVETU!

**POD VRŠNIM DELOM SREČAMO ŠESTERICO NAŠIH. KOT GROZDI VISIMO NA KLI-
NIH, REŽIMO SE, VSEPOVSOD ODMEVAJO SLOVENSKE KLICI, LEPE DOMAČE KLET-
VICE, ZNANI GLASOVI — ENKRATNO DOŽIVETJE!**

MATEVŽ LENARČIČ

Nikakršni posebni občutki nas niso prevzemali, ko smo ga opazovali iz doline, z nadmorske višine 200 metrov; bil je namreč v družbi pravega kolosa Fitz Roya. Poleg tega je tudi pomaknjen nekoliko nazaj in perspektiva ga zelo pomanjša. Kot nekakšna majhna igla štrli iznad rjavih gričev, ki jih prekriva temno zeleno grmovje, kot oaze v puščavi.

Vendar je do vznožja tega hriba še daleč. Povzpneš se prek prvega blagega grebena, potem jih pustiš za seboj še nekaj in se naenkrat znajdeš v čudoviti zeleni, rahlo zamočvirjeni, z grmovjem zaraščeni ravnici. Kadar je vreme slabo, tu ne opaziš nobenih pretiranih lepot. V jasnem vremenu pa imaš pred seboj in nad seboj kot na tapeti naslikane prelepe gore. Veriga pogorja Adela, ki jo na desni končuje in omejuje mogočen stražar Cerro Torre.

Po tej ravnici potem dve uri prodiraš v njegovo kraljestvo. Elegantna skalna igla vse bolj prevladuje v prostoru. Kot prst božji kaže v nebo. In da bi splezali nanj — saj to vendar ni mogoče...

Bral sem mnoge izjave znanih alpinistov, za katere je to najlepša gora na svetu. Zdelo se mi je neumno in nepremišljeno čvekanje. Saj ne morejo vedeti, katera je najlepša, če pa vseh še niti videli niso. Vse skupaj sem vzel kot čustven izbruh, izlit na papir. Ko pa sem prvič zagledal ta vrh, mi je postalo jasno in razumel sem pisanje njegovih občudovalcev. Nekaj je na tej gori, kar privlači pogled in godi človekovi notranjosti, prav tako, kot bi gledal umetnino. Ne veš, kaj te tako privlači, le čutiš nekaj. To je zame bistvo umetnosti. In zato sploh ne morem razumeti kritikov, ki v detajle razčlenjujejo neko celoto, popolnost in s temi fragmenti skušajo dokazati umetniško vrednost dela. In Cerro Torre je prav gotovo umetniška stvaritev narave. Ne vem, kaj je tako privlačnega na njem. Mogoče skladnost linij, mogoče ledena goba na vrhu. Ne vem. Le kadar ga vidim, mi je v notranjosti nekako jasno, da še enega tako lepega hriba ne more biti na svetu. Sreča, usoda, mogoče malo tudi naša fi-

zična in psihična zmogljivost so nas postavile na vrh Fitz Roya dovolj zgodaj. Do odhoda letala v Evropo je bilo še več kot mesec dni in v tem času bi nam res lahko uspel vzpon na Cerro Torre.

HRANA, HRANA!

Zadnje dni leta 1985 smo prenašali plezalno opremo v bazni tabor nad Laguno Torre, kjer so že pred dnevi postavili šotore in kuhinjo člani Slovenske odprave v vzhodno steno Torreja.

Vsi smo na tiho računali na pojedino, ko se srečamo z njimi, vendar smo drug drugemu zatrjevali, da ne smemo od njih ničesar vzeti, ker so hrano prav tako kupili in nimamo nobene pravice zažirati njihove zaloge.

Opotekali smo se pod težkimi nahrbtniki, nobene moči ni bilo v nas, telo se še ni privadilo na delovanje brez hrane. V želodcih nam je tičal dvodnevni post. Neskončno dolgo je trajala ta pot.

Ustavili smo se v gozdčku, kjer naj bi bil tabor. Videli smo le nekaj šotorov alpinistov drugih narodnosti, naših nikjer. Potem naša ušesa le ujamejo čudne zvoke za te kraje. Slovenske narodne ropotaje iz kasetofona nekje naprej v gozdu. Veselo se spogledamo, oddahnemo in hkrati mislimo, le kako morejo poslušati takšno muziko.

Najprej opazimo Silva, na debelo obvezan prst nam moli v pozdrav. Poškodoval si ga je pri vzponu, menda ni nič hudega. Hitro ugotovi, koliko je ura pri nas. In potem se bašemo. Nelagoden občutek, ki ga pravi zajedalci nedvomno ne pozna, tudi pri nas nekam izgine. V taboru je le še Franček, ki pa se nastavlja soncu na nekem balvanu.

Polni trebuh so sicer boleči, vendar je hrana dvignila moralo. Še isti dan odbrzimo v dolino, da rešimo problem s hrano. Dan pa tako lep! Sedaj bi morali plezati. Ne moremo se znebiti občutka, da zamujamo zadnjo priložnost. Toda druge možnosti ni.

V treh dneh imamo vse potrebno v novem taboru, tudi nekaj hrane nam je uspelo nabaviti. Vreme še kar drži. Od-

merimo si le dan počitka, potem zarine-
mo z vso opremo, ki jo potrebujemo, do
vrha, na dolg dostop do stene. Težav z
orientacijo nimamo, ker je pot ista, kot
jo imajo kolegi v vzhodni steni. Skoraj
vsak meter posebej so nam opisali, in če
bi se sedaj zgubili, bi vedeli, da smo zelo
zabiti.

Razmere so bile zelo ugodne, hitro smo
pod steno, visoko zgoraj sredi gladkih
plati opaziva dve piki. Naši zelo dobro
napredujejo. Prvi del Maestrijeve smeri,
ki jo hočemo splezati, poteka po kombi-
niranem terenu kakšnih 400 metrov do
pod 900 metrov visokega jugovzhodnega
raza.

Na sedlu sta že izkopani dve luknji: v eni
so Francozi, v drugi se namestimo mi. Iz-
delana je zelo slabo, s stropa tečejo pravi
curki talečega se snega. Ne zdržimo dol-
go, poiščemo ledeno razpoko, v kateri so
bolj sušne razmere. Nad glavo nam visijo
ogromne gmote ledu v dvomljivem, nič
kaj stabilnem položaju. Slabo se počutim
v tej luknji. Zvečer prideta še dva Ame-
ričana. Noč je polna zvezd — kaže, da
bo vreme le še držalo.

OBKOREJ BO NOVO LETO?

Zgodaj se odpravimo. Noč je še. Piha
topel veter, na temnem nebu že slutimo

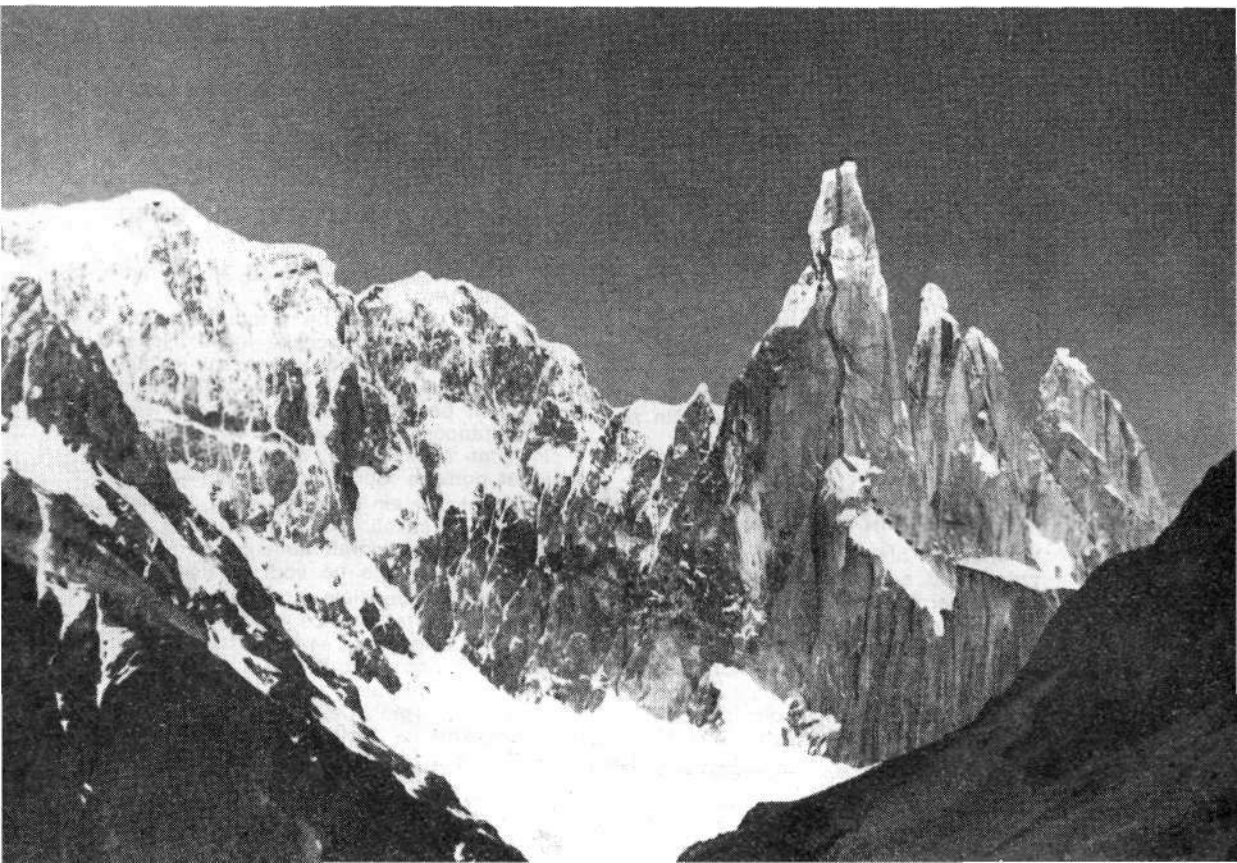
meglice, ki ovijajo vrh in zastirajo zvez-
de. Najbrž se bo vreme sprevrglo. Pleza-
mo naprej.

Dan počasi prežene noč, sonce za kratek
čas pokuka iznad oblakov na vzhodu, po-
tem nas zavije megla. V začetku napre-
dujemo dokaj hitro, vetra ni prehudega.
Pozna se nam garanje v prejšnjih dneh.
Postajamo utrujeni, poleg tega nas še
psihično izčrpava negotovost. Sploh ne
vem, zakaj smo še rinili naprej. Prepričan
sem bil, da je vse zaman. Vreme slabo,
mi pa utrujeni.

Prečko s svedrovci počasi preplezamo.
Ni mi jasno, kako bomo tukaj sestopali.
Pričenja snežiti.

Le kakšnih dvesto metrov nam je še
manjkalo do vrha, ko smo se ob štirih
popoldne le pripravili k sestopu. Bivak bi
v takšnih okoliščinah težko preživeli. Ne-
štetokrat se spustimo ob vrvi in vsakič
trepečemo in moledujemo, naj se nam
vrv ne zatakne. Čez gladko prečko smo
se napol spuščali, napol plezali. Veliko
energije je ostalo v tistem delu.

Z nočjo le dosežemo sedlo in udobje luk-
nje. Ure nam ne delajo več. Nerodno je,
ker ne bomo vedeli, kdaj bo napočilo novo
leto. Debatiramo o silvestrovanjih prejšnjih
let, predstavljamo si prijatelje, ki preživ-
ljajo prav te trenutke nekje v domačih hri-
bih, v bivaku ali planinski koči. Ravno tre-

ba nam je bilo riniti za novo leto v to od-
vratno luknjo!

TRINAJST DNI DEŽJA IN SNEGA

Naslednji dan sestopimo v bazo. Sklenemo, da se najmanj pet dni ne ganemo nikamor, pa če bo vreme še tako lepo. Moramo zopet obnoviti moči in predvsem moralo. Vreme je držalo z nami. Dan za dnem je deževalo. Sprva smo se vsako jutro na moč razveselili kapljanja na šotor, vendar nam je čez nekaj dni vse skupaj začelo presedati. Dež, sneg, če je zapihal veter, se je za nekaj časa zvedrilo, nato pa zopet potop. Od nenehnega ležanja nas je že vse bolelo, vlaga se nam je začela nabirati že v glavi, možgani so postajali kisli. Povsod slaba volja. Edina tolažba so nam bili prijatelji iz naše odprave, ker so bili v istem zosu. Pa tudi debata se je lahko razširila prek meja naših zmognosti. Hodili smo pod veliko plahoto, posedali, govorili neumnosti, včasih je kdo prišel k nam v majhno, za dež prepustno kolibo, ki smo jo zgradili iz vej v obliki indijanskega viggama. Stane je prišel največkrat in navadno je s seboj prinesel kup dobrot: enkrat krompir, drugič čebulo, pa juhe, skrbel je za nas, kot bi bili vsi ena odprava. Pri nas pa je dobil le čaj, bolj vroč kot okusen. Predebatirali smo precej problemov, vmes so bili premori z vzdihom o negotovem vremenu.

Trinajst dni, trinajst noči se je vlekle moreče ozračje. V nas se je naselil dvom. Polagoma smo izgubljali upanje na vrh. Tu se včasih ne zvedri tudi po mesec in več. Videz je, da smo padli v prav tako dolgotrajno poslabšanje. Določili smo dan, do katerega še čakamo, in če se ne bo zvedrilo, spakamo stvari. Le malo časa je še ostalo do odhoda.

Potem se je vreme naredilo. Zjutraj ni bilo hribov nikjer, čez dan so oblaki izginili, večer je bil čist. Torre pa nepozaben. Cel je bil zasnežen. Hladna nepristopnost je vela od tega srebrnega prsta, segla je celo do nas. Zopet slikarimo, bojim se, da bo polovico posnetkov imelo njegovo silhueto. Z Bogdanom bi rada uješla trenutek, ko sonce polagoma leze zjutraj od vrha navzdol. Doslej sva v vsakem lepem vremenu zaležala. Jutri morava na vsak način zgodaj vstati.

CELA VERIGA GORA JE KRVAVO RDEČA — KAKŠEN PRIZOR!

V jutranjem hladu stopava po moreni navzdol proti spodnji obali jezera. Bogdan ima kamero, na meni visita fotoaparat in stojalo. Vzhoda še ni. Naenkrat, ko se po naključju obrneva, opaziva rdečo barvo na ledeni gobi na Torreju. Znoriva navzdol kot obsedena. Zdaj bi morala imeti že vse pripravljeno, pa še na polovici poti nisva. Cela veriga gora je krvavo rdeča. Kakšen

prizor! Bogdan mrzlično nastavlja kamero na stojalo, rad bi posnel pomikanje sonca po steni navzdol.

Hitim naprej. Spodaj v jezeru sem opazil košček površine, ki je postala gladka kot ogledalo. Zavetje na jezeru. Le kako se je lahko to naredilo! Nikdar še nisem opazil mirne površine na nobeni vodi v Patagoniji. Želja se mi je uresničila. Posnetek jutranje ožarjenega Cerro Torreja, ki se ogleduje v zaplati mirne površine Lagune Torre.

Še vsa pod vtisom sončnega vzhoda se vračava v tabor. Cel dopoldan premišljujemo, ali naj gremo že danes na sedlo. Razmere so zelo slabe, stena je še zaledenela. Ampak če danes ne gremo — ali bo vreme še držalo dva dni? Hude odločitve. Najteže je tistemu, ki se je z izjavo najdalj obotavljal. Ponavadi sta prva dva imela različno mnenje, na tretjem je bila potem vsa odgovornost odločitve, ki je pritiskala nanj z vso težo. Počakali bomo še en dan, da se razmere uredijo, kljub temu da so Francozi že zgodaj zjutraj odrinili.

Cel dan postopamo po taboru, dvom o pravilnosti odločitve se nam pozna na obrazu. Sonce opravlja dobro delo v steni — leden oklep počasi popušča.

V vzhodni steni so že pred poslabšanjem prišli zelo visoko. Računajo, da bodo lahko v dveh plezalnih dneh priključili smer na Maestrijevo. Mogoče se na vrhu celo vidimo. Kdove? To bi nam zelo veliko pomenilo, kajti sestopili bi lahko po njihovi smeri, v kateri so fiksne vrvi. Izognili bi se mučnemu sestopu po jugovzhodnem razu.

Zvečer naslednjega dne pridemo na sedlo. Francozi so že poizkušali plezati, a so bile razmere preslave. Včeraj smo se zopet pravilno odločili.

FRANCOSKA SAMOZAVEST JE HITRO SKOPNELA

Zjutraj bomo začeli okrog treh, štirje Francozi prav tako.

Noč je še. Prvi smo pri vstopu, takoj za nami svetijo štiri francoske lučke. Negodujemo, pravijo, da smo prepočasni, in zahtevajo, da jih spustimo naprej. Pride celo do hudih besed. Nazadnje zmaga prislovna francoska zaverovanost v lastne alpinistične sposobnosti, naša plaha samozavest podleže. Spustimo jih naprej.

Dan še ni povsem razsvetlil dolin, ko smo jih ujeli in čakali. Zdaj negodujemo mi. Hitrost je v teh gorah temeljna garancija za uspeh. Čakanje ne vodi nikamor.

V dolgem, zaledenem, grapastem kaminu se Rado na vrat na nos odloči za prehitvanje. Z Bogdanom se navdušena reživa, z zanosom opazuje Rada, ki je po desni strani že tri plezalce pustil za seboj. Klinov v večini sploh ne vpenja, ker jih tam ni. Naenkrat se zasliši krik, a ne Radov

— zavpil je Francoz, ki je na vrhu varoval svojo trojico in je opazil, kako je najin soplezalec omahnil. Roke so mu ušle iz poči, že ga vidiva pod nama, ko se le ujamemo. Vrv se je zataknila za lusko. Vendar ga dobra volja ne mine. Takoj se zopet loti prehitevanja. Uspe mu, za njim drviva še midva.

Vsi štirje Francozi ostanejo za nami. Opravičujejo se za hude besede zjutraj, niso vedeli, da bomo tako hitri. Pravijo, da so tako počasni zaradi kamere, ki jo imajo s seboj. Plezamo naprej, ne da bi jih poslušali. Bogdan potegne kamero iz nahrbtnika in s to kretnjo ubije njihov argument o počasnosti ter še zadnje sledi bolestne samozavesti.

Za deset, mogoče tudi več ur smo se ločili. Šele pozno popoldne, ko nas je ustavil popolnoma zaledenel raztežaj, sta nas dva dohitela. Druga dva sta že precej niže obrnila. Prosita nas, da bi jima pustili pritrjeno vrv, ker se bosta drugače utrudila. Kljub vsej gorniški etiki smo vsi proti. Prvič — zato, ker je do vrha še daleč in bliža se nič, drugič — zato, ker Francoza nista v nikakršni stiski in sta prosila za to uslugo le iz lagodnosti.

Na snežnih stolpih nas čaka neznansko veselje. Nekaj raztežajev niže zaslišimo glasove naših. Pravijo, da bodo bivakirali, jutri gredo na vrh. Kakšno olajšanje. Sestop imamo zagotovljen, tudi če se vreme pokvari, se lahko vrnemo.

NEVERJETNO, KAJ JE POČEL MAESTRI!

Vsi hkrati, brez varovanja zaplezamo v 150-metrsko vršno gladko steno. Neverjetno, kaj je tu Maestri počel! Linija svedrovcev. Obešamo se po njih in počasi napredujemo. Varovanje je vzelo veliko časa. Ustavi se pri kompresorju, to je Maestrijevo pripomoček, s katerim je vrtal luknje in je pripet v kline 50 metrov pod robom. Zadnji metri so povzročali prave polemike v alpinističnih revijah pred nekaj leti. Tu se namreč svedrovci končajo. Za to mnogi Maestriju ne verjamejo, da je kdajkoli stal na vrhu. Styar načel. Jaz mu verjamem.

Dva Američana sta šele pred nekaj leti splezala ta zadnji raztežaj, in to s pomočjo dvomljivega josemitskega varovanja z bakrenimi glavicami, riveti in podobnim. Če se spuli ena stvar, bi vse drugo prav tako popustilo. Z malo smole lahko ostaneš tik pod vrhom in le besno gledaš navzgor.

Imeli smo srečo — Radu se ni nič izpulilo. Francozoma pritrdivo vrv, prideta do nas, potem se iz nerazumljivih razlogov obrneta in sestopita, in to deset metrov pod robom.

V mraku dosežemo ledeno gobo. Čudovit razgled. Ogromna prostranstva polarnega ledenika Hielo Continental so pod nami. Čisto gladek je. Za njim pa gore, vse v ledu, skulpture vetra, mogočna pregrada pred Pacifikom.

NOČ — NA VRHU

Po blagi strmini se povzpemo na vrh. Kar ne moremo dojeti vsega. Tema prihaja z modrino. Na zahodu še žari. Nad glavami visi prvi krajec lune. Vetrta ni, mraza ne čutimo, kar tu bi ostali, če nas sestop ne bi skrbel.

Ne vemo, kaj naj bi naredili. Stemnilo se je že. Najraje bi kar sestopili, ker se bojimo poslabšanja, vendar so vrvi, ki so se čez dan namakale v taljenem snegu, trde kot palica. Bomo pa počakali dneva kar na vrhu. Spalnih vreč nimamo, zato je najbolje, da čim dalje v noč urejamo prostor za bivač. Domenimo se, da pred dvanajsto ne smemo prenehati ravnati prostora, ker bo čakanje še tako dolgo in mučno.

Dočakali smo lepo jutro, le veter se je okrepil. Zopet smo se pravilno odločili. Neverjetno. Niti enkrat se nismo kesali. Odločitve so postajale že legendarno točne.

Za prvi spust z ledene gobe je bilo treba žrtvovati zelo drago plezalno orodje. Imeli smo vsak en cepin ali bajlo. Izbrali smo mojega »šakala«, ker je imel, smola, najdaljši ročaj in je zagotavljal najvarnejši spust.

Pod vršnim delom srečamo šesterico naših. Kot grozdi visimo na klinih, režimo se, vsepovsod odmevajo slovenski klici, lepe domače kletvice, znani glasovi — enkratno doživetje! Oni gor, mi po njihovih vrveh dol. Sledil je dolg spust prek izredno strme tisočmetrske vzhodne stene. Naši fantje so opravili res dobro delo.

Srečen konec sta pokvarila le Francoza, eden si je pri sestopu zlomil nogo.

Proti večeru sestopimo v dolino. Na ledeniku srečamo Staneta, ki je noro navdušen. Vsi smo postali srečna družčina, s katero je bilo patagonsko vreme milostno. Stane gre na pomoč Francozu, mi nadaljujemo sestop. Noč nas ujame na ledeniku pod južno steno — postal je gladek kot steklo. Lovim se po ledenih grebenčkih, vsak trenutek pripravljen, da se zvrnem v kakšno razpoko. Bogdan pa odskaklja mimo, kot bi hodil po pločniku. Še danes mi ni jasno, kako mu je to uspelo. Vse moren si oddahnemo.

Pogledam nazaj in kmalu bi me kap od navala čustev, ki jih je povzročil Torre. Kako veličasten je bil! Velik, vrh je bil nekje neskončno visoko sredi neba, kot da ne bi imel stika z zemljo. Luna mu je dala srebrn nadih. Mrzle zvezde so utripale okrog njega. Z Radom skupaj strmiva. »Glej, kje smo včeraj spali,« mu rečem. Ja, za nas je to nedvomno najlepša gora na svetu. Če bi takrat zaslišala kakšno glasbo, ki nam doma zbudi nezemske občutke, sem prepričan, da tega ne bi prenesla. Razgnalo naju bi.

Sedaj nas vodi smer le še proti domu. Pravzaprav odhajamo na pot tudi zaradi tistih nekaj trenutkov snidenja.

PORTRET PLANINCA

STONE PURG, PODPREDSEDNIK PD PTUJ IN PREDSEDNIK KOORDINACIJSKEGA ODBORA PLANINSKIH DRUŠTEV V PTUJSKI OBČINI

»MOČNI SAMO V SKUPNI NAVEZI!«

»TUDI V PLANINSTVU VELJA TISTI ZNANI PREGOVOR O JANEZKU IN JANEZU — TEGA SE TUDI V PLANINSKEM DRUŠTVU PTUJ MOČNO ZAVEDAMO, ZATO VSAKO LETO PRIREJAMO RAZLIČNE IZOBRAŽEVALNE DEJAVNOSTI.«

Tone Purg:

»Preveč optimizma ali tudi preveč pesimizma nam lahko škoduje.«

skega društva v Ptuj leta 1958 kot dijak prvega letnika takratne nižje gimnazije. V mladinski odsek pri PD Ptuj me je vključil profesor zgodovine Dani Hriberšek. Od tedaj posvečam planinstvu večino razpoložljivega prostega časa, ki pa ga je — žal — na voljo čedalje manj,« je pričel naš pogovor Tone Purg, 43-letni inženir gradbeništva, vodja komunalne dejavnosti pri samoupravni interesni skupnosti materialne proizvodnje v Ptuj. V dveh preteklih mandatih je bil predsednik PD Ptuj, zdaj je njegov podpredsednik in predsednik koordinacijskega odbora planinskih društev v ptujski občini. Planinski vodnik, instruktor, dobitnik častnega srebrnega znaka Planinske zveze Slovenije in drugih priznanj.

— *Koliko planincev je v ptujski občini in kako ste organizirani?*

»V ptujski občini nas je blizu 1500 planincev. Organizacijsko smo povezani v najmočnejše društvo — v Planinsko društvo Ptuj, na haloškem območju pa delujeta še planinski društvi v Majšperku in Stopercah. Po zaslugi planinskih skupin v osnovnih šolah in Srednješolskem centru v Ptuj kakor tudi skupin v petih organizacijah združenega dela imamo razveseljivo število planinskega podmladka. Mentorji teh planinskih skupin so dragoceni učitelji bodočega planinskega rodu. Ne trdimo zaman, da gora krepi človeko-

vega duha in telo. Zlasti pri mladih je to zelo pomembno, saj zna biti življenje v gorah tudi v vlogi pomembnega učitelja. Gorski svet ti lahko daje mnogo, in če si nepreviden, ti lahko tudi mnogo ali vse vzame. Naj spremenim rek o nori gori: Gora ni nora in tudi tisti ni nor, ki leze gor...«

NAKLJUČNI IZLETNIKI PREMALO SPOŠTUJEJO GORSKI SVET

— *Planinec mora torej spoštovati svet, ki ga osvaja?*

»Brez tega spoštovanja ne gre. Naključni izletniki, pa med njimi žal tudi organizirani planinci, se tega premalo zavedajo. Skrb za lastno varnost in skrb za neoskrunjanje planinskega sveta morata stopati z roko v roki. Vsaka neodgovorno odvržena pločevinka ali plastična vrečka, steklenica ali kaj drugega je v našem vsakdanjem življenju in še zlasti v gorskem svetu zaušnica najprej samemu sebi, zatem pa okolju, ki te obdaja. Z naravo, zlasti planinsko, moraš znati živeti in se ji prilagoditi. Še bolj kot prisluntni tišini in žuborenju gorskega potoka se je treba znati zavarovati pred neurjem, snežnim metežem, padci in drugimi tovrstnimi sopotniki.«

— *Kateri je vaš najvišji vzpon?*

»Kot otrok sem na domačem travniku osvajal krtove hribočke, se potem vzpenjal višje in višje vse do leta 1979, ko sem se s skupino planincev povzpел na blizu pet tisoč metrov visoki Mont Blanc. To je posebno doživetje, še bolj pa sem bil vesel, ko smo leta 1983 ob 30-letnici PD Ptuj odprli domačo Haloško planinsko pot, ki terja od Borla do Donačke gore blizu 22 ur pešačenja med vinogradi in drugimi krajinskimi lepotami na tej trasi. Ta pot ima enajst kontrolnih točk in je priljubljena tako med planinci kakor tudi med ljudmi, mimo katerih domačij poteka njena trasa. Med Borlom in Donačko goro je blizu 30 kilometrov zračne črte, pot prek hribov in dolin je seveda precej daljša. Veseli nas, da je Haloška planinska pot lepo zaživela. Doslej je bilo na

Družinski posnetek z Velikega vrha: ata Tone in mama Kristina po planinsko krščujeta svojega naraščajnika

njej že blizu tri tisoč ljudi. V celoti jo je prehodilo blizu 400 planincev, drugi pa so, kot pravimo, še na poti, o kateri smo izdali tudi ustrezen vodnik.»

PLANINSTVO IN ZLASTI ALPINIZEM ZAHTEVA VERIGO PREPLETAJOČIH SE ZNANJ

— *Pravimo, da jabolka ne padajo daleč od drevesa. Kako je z vašim domačim planinskim naraščanjem?*

»Smo planinska družina. Najstarejši sin Miran je že mladinski planinski vodnik, mlajša Matej in Maja pa se kot cicibana tudi že vključujeta v planinske aktivnosti. Z ženo ju večkrat vzameva na ustrezne planinske postojanke. Tudi v planinstvu velja tisti znani pregovor o Janezku in Janezu, pa tudi tisti, ki pravi, da je mlajšega konja lažje naučiti voziti kot starega. Nasploh moramo v planinstvu posvetiti še precej več skrbi podmladku. Teoretične in praktične vzgoje ni nikoli preveč. Tega se zavedamo tudi pri našem društvu, kjer vsako leto organiziramo različne izobraževalne aktivnosti in usmerjamo najuspešnejše in najperspektivnejše absolvente v višje oblike izobraževanja pri Planinski zvezi Slovenije. Vsako delo in vsaka aktivnost terja določeno mero znanja. Enako tudi planinstvo — ali pa še bolj, saj zlasti alpinistične aktivnosti v višjih gorah zahtevajo verigo prepletajočih se znanj, da se živ in zdrav povzpneš do cilja in takšen tudi vrneš v dolino.«

— *Kako bi ocenili Planinski vestnik in drugo planinsko čtivo?*

»Urednik Milan Cilenšek se je zelo zavzelo in kakovostno lotil preobrazbe Pla-

ninskega vestnika. Žal je bržčas ostal v svojih prizadevanjih preveč osamljen in je najbrž tudi to posledica njegovega napovedanega odstopa s te funkcije. Planinskega čtiva je kar precej, vendar se mi zdi, da ne samo planinci, marveč tudi vsi drugi premalo čitamo. Izgovori, da za to ni časa, so največkrat za lase privlečeni. Gorski svet je bil med narodno-osvobodilnim bojem izjemno pomembna partizanska baza in ostaja tudi danes in jutri vsestransko zanimiva sestavina v krepitvi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Zlasti v razmerah tako imenovanega partizanskega načina bojevanja. Seveda si vsi želimo, da bi bile naše gore ter z njimi vred celotna domovina svobodne, toda zavedati se moramo in tudi pripravljeni moramo biti braniti jih ob vsakem času.«

— *Smo na pragu novega leta 1987. Kakšne želje vas spremljajo?*

»Časi so pač takšni, da moramo biti tudi pri željah realisti, pa vendar dovolj vztrajni, da jih uresničimo. Preveč optimizma ali pa tudi pesimizma nam lahko škoduje. Zlata sredina obojega in še zdravje povrh, pa bomo že nekako osvajali družinske in družbene 'vrhove'. Delo, pošteno delo je 'čepin', ki nam lahko pomaga na poti navzgor. Vsi, v vseh naših republikah in obeh pokrajinah, se moramo najti v skupni 'navezi', sicer — če se izrazim po planinsko — ne bomo dosegli zelenege vrha. Vendar ga želimo in moramo doseči. Ni drugega izhoda. Vsaka pot v 'dolino' in vnovični zalet navzgor terjata še več moči,« je sklenil pogovor Tone Purg.

Jože Slodnjak

SICER GOSTOLJUBNA IN LEPA DEŽELA NORVEŠKA UTEGNE TUDI SREDI POLETJA POKAZATI (NAVIDEZNO) TEMNO PLAT

GALDHOPIGGEN, 2469 m

NAJVIŠJI VRH NORVEŠKE SEM OSVOJILA V SNegu IN MEGLI, TAKO DA O ČUDOVITEM RAZGLEDU NI BILO NE DUHA NE SLUHA

ANDREJA ERDLÉN

Počitniško »prakso AIESEC« so mi odobrili tako na hitro, da takrat, ko sem sedla v letalo, še sama nisem mogla verjeti, da nisem več med kravami, ovčami in seveda brigadirji na planini Zaprikraj, temveč letim proti Norveški, neznanim dogodivčinam naproti.

Norveško sem vzljubila že prvi dan, to je bilo 13. julija. Na poti iz Osla v Bergen sem imela z letala čudovit pogled na jugozahodni del dežele, zlasti so me očarali mnogi fjordi. Prijetno me je presenetila tudi prijaznost ljudi, ki so mi po-

magali najti pot do študentskega doma. Nekaj dni po prihodu v Bergen sem dobila program za enotedenski izlet po jugozahodnem delu Norveške. Seveda mi je najprej padla v oči visoka cena (sploh je trajalo nekaj časa, da sem se navadila na njihovo raven cen). Naslednja stvar, ki je močno povečala moje zanimanje, pa je bil predviden vzpon na Galdhøpiggen, najvišji vrh Norveške. Seveda to ni bil edini razlog, da sem se odločila za izlet — celoten program je bil zanimiv in pozneje nas je večina ugotovila, da bi lahko bila cena — pač glede na to, kaj vse smo videli in doživeli — precej višja.

Izlet smo začeli v soboto, 2. avgusta, in ta dan smo preživel v glavnem v avtobusu — vseeno pa smo lahko občudovali norveško pokrajino, ki je drugačna od naše, a je vseeno lepa.

PRISLI SMO Z VSEGA SVETA

Zvečer smo prispeli v Elvešeter, kjer smo se nastanili v hotelu. Pred večerjo so predstavili študente iz vsake države posebej, vsak je dobil na mizo tudi državno zastavo. Mislim, da nas je bilo 36 študentov iz 21 različnih držav. Ne le iz Evrope, z vsega sveta so prišli — iz Avstralije, Kanade, ZDA, Japonske...

Dobili smo tudi nekaj informacij za vzpon naslednjega dne — presenetilo me je, ko so povedali, da gremo na pot šele ob pol desetih. Svetovali so nam, naj si pridemo jutraj sposoditi opremo — čevlje, rokavice, kape, puloverje, ker »bomo nekaj časa hodili po snegu, in lahko se zgodi, da bo na vrhu snežilo«.

Večerja je bila obilna (po sistemu vzemi, kar in koliko želiš) in naš spoznavni večer je trajal kar do dveh zjutraj.

V nedeljo po zajtrku smo začeli preskušati čevlje. Seveda ni bilo niti enih pravih planinskih. Največ je bilo čevljev za tek na smučeh, nekaj visokih copat adidas in nekaj zimskih čevljev. Imela sem srečo, da sem dobila visoke podložene zimske čevlje, rokavice in kapo. Nisem si sicer predstavljala, da bo vreme takšno,

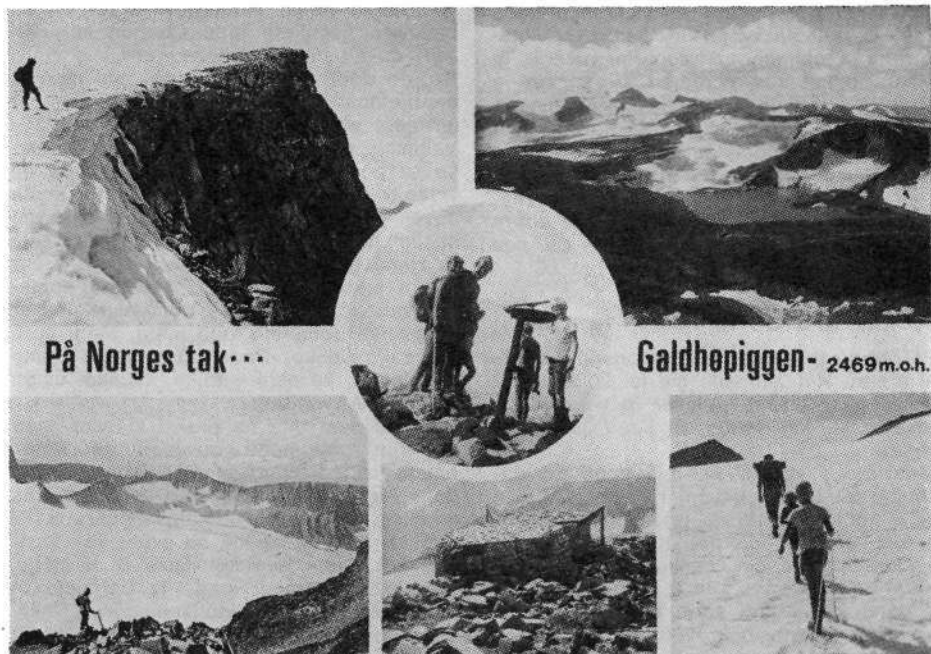
kakršnega smo pozneje doživeli, a mislila sem si: »Boljša je preventiva kot kurativa.«

Ob pol desetih smo se odpeljali z avtobusom do Juvasshutta, od koder smo začeli vzpon. Pridružilo se nam je pet vodnikov in eden izmed njih nam je za uvod povedal (medtem ko je močno snežilo), da lahko zdaj samo upamo, da se bo vreme izboljšalo.

Nekaj študentov se je že tukaj odločilo, da ne bodo sodelovali pri tem podvigu, nekaj pa se jih je vrnilo še med potjo, saj so bili res brez primerne opreme, vreme pa se je prej slabšalo kot boljšalo. Drugi — mislim, da nas je bilo kakih petindvajset — smo se odpravili proti vrhu. Pot je bila sprva razmeroma položna in po uri hoda smo prispeli do ledenika. Zaman sem pričakovala nadrobnejše informacije o tem, kako naj hodimo po ledeniku. Začutila sem samo, da je študent iz Danske, ki je bil v koloni pred mano, potegnil vrh — in to je bil znak, da se je tudi naša skupina začela premikati.

KORAK NAPREJ — POL KORAKA NAZAJ

Tempo hoje je bil razmeroma hiter, zlasti glede na to, da nam je vsem drselo in smo hodili v smislu »korak naprej, pol koraka nazaj«. Kadar smo naleteli na razpoko, smo sicer upočasnili tempo, a vseeno je vse potekalo zelo hitro. Posledica

Takšen je Galdhøpiggen in razgled z njega ob sončnem vremenu. Zaš smo bili mi za to najlepše prikrajšani...

tega je bila, da so nekateri pri »dosko-ku« padli na kolena (naslednje dni smo jih lahko prepoznali po modricah) in tako zadrževali kolono, medtem ko so drugi že hoteli iti naprej.

Med hojo po hribih se običajno ne obremenjujem z mislijo na to, kaj vse bi se utegnilo zgoditi, tokrat pa se nisem mogla znebiti misli na zadnji dve nesreči na ledenikih na Norveškem. No, na srečo se nam ni nič pripetilo.

Po uri hoda po ledeniku smo prispeli do skala, ki so bile zaradi sneženja mokre in delno poledenele. Kar čudila sem se, da nihče ni padel. Pač pa so mnogi vprašali: »Kako dolgo bomo še hodili?« Ni nas toliko utrudila hoja sama, bolj sta nas utrudila veter in mraz.

Pod vrhom se je megla zgostila. Čakal nas je še en ledenik; ta je bil dosti bolj strm od prejšnjega. Tokrat se nismo navezali — mogoče zato, ker do vrha nismo potrebovali več kot dvajset minut. Ko je eden izmed študentov zdrsel za deset metrov, mu je vodnik zaklical: »Pazi!« Pričakovala sem, da bodo s cepinom vsekali v led vsaj nekaj stopinj, a se to ni zgodilo. Pomagali smo si, kot smo vedeli in znali.

Na koncu smo vsi srečno prispeli do kočice, kjer nas je zajela prijetna toplota. Z žalostjo v srcih smo gledali razglednice, ki so prikazovale čudovit razgled z vrha. Mi nismo videli razen megle prav ničesar.

Vso pot sem se veselila, da bom na vrhu spila vroč čaj, pa ni bilo iz tega nič. Prodajali so samo črno kavo, še mleka niso imeli. Spila sem torej skodelico vroče kave in pojedla svoj »lunch paket«. V nasprotju z obilnim zajtrkom in večerjo je bil ta paket res skromen — tri rezine kruha s sirom in pomaranča. Zaradi tega smo precej skrčili zalogo čokolade v koči — vsak je pojedel najmanj eno.

Kljub temu da smo bili mokri in premraženi, smo se ob kavi in mednarodno znanih pesmih le ogreli in hitro postali dobre volje. Skoraj pozabili smo že, da nas čaka tudi pot nazaj.

»TUKAJ NAJ OSTANEMO —?«

Po dobri uri smo se spet odpravili v snežni metež. Kar zmrazilo me je, ko sem navlekla nase vlažen pulover in vetrovko. Z rokavic je kar teklo, le kapa je ostala suha.

Katarina, s katero sva bili zgolj po naključju že drugič skupaj na praksi, mi je že v koči zaupala, da je močno utrujena in da se prav boji poti nazaj. Tako smo se trije Jugoslovani znašli na repu kolone: Katarina iz Skopja, Leo iz Maribora in jaz. Z nami je bil tudi eden izmed vodnikov, ki pa je bil največkrat 10 do 15 metrov pred nami, in zaradi goste megle sem se včasih prav bala, da ga bomo izgubili izpred oči. Ne vem, kako bi potem našli

pot. Edina pozitivna stvar pri tem je bila, da je dal Katarini nekakšne »mini dereze«, in tako je nekoliko lažje hodila. Končno smo tudi mi dohiti skupino in opazila sem, da so bili vsi že navezani in pripravljeni za odhod.

»Žal nimam več prostora za vas,« nam je povedal naš vodnik. »Počakati boste morali na dva vodnika, ki spremljata vašo Grkinjo.«

Mislila sem, da ne slišim prav. »Tukaj naj ostanemo?« sem še enkrat vprašala, ko sem videla, da se je z eno skupino že pripravljala na odhod.

»Seveda, oni bodo prišli prav kmalu.«

Snežilo je, bili smo premočeni in nisem si mogla predstavljati, da bi ostali na tem vetru še najmanj 45 minut, kajti tista Grkinja je bila res močno utrujena in domnevala sem, da bodo v koči še kar nekaj časa. Na srečo se je Leo dogovoril z enim izmed drugih vodnikov, da nas je vzel v svojo navezo.

Zadnji del naše poti po snegu je bila bolj hoja po vodi, saj se je med tem časom v dolini le nekoliko otoplilo, in tako smo biti zdaj tudi tisti, ki vse doslej nismo imeli premočenih čevljev, popolnoma mokri.

KLJUB POMANJKANJU (MRZLE) VODE PONOS NA OSVOJENI VRH

Na poti v Elvseter smo se v avtobusu v glavnem pogovarjali o vroči prhi in večerji. V dolini pa nas je čakalo presenečenje: vode (predvsem mrzle) je bilo dovolj le za nekaj študentov, drugi pa so (nekateri namiljeni in s šamponom v lasih) čakali nanjo približno uro.

No, ob dobri večerji smo pozabili na vse neprijetnosti — ostal je le še ponos na osvojeni vrh.

Večini je predstavljal ta vzpon le dan, ko so se pošteno namrazili. Rekli so, da ne vidijo v tem nobenega užitka in da imajo dovolj planinarjenja za nekaj let. Smešno se jim je zdelo, ko sem rekla, da je bilo to zame posebno doživetje.

Je že tako, da stvari, ki nekomu pomenijo mnogo, drugim ne pomenijo ničesar ali pa jim pomenijo zelo malo. Meni gore pomenijo veliko. Rada jih imam, in zato tudi takrat, ko sem v tujini, skušam ostati z njimi. A vendar...

Lani, ko sem bila na praksi v Švici, smo se trije praktikanti povzpeli na Rigg, enega izmed vrhov z najlepšim razgledom. Na poti v dolino smo se ustavili na gorskem pašniku in občudovali naravo.

»Ne vem, ali je še kje na svetu kak lepši kraj kot tale,« je rekel Alois iz Nemčije. Res je bilo lepo. Sonce je zahajalo in zadnji žarki so se dotikali gora. Nekaj časa smo vsi molčali, potem sem rekla: »Jaz pa vem. Naše gore so zame najlepše.«

Tega mnenja še nisem spremenila.

Triglav (2864 m) z Mišelj vrha (2350 m)

S POZABLJENIH VRHOV

DALEČ SO OBLJUDENE POTI, TU DOMUJE SAMOTA

MIŠELJSKI GREBEN. MOJA DAVNA, VROČA ŽELJA. OD VSEPOVSOD ME JE POVABIL, PA NAJ BO TO Z BLIŽNJEGA VRHA HRIBARIC, S PREVALSKEGA STOGA ALI Z VISOKEGA KANJAVCA

MATJAŽ ČUK (zapis in posnetki)

Mrzel veter nas pozdravi na Krstenici. Zadnje zvezde na zahodu ugašajo, noč se utrujeno poslavlja. Velika žareča krogla sramežljivo pokuka izza dolgega grebena Tosca. Prijazni Martin nas povabi v svojo kamro in nam pokaže, kako nastaja pravi bohinjski sir. Dolga zima je bila letos, sneg še vedno kraljuje na severnih strminah, a police se že kar šibijo pod težo ogromnih hlebov.

Lepo jutro se rojeva. Gore stoje na obzorju in vabijo v svoje kraljestvo. Prvi sončni žarki se razigrano poigravajo po najvišjih vrhovih. Daleč so obljudene poti, tu je doma samota. Le glasba vetra sem ter tja zmoti skrivnostno tišino, nato pa je spet vse mirno. Zdi se, da se je čas tu ustavil, da je človek pozabil na te gore. Veliko doživetij nas veže z njimi in neka skrivnostna sila nas vedno znova vleče v njihov objem. Ogradi, Stogi, Debeli vrh, grozljivo tih, pa vendar tako neskončno vabljev, pravljichen svet...

VERNAR

A danes smo namenjeni drugam. Še rosne trave, polne lepega planinskega cvetja, nas pripeljejo na vrh strmine pod Krsteniškim Stogom. Na malem sedelcu, že visoko nad

dolino, počivamo. Zgodaj je še. Kot na dlani imamo pred seboj dolini Voj in Velega polja. Oči nemirno pogledujejo na sivo-zeleni greben Vernarja. Strm, zelo strm je videti. Ga bomo zmogli?

Po lepi stezici stopamo proti Krsteniškem prevalu. Zatopljeni vsak v svoje misli komaj opazimo, da se vreme kvari. Novi in novi oblaki na nebu ne obetajo nič dobrega. Hitimo po prijetni trati in kmalu smo na prevalu.

Dolgo se ne moremo odločiti, da bi se spustili v globoko vrtačo, kajti prav nič nam ne diši zapravljeni težko prigarane višine. Pa na koncu ugotovimo, da ne gre drugače. Kar je treba, je pač treba, in čeprav neradi, se že spuščamo po precejšnji strmini v vrtačo. Ko na nasprotni strani sopihamo po strmih serpentinah proti Vodnikovim koči, hitro spoznamo, da gre navzgor pač precej težje. Pa vseeno pot kar hitro mine in že smo na pragu Vodnikove koče. Čudno tiho se nam zdi, ko stopamo skozi vrata, in kar verjeti ne moremo, da smo sredi največje sezone edini gostje. Pa to ne traja dolgo. Komaj popijemo čaj, že je konec miru in koča se potlej kar trese od smeha razigranih planincev. Veseli Štajerci nas potisnejo v kot — in radovedno ugibamo, kam neki so namenjeni. Po ogromnih nahrbtnikih, ki so jih prinesli s seboj, smo prepričani, da bodo vsaj mesec dni tukaj, toda na koncu se izkaže, da gredo le na Triglav. In ker je vsekakor težje nositi kot pa jesti, se vržejo na hrano, kot da že nekaj dni ne bi nič jedli. Pri tem radodarno ponujajo svoje dobrote še vsem bližnjim in daljnim sosedom, samo da bi bili nahrbtniki čim lažji. Pa vodja s svojim »Gremo!« kmalu konča vse-spolšno gostijo in v koči spet zavlada mir.

Strmo snežišče nas pripelje na Bohinjska vratca. Pred nami je jugovzhodni greben Vernarja. Njegova strma travnata pobočja so mnogo bolj prijazna od gladkih, skalnih pragov sosedla Tosca. Čez našo najvišjo goro se sumljivo plazijo temni oblaki. Začutim prve kaplje. Dež. Da, res dežuje, in to prav v nerodnem trenutku.

S skrbjo pogledujemo v nebo in ugibamo, kaj bo iz tega. Medtem dež preneha, mi pa se zaženemo v strmino. Kar bo, pa bo, samo da ne bo nevihte! Rinemo po strmi trati nad globokimi prepadi vzhodne stene. Sredi pobočja zavijemo po svoje in pošteno si oddahnemo, ko se po krušljivem žlebu zopet najdemo na travnatem pobočju. Presneto strm je bil ta žleb in prav gotovo ga bomo nazaj grede pustili lepo pri miru. Strmina popusti, stopimo na prvi vrh. Pred nami je oster greben, na koncu se prijazno smehlja vrh. Sprva je lahek, a kmalu nam pokaže zobe. Postane ožji, pobočje se postavi pokonci.

Z rokami se oprimemo krhkih skal, z nogami iščemo zanesljive stope, pa gre. Počasi, previdno, a zanesljivo. Ravno privadimo se prijetni telovadbi, pa je že vsega konec. Smo na vrhu, zopet na enem tistih, samotnih, kjer je doma tišina, kjer se še lahko po mili volji nagledamo belih cvetov planik in se nam ni treba bati, da bi nas kdo pregnal.

Sedimo na vrhu in uživamo v lepem razgledu. Visoko nad Velim poljem se ponosno dviga lepoteč Mišelj vrh, za njim nas mrko opazuje stari znanec Mišeljski konec. Nad obema kuka še precej zasneženi greben Kanjavca. Za lepimi meandri Malega polja nas pozdravlja slikovita planina pod Mišelj vrhom, nad katero se strmo dvigajo v nebo Stogi, pa Debeli vrh, Ogradi in na koncu gozdnati Pršivec. Triglav je zavit v goste megle, pa tudi Rjavino že ogrožajo temni oblaki.

Prav nič nam ni do srečanja z dežjem, še manj z meglo, zato se kmalu poberemo z vrha. Previdno preplezamo oster greben in že smo na strmih travah nad Bohinjskimi vratci. Pozdravimo še naš žleb, nato pa jo ucvremo navzdol, mimo vratec, naravnost v prijetno jedilnico Vodnikovega doma.

Zaslužili smo si čaj, pa tudi lačni smo že. Ravno »bašemo« se z zadnjimi grižljaji, ko izza oblakov posije sonce. No, lepa reč! Mi smo se tresli in bali nevihte, sedaj pa sije sonce. Pa je kljub vsemu le prijetneje uživati na toplem kot sedeti v temni koči, zato se prav nič ne pritožujemo nad ugodno spremembo.

Na prijetnih tratah, vrh strmega skoka nad kočo, se udobno namestimo in se prepustimo sončnim žarkom. Komaj se dobro privadimo, že dobimo obisk. Močno zadihani planinec z vrvo okrog ramen nam je bil prav gotovo nevoščljiv, ko nas je gledal od koče, pa se je še sam povzpel sem gor. Pozdravimo ga — in izkaže se, da je Nemec. Okrog skalnega roglja ovije vrh, nato pa pokliče prijatelje in prične se prikaz spuščanja po vrvi. Kar dobro se zabavamo ob bolj ali manj uspehi telovadbi nemških planincev. Precej bolj zanimivo postane, ko starejši možiček z dolgo sivo brado pripleza na vrh brez pomoči vrvi. To spodbudi tudi nekaj domačih plezalcev, tako da pride celo do pravega malega »tekmovalja«, ki pa se na koncu seveda mirno konča.

Nemški planinci so zadovoljni, saj so se prav gotovo česa naučili, mi pa smo videli napeto predstavo. Vsem pa je hitro minil čas in medtem se je celo zjasnilo. Sonce je stopilo vse temne oblake in očistilo vrhove nadležnih megl. Gore žare na modrem nebu, še bela luna se čudi lepemu večeru.

Oster mraz nas prežene v kočo. Noč bo kratka, zato se kmalu po večerji spravimo spat.

Debell vrh (2392 m) s poti na Vrh Hribaric (2388 m)

MIŠELJ VRH

Zgodaj je še, ko se po prstih tiho spuščamo po nerodnih stopnicah. Prvi smo danes, zato pazimo, da koga ne zbudimo. V veži si nadenemo težke čevlje, si optamo nahrbtnike, nato pa odhitimo v tiho noč. Svetle zvezde nam kažejo pot, bela luna skrbi, da ne zaidemo. Počasi se zdani.

Stojimo na manjši vzpetinici, pred nami je Mišelska planina. Vrh Hribaric že žari v jutranjem soncu, tudi Mišelj vrh in Škednjovec sta že deležna toplih sončnih žarkov. Mi pa smo še globoko v senci, in prav je tako, kajti obeta se vroč dan. Namesto da bi šli po dnu Mišelske doline, raje zavijemo na pobočja Mišelj vrha, nedolgo zatem pa že preklinjamo hudobno strmino in se krčevito oprijemamo šopov trav ter si odkrivamo skrite talente v premagovanju nevarnih strmin. A Mišelj vrh nam hitro poplača ves trud. Kar naenkrat se v zmešnjavi trav, skal in rušja pojavi prava pravcata steza. Tako dobro je skrita, da bi jo iz Mišelske doline gotovo težko opazili. Cel meter je široka in pomagala nam bo priti na položna melišča visoko pod vrh Koštrunovca. Res, lepe so te lovske steze, in ni čudno, da jih skrbno čuvajo pred očmi nepovabljenih gostov. Nam pa je tokrat le pomagala, da smo brez truda prispeli na dolga, položna melišča sredi Mišelj vrha. Na desni nas vabijo prijazne trate Koštrunovca, mi pa se ne damo zapeljati in krenemo levo, na melišče. Pazljivo stopamo po debelem grušču in ugibamo, kakšen bo svet na vrhu strmine.

Pobočje se izravna. Pred nami so dolga, položna melišča, nad njimi Mišelski greben. Prečimo jih, nato pa vstopimo v zadnjo strmino. Vzpenjamo se po strmem skrotju, ponekod si pomagamo tudi z rokami in kmalu stopimo na ozki greben.

Mišelski greben. Moja davna, vroča želja. Od vsepovsod me je vabil, pa naj bo to z bližnjega Vrha Hribaric, s Prevalskega Stoga ali z visokega Kanjavca. Kolikokrat sem ga občudoval s prelepimi bohinjskih vrhov, videl sem ga v dežju, videl sem ga tudi v soncu. Včasih mi ga je nagajiva megla ljubosumno skrila, in takrat se mi je vedno zdelo, da nečesa ni, da nečesa manjka. Da, tak je Mišelski greben. Strm, ozek, s čudovitimi razgledi, nežnimi planikami in seveda s tropom ovac.

Po krušljivem svetu se vzpnemo na Mišelj vrh. Dobro si ogledamo pot pred seboj, kajti kaže, da kasneje za to ne bo veliko priložnosti. Megla vztrajno sili čez robove, le redki dvatisočaki se še kopljejo v soncu. Greben Triglava je poln pikic, ki počasi lezejo proti vrhu. Tudi po strmih meliščih Hribaric se pomika gruča ljudi. Nadležna megla se z veliko hitrostjo prevlači čez rob in zakrije greben. Pozdravimo prijazno kočo na Doliču, nato pa se odpravimo navzdol.

Takoj za sedlom se greben razširi in položi. Vzpenjamo se na travnate hrbte in spuščamo na široka sedla. Ta del je hitro za nami in se imenuje Na Nizkem. Nato

se greben zoži, strmina se občutno poveča. Smo že v območju Mišelske glave. Previdno so vzpenjamo po krušljivem pobočju, toda oprimki so vse redkejši, skale vse bolj strme. Malo pred koncem, nad škrbino, obupamo. Kaj sedaj? Dol, na melišče, nato pa okrog, na sedlo pod Mišelskim koncem. Seveda, toda kako? Melišče je spodaj, mi smo tu, vmes pa je ... brrr! Strašno strmo in neprijazno je videti. Pa iz nahrbtnika privlečemo dobro, staro vrv, ki je za te namene vedno shranjena na dnu. Nekajkrat stisnemo zobe, na najtežjih mestih »zamižimo«, pa gre. Pa ne samo to! Kot v vseh Gorenjskih je tudi v nas kanček prave gorenjske trme, in komaj pridemo dol, že spet rinemo v strmino. Tudi trma je včasih hudo dobra reč, vsi v en glas ugotovimo, ko zadihani stopimo nazaj na greben, le nekaj metrov od mesta, kjer smo ga zapustili. Tista škrbina pa naj kar čaka, tudi ona bo še prišla na vrsto, nalašč zaradi nje bomo še prišli sem gor!

Dolgo smo se zamudili v težkem svetu in pošteno nas je utrudil strmi greben, zato se odpovemo Mišelskemu koncu. V tolažbo nam je, da smo ga obiskali že lani, in lahkega srca se zapodimo na vabljava snežišča, po katerih se zapeljemo do steze pod Hribaricami. Pozno popoldne stopimo čez prag Tržaške koč na Doliču.

Utrujeni sedemo za prosto mizo. Dovolj je bilo za danes. Zdaj bo treba poskrbeti še za prazne želodce. Z užitkom pospravljamo okusno kosilo in steklenice se hitro praznijo. Neverjetno, kako lahko en sam greben tako temeljito izprazni vse rezerve! Želodci so končno polni, mi pa smo zadovoljni. Kako tudi ne bi bili, ko se je vse tako lepo izteklo! Prav lušno smo se imeli tam na dolgem, zračnem grebenu Mišelskih vrhov.

V koči delijo prenočišča. Ni nas veliko in za vse se bo našlo ležišče. Danes ne bo tistega boja za prostor, ki je običajno na dnevnem redu triglavskih postojank. Prvi planinci se že odpravljajo spat. Tudi mi se ne obotavljamo preveč, saj vemo, da nas tudi jutri čaka naporen dan. Prijetna postelja je pravi raj za našo utrujenost in kmalu zajadramo v svet sanj.

ŠKEDNJOVEC

Teško je biti dobre volje, če te nekdo zjutraj, ko bi še najbolj sladko spal, pocuka za roko in pravi, da moraš vstati. Nikakor ti ne gre v glavo, da je noč tako hitro minila. Najprej pogledaš na uro, nato skozi okno, na koncu pa nemočno ugotoviš, da ti ne ostane nič drugega, kot da vstaneš. Prav kislo se držimo, ko se zaspano kobacamo izpod toplih odej. Pa nas zaspanost kmalu mine, svetle zvezde nam v hipu povrnejo vso dobro voljo.

Visoko pod Hribaricami smo že, ko nas dosežejo prvi sončni žarki. Mrzel veter zapiha s sedla, postane vražje mrzlo. Hitimo po strmih snežišču in kmalu stopimo na rob Hribaric. Tu zapustimo markirano pot. Samotni vrhovi in širna brezpotja nam bodo zdaj delali družbo na vsej dolgi poti proti Krstenici. Mišelj vrh nam radodarno razkazuje svoj greben, in šele sedaj vidimo, kako je dolg. Za temnim grebenom Vrha Hribaric nas prijazno pozdravlja Debeli vrh. Ves je že v soncu, s svojima okroglima glavama s prav ničimer ne spominja na orjaško strmo gmoto, ki smo jo vajeni občudovati s planine V Lazu, s Slatne, Krede ali Ogradov.

Po širokem slemenu, visoko nad Mišelsko dolino, se bližamo strmim skalam Vrha Hribaric. Niti leto ni še minilo, ko smo prvič okusili lepote tega mogočnega vrha, in že se vračamo nazaj v njegovo kraljestvo. Obljuba pač dela dolg in ta dolg smo prišli danes poravnati. Da, Škednjovec je tisti, kateremu smo lani obljubili obisk, in trdno smo odločeni, da danes stopimo na njegov vrh. Drzni grebeni in strme stene krasijo ta lepi vrh in strašijo redkega popotnika, ki si upa preizkusiti svoj pogum na njegovih strminah.

Toda vrnimo se nazaj. Smo pod strmimi skalami Vrha Hribaric. Pred nami je prvi vrh, za njim sedelce, šele nato pravi vrh. Vzpenjamo se po lahkih skalah in se čudimo skrivnostnim oblikam Doline za Debelim vrhom. Mrzel veter nam krađe toploto sončnih žarkov in jim ne pusti, da bi nas pošteno ogreli. Pod nami je že prvi vrh. S široke planote Hribaric rastejo strme glave Vršakov in še dobro se spominjamo, kako smo lani v tisti obupni megli kar po grebenu lezli na njihove strme vrhove. Za Zadnjim Vršakom se dviga eden najmanj obiskanih, a gotovo najskrivnostnejših grebenov Julijskih Alp. Sestavljajo ga Vogli nad planino V Lazu. Prav tako lep dan je sijal na gore, ko smo prečili ves dolgi greben od Zadnjega čez Srednji vse do Prvega Vogla in se nato čez tiste nebeške trate Slatne, polne nežnih planik, spustili na Dedno polje. Po položnem pobočju se spustimo na sedelce. kmalu zatem pa stopimo na glavni vrh. Zgodaj je še. Doline še vedno počivajo pod tankim plaščem goste megle, ki pa se vidno umika. Topli sončni žarki so se ponekod že prebili vse do zelenih gozdov in sedaj se trudijo, da bi zavzeli tudi doline.

Po strmem pečevju sestopimo na preval. Nahrbtniki ostanejo kar tu, mi pa vstopimo v prve skale zahodnega grebena Škednjovca. Začetek je spodbuden, strmina ni prehuda, krušljivost pa je kar solidna. Kmalu se greben zoži, izpostavljenost se poveča. Hude skrbi nam povzroča veter, posamezni sunki so precej močni in paziti moramo, da nas ne vrže v globino. Prepadi so hudi in globoki in niti pomisliti ne smemo, da bi nam spodrsnilo. Kjer ne gre drugače, greben kar zajahamo. Gre sicer bolj počasi, a je prav gotovo zanesljiveje. Nekaj težav nam povzroči še škrbina, na koncu pa le srečni dosežemo zračni vrh.

Dolg je poravnal, skrita želja izpolnjena. Uživamo v širnem razgledu. Tik pred nami sta Tosc in Vernar, v daljavi se bleščijo velikani Kamniških Alp.

Skrbi nam ne dajo miru in počasi se pripravimo na sestop. Kaže, da smo se že kar malo privadili plezanju, ko pa nam gre tako dobro od rok. Skrbno izbiramo oprimke, sem ter tja popazimo na veter — in že smo pri nahrbtnikih. Težave so za nami in zaslužili smo si pošten počitek.

Naša pot se počasi bliža koncu. Res škoda, ko pa tako lepo sije sonce. Toda danes moramo biti doma, drugače bodo domači v skrbeh. Nič ne pomaga, če se zaljubljeno oziram v okoliške vrhove. Moramo navzdol. Za nami so strma melišča, stopimo na sneg. Uh, to bo pa imenitno! Široka dolina pod južno steno Škednjovca je še vsa zasnežena. Prešerno se zapodimo po strmem plazu. Hitro, kar prehitro smo na lepih tratah pod Mišeljским prevalom.

Ne moremo si kaj, da si ne bi vsaj malo podaljšali poti in nad Jezercem se zaplezamo. Prezgodaj smo zavili navzgor. Zaustavijo nas strmi, grozeči prepadi. Spustimo se nazaj v jezersko dolino in malo nižje brez težav izbrskamo pravo stezo. Po njej se spustimo h horitu, na prijazno ravnico planine Jezerce.

Bistra voda, ki priteče s strmih trav Jezerskega prevala, je potešila žejo že marsikateremu planincu in tudi mi se ne moremo upreti hudi skušnjavi. Sonce je že dodobra izsušilo naša grla, voda pa kar teče, teče in nas vabi. Pošteno si jo privoščimo, napolnimo še čutarico. Krave pa kar debelo zijajo in čakajo, da se umaknemo z njihovega sveta. Hitro jim izpolnemo skromno željo in se odpravimo naprej. Udobna pot nas popelje čez strma pobočja Jezerskega Stoga, premagamo še kratek vzpon in pred nami so že ljubke kočje planine Krstenice. S strmega robu pod lovsko kočjo za hip pogledamo v globok prepad, nato pa se po lepi stezi spustimo na planino Blato.

No, tudi vsega lepega je enkrat konec in tako je konec tudi našega tokratnega potovanja po zračnih grebenih Julijskih Alp. A vendar si tega ne ženemo preveč k srcu. Prišle bodo namreč nove poti, prišli novi vrhovi in z njimi nova doživetja ter nove radosti ob odkrivanju neznanega, za nas še neodkrita sveta.

Škednjovec (2309 m) s prevala Hribarice (2358 m)

OBRAZ V GORAH

REZKA IN VINKO ŠVAB — PRIJAZNA OSKRBNIKA NA KOFCAH

»VSI PLANINCI SO NAMA ENAKO DOBRODOŠLI!«

POSEBNO MIKAVNO BO SILVESTROVANJE V POSTOJANKI, KI ŽDI V NADMORSKI VIŠINI 1505 METROV POD ŠIROKO KOŠUTO V KARAVANKAH

Preden bom predstavil prijazna oskrbnika na Kofcah, bom na kratko nanizal nekaj osnovnih podatkov o Kofcah, ki ležijo pod mogočnim masivom Košute.

Čeprav se zdijo Kofce marsikateremu planincu oddaljene, le ni tako. Do Tržiča so speljane redne avtobusne proge, iz Tržiča pa vodi več poti do Kofc. Ena od njih je Titova pot, ki se prične v Tržiču, nato je speljana prek planine Kal, kjer ima tržiška Bombažna predilnica in tkalnica svoj dom, ki je odprt vsem planincem. Po tej poti je odšel tovariš Tito 1934. leta prek Košute na Koroško. Najkrajša pot je iz središča Tržiča prek Kala.

Planinci, ki jim ni do triurne hoje po tej poti, se lahko pripeljajo z avtomobilom skozi naselje Jelendol prav do podnožja Kofc, odkoder je do postojanke le dobre pol ure zložne hoje skozi lep smrekov gozd. Brž ko stopi planinec iz gozda, se mu ponudi čudovit razgled na Veliki vrh, Kladivo in Košutnikov turn. Vsi trije vrhovi so visoki nad 2000 metrov. Na prostrani planini pod temi tremi orjaki mirno počiva planinska kočica in tik poleg nje planšarija. Prav to sožitje privablja v letni in tudi zimski sezoni planince z vseh vetrov naše ožje in širše domovine in tudi iz zamejstva.

Z Velikega vrha (2088 metrov) vodi pot proti Kladivu (2094 metrov) — oba vrha sta v visokogorskem masivu Košute in sta zelo razgledna in čez oba teče državna meja. Po odredbi o gibanju planincev v obmejnem pasu (Uradni list SFRJ, št. 1/74) se smejo po grebenu od Velikega vrha do Kladiva in še naprej proti vzhodu — do prevala Škrbina — gibati planinci vse leto od sončnega vzhoda do sončnega zahoda. In bržčas se jih bo med tistimi, ki bodo silvestrovali v planinskem domu na Kofcah, nekaj odločilo tudi za vzpon na Veliki vrh ali na Kladivo — ali pa kar za turo na oba vrha.

Posnetek: Mirko Kunšič

Oskrbnika Rezka in Vinko Švab in njuna hči Teja, ki jima občasno priskoči na pomoč.

IZREDNA DOMAČNOST NA KOFCAH

Kofce so bile zgrajene 1937. leta kot zasebna kočja, neke vrste predhodnica sodobnega kmečkega gostišča. Leta 1948 je prešla v last Planinskega društva Tržič, leta 1983 pa so jo pričeli povečevati. Premore 42 ležišč v treh skupnih sobah; števílo ležišč za zdaj zadošča. Želijo si elektrike, kar bi bila največja pridobitev, saj bi odpadlo ročno pranje posteljnine. Kljub temu je posteljnina izredno čista.

Letna sezona traja od 15. junija do 15. septembra, zunaj nje je postojanka redno odprta ob sobotah in nedeljah.

Notranji prostori ustvarjajo takoj ob vstopu vanje v slehernem planincu prijetno domačnost. To ustvarja predvsem kmečka peč, ki pride posebno prav pozimi.

Planinci so prijetno presenečeni, ko se takoj pojavita pri mizi oskrbnica Rezka Švab in njen mož Vinko, ki z nasmehom na ustih hitro postrežeta še tako zahtevnemu gostu. Ob sobotah in nedeljah pa priskočijo na pomoč še njuna hči Teja in sin s snaho. Oba Švabova sta se odločila za naporno delo oskrbnika iz ljubezni do gora. Vinko je že 25 let član gorske reševalne službe, smučar in alpinist. Ker je Vinko Križajev

stric, ne bo odveč omeniti, da se ob Bojanovih uspešnih nastopih gnetejo njegovi navijači ob televizorju. Poročena sta že 30 let in ves čas sta ostala zvesta planinstvu. Hčerko Tejo sta že s tremi meseci prinesla v nahrbtniku na Kofce.

NIKJER AVTOMOBILOV!

Posebno dobro se v tej koči počutita, ker postojanka ni dostopna z avtomobili. Ob večerih se pridružita planincem, ki še znajo lepo po domače zapeti, saj sta oba dobra pevca. Kljub petju, ki se razlega ob večernih urah po koči, to ne moti planincev, ki so namenjeni v zgodnjih jutranjih urah na Košuto. Prijetno in ubrano petje ni prebučno, zato jih kvečjemu zaziblje v prijetno spanje.

Poleg raznovrstnih planšarskih jedi, ki jih lahko dobe planinci na bližnji planšariji, postrežejo v koči nekatere posebnosti: te nastajajo izpod spretnih rok oskrbnice Rezke in njenih pomočnic in pomočnikov, ki jih ima vedno dosti na voljo. Naj naštejemo le nekaj dobrot!

Poletne specialitete: tržiška bržola, koroški ajdovi žganci, ješprenj na svojevrsten način, koruzni in ajdovi žganci iz domače

moke, polenta z domačimi ovirki in mlekom. Ni kaj, saj je to res pristna domača hrana in povrh še zelo okusna. Rezka pa mi še ni izdala vseh skrivnosti, kar je prav. Naj preostane še kakšno presenečenje.

S prvim novembrom so začeli vpisovati za silvestrovanje, nekateri planinci pa so se pričeli zanimati za silvestrovanje že sredi letne sezone.

Vrta Rezka je navedla, kaj bo na voljo v najdaljši noči leta: štefani pečenka ali govedina na lovski način, pristna domača gorenjska potica, v kmečki peči pečene krvavice, koroška svatovska juha. Za presenečenje bo sledilo še kaj. Obljubila je tudi, da cene ne bodo pretirane. Če upoštevamo, da je cena prenočišča celo za nečlane 800 dinarjev, člani pa imajo 30 odstotkov popusta, bo obljuba za silvestrovanje zagotovo držala.

SPOMIN NA NARODNOOSVOBODILNI BOJ

Kofce so povezane tudi z narodnoosvobodilnim bojem. Pred vhodom v kočo lahko preberete na spominski plošči, ki visi na steni, naslednje besedilo:

Preko Jelovice in čez Dobrčo, tod mimo in čez Košuto se je od 22. 8. 1942 v težkih bojih z okupatorjem prebijal 1. bataljon II. grupe odredov v svojem pohodu na Štajersko.

Na Kofcah je izvedlo okrog 40 tabornikov taborniškega odreda Sivi volk iz Ljubljane zimsko šolo v naravi. S storitvami, ki so jih bili deležni, so bili izredno zadovoljni. Oskrbnika pa želita, da bi si tudi tržiški šolarji izbrali Kofce za šolo v naravi. Njihovi starši so namreč prispevali denar za posodobitev Kofc.

Na Kofcah je reden gost znani gledališki in filmski umetnik Polde Bibič (ki smo ga nedavno gledali v vlogi Primoža Trubarja). Oglasil se je že večkrat — tudi po uspešno

prestani rehabilitaciji. Izpolnila se mu je želja, da bi še lahko hodil v gore. Tudi oskrbnika in drugi oboževalci njegovega umetniškega ustvarjanja mu iz vsega srca želijo, da bi še naprej ostal reden obiskovalec svoje najljubše planinske postojanke.

Naj omenim še možen pristop do Kofc tudi s Podljubelja, saj je do njih samo dobre tri ure hoje pozimi. Oskrbnika sta dejala, da je na Kofcah najprijetneje v zimskem času.

Manj zahtevni planinci imajo možnost za krajše in daljše izlete in sprehode na planino Šijo, Pungart in še dlje. Za te sprehode ni potrebna posebna kondicija.

Pol ure hoda od Kofc stoji planinska koča Momčila Marjanca, ki jo upravlja vojna pošta iz Kranja, kar je redkost. Čeprav je pod vojaško upravo, je na voljo vsem planincem.

VEČ KOT PRIJAZNA OSKRBNIKA

Ko sem ob koncu klepeta z Rezko in Vincom omenil, katere planince bi najbolj pohvalila, sta v en glas dejala, da so jima vsi enako dobrodošli. Z nobenim doslej nista imela posebnih težav. Povprašal sem tudi nekaj planincev iz različnih koncev Slovenije in od drugod o njihovih vtisih. Na račun izredne prijaznosti obeh oskrbnikov sem slišal same pohvale. Tudi tisti, ki so bili prvič, so mi obljubili, da bodo še prišli.

Po slovesu od Rezke in Vinka in njune hčerke Teje, ki se je odločila za gostinski poklic, ter od sina in snaha mi je pogled ušel proti Julijcem, Savinjskim in Kamniškim Alpam, Storžiču in Kriški gori: vsi vrhovi so bili ožarjeni od sonca.

Čeprav sem bil letos že dvakrat na Kofcah, sem vsem štirim obljubil, da se morda še letos vidimo, saj v tretje gre rado.

Milan Gombač

ENKRATNA PODOBA ŠPIKOV

POPOTNIKA, KI OBČUDUJE MARTULJKOVO SKUPINO, PREVZAME NEMIR, KO V MIRU TEGA GORSKEGA VELIČASTJA SLIŠI LASTNO SRCE IN SE ZAVE SAMEGA SEBE TER SVOJE POVEZANOSTI Z NARAVO

MIHA MARENČE

V Triglavskem narodnem parku, ki je največji in najstarejši narodni park v Jugoslaviji, imamo nekaj območij, ki jih moramo še posebej varovati zaradi njihovih izjemnih krajinskih vrednot. Med to območje štejemo tudi Martuljkovo gorsko skupino.

Kdo med nami ne pozna enkratne podobe špikov, ki se dvigajo nad Gozdom Martuljkom, vasjo, ki jo domačini še danes imenujejo Rute! Kako lepo ime imajo te Rute in še lepšo ljudsko pesem »Pojdam u Rute«. Odtod se nam na južni strani pokažejo severna ostenja martuljskih gora od Kukove špice, prek Škrnatarice, Široke peči, Martuljskih Ponc, Škrlatice in okoli nje stisnjenih vrhov, ki se skrivajo za Špikom. Še lepše gledamo te gore s Srednjega vrha, vasice na sončni strani Karavank. S Slemenca nad Tamarjem, ki je morda najlepši razglednik naših Julijcev, pa občudujemo martuljske gore, ki se postavijo s svojo škrlatno nevesto. Triglav jo vladarsko snubi in ljubosumno pogleduje severnega sosedu Špika, ki je precej manjši po rasti, a zato nič manj predrzen in samozavesten.

Ne privlačijo pa nas samo vrhovi in grebeni, ampak tudi jesensko zlato macesnov, črno zelenje ruševja, mavrice barv gorskega cvetja, predrzni skoki gamsa v čereh, peruti orla, ki zastro nebo, pretakanje gorskih voda. Popotnika prevzame nemir, ko v miru tega gorskega veličastja sliši lastno srce in se zave samega sebe ter svoje povezanosti z Naravo. Vse to in še veliko več je Martuljkov gorski svet. Zato je razumljivo, da ga želijo goreči častilci ohraniti v njegovi naravni podobi. Ta prizadevanja segajo že v predvojni čas, ko so bile martuljske gore predvsem dogovor navdušenih gornikov, zlasti skalašev. Tako so se v teh predelih zavestno odrekli gradnjam planinskih koč ter označenim in zavarovanim potem. Izjema so bili le bivaki za gornike ter lovske in pastirske bajte v območju gozdov in pašnikov.

Z željo, da se to nenapisano pravilo ohrani in spoštuje, je bila po zadnji vojni leta 1949 sprejeta odločba, objavljena v Uradnem listu LRS, št. 4-18/49, o zavarovanju gorske skupine Martuljek. Gorska skupina Martuljek se po tej odločbi zaradi izrednega geografskega, alpsko-morfološkega, estetskega in turističnega pomena zavaruje kot prirodna znamenitost. Glede na zavarovanje se deli na strogo zavarovani in zavarovalni pas. Zavarovanje zajema severne predele martuljskih gora. Zavarovalni pas teče od Save Dolinke po dolini Belega potoka, prek grebenov in vrhov martuljskih gora in se vrača pri naselju Log k Savi Dolinki ter po njej teče do Belega potoka. V odločbi so prepovedane sleherne gradnje, stalne žične naprave, izraba ali sprememba obeh martuljskih slapov ter postavljanje reklamnih napisov, ki bi kvarili naravno podobo gorske skupine. Tako je bil Martuljek samostojno zavarovan, saj odlok o razglasitvi Doline Triglavskih jezer za naravni park iz leta 1961 ni zajemal širšega območja Julijcev.

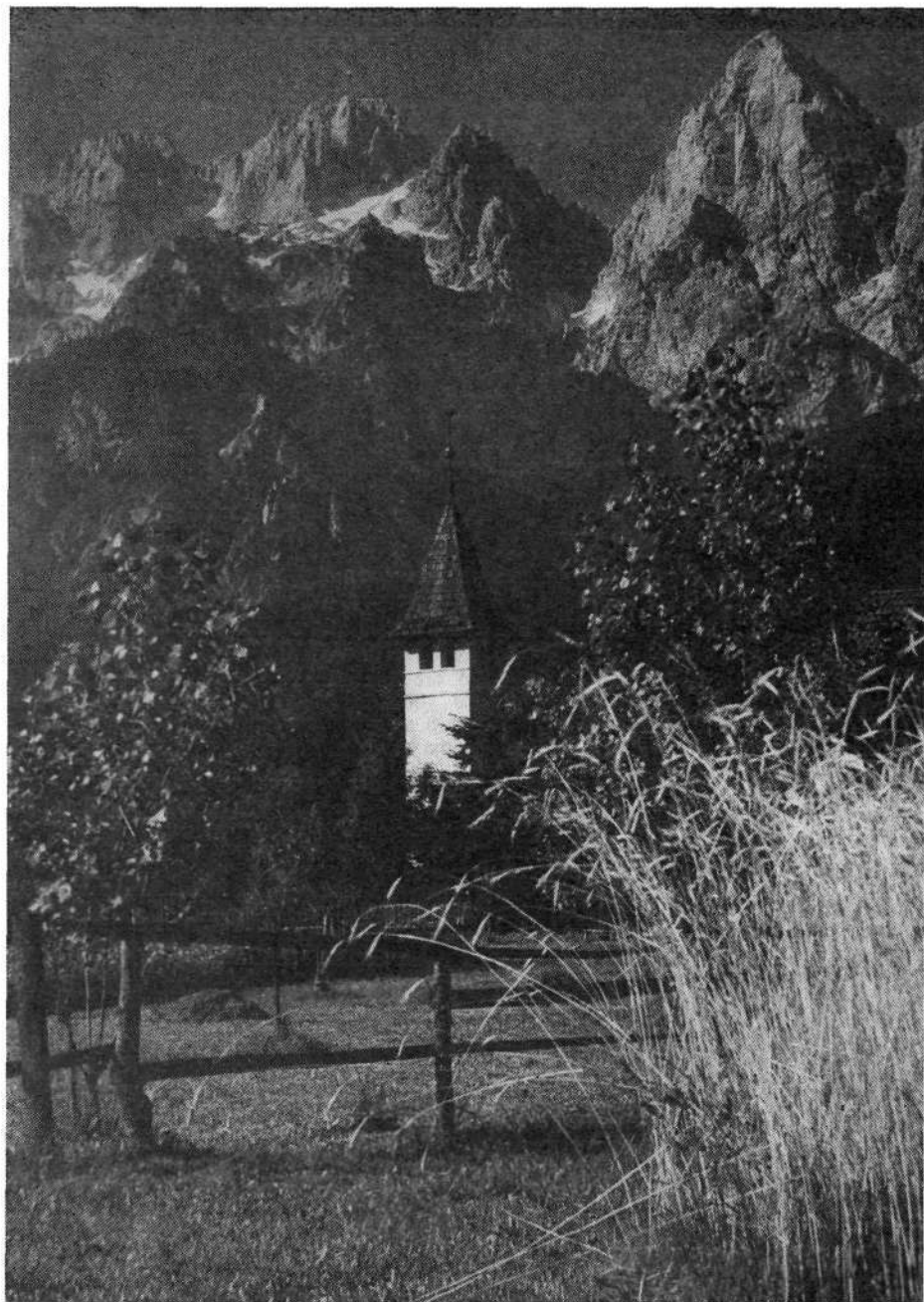
SKORAJ VSI JULIJCI V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

Novi zakon o Triglavskem narodnem parku leta 1981 pa je meje Doline Triglavskih jezer tako razširil, da edini slovenski narodni park vključuje skoraj vse naše Julijce. Tako je tudi zavarovano območje Martuljka postalo sestavni del parka. Novi zakon ni izrecno prekal odločbe o varovanju Martuljka iz leta 1949, pač pa je določil, da se s posebnim aktom zavarujejo deli nepremične naravne in kulturne dediščine, ki imajo posebno naravno, kulturno, zgodovinsko ali estetsko vrednost kot naravna znamenitost oziroma kulturni ali zgodovinski spomenik.

V skupnem programu razvoja Triglavskega narodnega parka pa je tudi za območje Martuljka določeno še posebno zavarovanje. Tako so Zavod SRS za varstvo narave in kulturne dediščine, Zavod za spomeniško varstvo Kranj in delovna organizacija Triglavski narodni park pripravili predlog s strokovnimi utemeljitvami za razglasitev Martuljkove gorske skupine za naravno znamenitost. Po tem predlogu imamo izločeni:

- a) območje naravnega rezervata in
- b) območje gozdov s posebnim namenom.

V območju naravnega rezervata so Martuljkove gore z obdajajočim neplodnim zemljiščem, površine izločenega varovalnega gozda, površine gozdnih rezervatov Smrajka (vključuje tudi slapove Skočnikov Belega potoka) in Za Akom ter območje naravnih

Eden najlepših pogledov na Martuljkovo skupino se ponudi iz vasi Martuljek. Vrhovi Martuljkove skupine — od leve: Oltar (2621 metrov), Velika (2592 metrov) in Mala Ponca (2383 metrov) in najlepši vrh skupine — mogočni Špič (2472 metrov).
(Posnetek: Jaka Čop)

spomenikov, Zgornji in Spodnji Martuljgov slap in slap Mokra peč z neposredno okolico. Novi predlog zavarovanja zajema poleg dosedanjega zavarovalnega območja tudi območje martuljskih gora, ki se spuščajo v dolino Vrat in Veliko Pišnico. S tem dobimo smiselno zaokrožen prostor okoli vršacev Martuljkove gorske skupine, in to z vseh strani. Ob večjem reprezentativnem prostoru bomo izvedli tudi ustrežnejši strožji režim varovanja. Omenjeno območje je še redka, praktično nedotaknjena površina tudi na predlaganih razširjenih predelih. Takšno varovanje omogoča specifično

KAKŠNA ROMANTIKA!

KOT DA JE NARAVA RAZMETALA IN RAZRILA SKALOVJE V SAME IGLE, ŠTRLEČE OSTI IN GLOBOKE RAZPOKE. PRAVCATI MUZEJ KRAŠKIH OBLIK, KI JIH JE TISOČLETJA USTVARJALA NARAVA, SVOJ PEČAT PA SO JIM DAJALI SONCE, BURJA, DEŽEVJE IN SNEŽNI METEŽI.

BRANKO ČEH

Vsaka planinska pot je po svoje lepa, pa vendar je zame ena najlepših prav Kapelska pot. To je silno razgibana pot, ki vodi prek Velike Kapele vse do Klenovice ob morju.

Nekaj let je že od tega, kar sva se s Tonetom odločila, da se odpraviva na to pot. Ker pa v dvoje ni priporočljivo hoditi, sva vzela s seboj še tretjega, Milana. Pri sporazumevanju pride tako v vsakem primeru do odločitve večine.

V zgodnjem poletnem jutru smo se odpeljali z vlakom iz Maribora do Delnic in naprej z avtobusom do Mrkoplja.

Začetek poti ni bil zame nič kaj obetaven, saj sem dan prej vstal iz bolniške postelje in sem imel še dokaj mehke noge. Ker pa sta si prijatelja težko izgovorila dopust, dneva odhoda nismo mogli odložiti. Do polovice poti, sem se tolažil, bodo noge že dovolj trdne, na kraju poti pa se bom lahko po mili volji namakal v slanim morju.

V Mrkoplju smo stopili na svoje noge in za začetek pešačili slabo uro hoda po asfaltni cesti do planinskega doma Vojni Tuk (875 m) pod goro Maj. Tu smo krstili naše planinske dnevnike s prvim žigom poti.

Takoj za domom smo že sopihali navkreber proti Matić poljani. To je travnato polje na višini blizu 1030 m z zelo izvirnim pomnikom na tragedijo iz časa narodno-

osvobodilnega boja. Pot vodi mimo 26 kamnitih skladov, ki se nizajo v obliki kolone partizanskih borcev, ki so tu 24. februarja 1944 zmrznili v nenadnem snežnem metežu v mrazu pri — 27 stopinjah. Mimo zaprtega doma na Jančarici smo se povzpeli na vrh Bjelolasice (1533 m). Od tod se ponuja očem lep razgled daleč naokrog, posebno lepo je viden Klek, nekdanje zbirališče čarovnic — tako vsaj pravijo pripovedke.

Po dobro markirani poti smo pred mrakom prispeli do gozdarske kočice v Plani. Tu smo polegli čez noč v seno nad konjskim hlevom. Prenočili smo zaviti v spalne vreče, okrog nas pa se je širil oster vonj po izparini konj, ki so nemirno topotali pod nami. Najbrž so nas prav te težke vonjave omamile v sen. Zjutraj smo smrdeli kot konjski hlapci, spalne vreče pa so še tedne zatem ostale močno »odišavljene«.

Iz Plane gre pot po Begovi stezi in se od nje odcepi do Ratkovega zavetišča. Takrat je bila to lesena baraka iz delov nekdanje partizanske bolnišnice, naravnost vrinjena med kamnite pečine. Pozneje je pogorela, a so jo obnovili. Skupno s kamnitimi kulisami je ponujala izreden posnetek za spomin na res izvirno lego zavetišča.

Čez dobre pol ure smo bili že na vrhu Samarskih sten (1302 m). To je skupina sten, ki se gole prerivajo in silijo v nebo iznad gozdnega zelenja.

obliko rekreacije, brez umetnih naprav različnih vrst, s posebnim poudarkom na učno-vzgojni in raziskovalni dejavnosti.

Območje gozdov s posebnim namenom na severni strani martuljskih gora pa obsega nižje ležeče gospodarske gozdove v družbeni in zasebni lasti. Tu se določi poseben način gospodarjenja. Opravljajo se le najnujnejše sečnje, strogo povezane z varstvom narave, ter v zasebnih gozdovih domača poraba. Gospodarjenje temelji na naravni obnovi. Poudarjena sta varstvo in nega vseh drevesnih in grmovnih vrst. Spravilo in prevoz se opravlja po praviloma po obstoječih prometnicah, z ustreznimi tehničnimi sredstvi.

Iz navedenega sledi, da so v zavarovanem Martuljku prepovedane kakršnekoli gradnje in naprave, prav tako ni dovoljeno nadelavati in markirati steza, ker želimo ohraniti brezpotje oziroma videz popolne naravnosti alpskega prostora. Pašništvo je dovoljeno v tradicionalnih okvirih.

V območju lahko živijo le avtohtone vrste divjadi. Velja trajna prepoved komercialnega lova. Odstrel je zato omejen v smislu varstva.

Iz vsega napisanega vidimo, da ima zavarovana Martuljkova gorska skupina kot naravna znamenitost poudarjeno ekološko, krajinsko in kulturno nalogo. Tako bomo ohranili sebi in zanamcem košček gorske narave, ki smo jo dobili v varstvo od naših prednikov.

Po znameniti Vihoraški poti smo se odpravili proti Belim stenam. Pot je slikovita in vodi skozi razbrazdan svet, poln ostrih kamnov, podrtih dreves in skalnih razpok. Skozi Natašin Dol in po delno z jeklenico zavarovani poti smo prišli do naravne znamenitosti — Ljuske. Iz globoke vrtine štrlijo visoki skalnati stebri, ki očesu navidezno zapirajo pot. Po divje razklanem svetu smo se spuščali in dvigali na vrh Belih sten (1385 m).

Vrh sestavlja sklad kamnitih blokov in je z njega nepozaben razgled. Oko bega po skalnatih roglih in stolpičih, ki vsi beli kipe iz temno zelenega gozdovja. Vse je razbrazdano in surovo lepo. Kakšna romantika! Kot da je narava razmetala in razrila skalovje v same igle, štrleče osti in globoke razpoke. Pravcati muzej kraških oblik, ki jih je tisočletja ustvarjala narava, svoj pečat pa so jim dajali sonce, burja, deževje in snežni meteži. Gozdovi naokrog dajejo vtis neukročenega pragozda, vse je prvobitno in edinstveno.

Z vrha smo se spustili v kočo pod Belimi stenami, ki sem jo obiskal tisto leto že drugič. Prijetno ozračje, saj prihajajo sèm samo planinci, ki ne iščejo hrupa, temveč mir pradivine, ki ga le tu in tam prekine klíc gozdnih živali.

Od Belih sten smo drugo jutro nadaljevali pot skozi še vedno razbrazdan svet na greben Velike Javorovice (1375 m). Sestavljata ga dva vrhova. Zopet izredno lep pogled na Velebit, Klek, Bele in Kolovratske stene, predvsem pa na sinje morje.

Mimo gozdarske kočice Stalak smo prišli do zavetišča v Dulibi (719 m). Tu je svet gozdat, divjina je že bolj ukročena, vendar še polna lepote. Obdajajo nas izredno visoka drevesa in skoraj ni stebila, ki bi bilo mlajše od sto let.

Še enkrat se pot vzpne kvišku v Kolovratske stene, dolg greben z dvema vrhovoma z višino nekaj pod 1100 m. Visoke skalnate grmade se belijo in dobivajo v poznem popoldanskem soncu rumenkaste odtenke. Še malo in barva preide v zlato-rumene pramene. Gledamo in občudujemo pogled na Velebit in temno modro morje. Pred nami je kot na dlani otok Krk.

Z vrha, ki smo ga zapustili skoraj otožni, se spuščamo navzdol. Na prvem drevesu nas namesto markacije pozdravi velik rdeč napis — smer morje.

V nastajajočem mraku je treba poskrbeti za spanje. Poskušamo ga najti v lovskem domu v prvem zaselku Omari. Morali pa smo uporabiti precej pregovorne spretosti, da smo prišli do postelj — pač nismo bili iz lovske družine.

Drugo jutro smo jo ucvrli dol mimo opuščenih naselij Zadrinak in Drsnik, vseskozi s prelepimi pogledi na Jadransko morje. Skozi borovo šumico in naprej skozi grmičevje smo se po serpentinasti poti spuščali proti zaselku Vinište. Tu je živela ena sama domačinka, 75 let stara Anka. Dočkala nas je prijazno, kot zna to osamelka starka, ki ne pride nikamor več iz opustele vasi. Tu in tam so ji prihajali pomagat dobri ljudje iz doline, pri njej pa se ustavljajo popotniki s Kapelske poti. Ko sem jo hotel slikati skupaj z njeno borno kočico, me je prosila, naj malo počakam. Stopila je nazaj v kočico in se iz nje vrnila, preoblečena v črno. Zanj je bil to praznični dogodek. Obljubiti sem ji moral, da ji bom od doma poslal barvno sliko. To sem pozneje tudi storil in še danes hranim staro na svojem diapozitivu. Kdove, ali je Anka danes še živa, saj je od tega minilo več kot pet let!

Od Viništa smo se spuščali po hudourniškem jarku do mesta Klenovica ob morju. To je bila naša zadnja postaja. V bližnji gostilnici smo skromno proslavili prehojeno Kapelsko pot. Tone in Milan sta si tu hotela privoščiti malo daljši počitek. Mene pa je kar nenadoma pograbila nepremagljiva želja, da obidem še del Ogušinske planinske poti, ki je delno vodila po točkah Kapelske poti. Poslovl sem se od prijateljev in čez pol ure že štopal na zgornji cesti za smer proti Reki, odkoder sem z vlakom nadaljeval proti Ogulinu. Potem sem se sam potikal po Modrušu in Kleku in tako čez dva dni dokončal še prej nenačrtovano drugo pot. A to že ne spada v okvir zapisa o Kapelski poti.

TUDI PIVOVARJI IN GODBENIKI ČISTILI GORE

Namen sestavka Jožeta Čurina **Ozaveščenost planincev se je občutno povečala**, objavljenega v Planinskem vestniku 11/86, je predvsem vzgajanje vseh, ki obiskujejo gore, naj pustijo naravo čisto tudi tistim, ki pridejo za njimi. V sestavku pa je tudi stavek **Prav bi bilo, da bi se tudi pivovarji vsaj enkrat udeležili akcije**, ki je nehoti užalil ali razjezil planince iz Pivovarne Laško. Tudi planinci in godbeniki iz laške pivovarne so namreč pobirali smeti, in sicer 24. in 25. avgusta 1986, ko so bili na izletu v bližini Triglava. In akcijo bodo prihodnje leto ponovili, nam je pisala Fanika Wiegele.

Tako naš zapis o »triglavskih smetarjih« *popravljamo in dopolnjujemo. Ob tem nam je posebno prijetno prebrati tako sporočilo zato, ker je v neimenovanih planincih dovolj zdrave zavesti, v skromnih ljudeh pa največ svežih duševnih moči!*

Uredništvo

KOSTANJEVA NEDELJA Z GOBAMI

NEKDO VENDAR MORA OSTATI ŽIV, ČE BI SE VSI ZASTRUPILI Z GOBAMI ● TUDI KONJ PRI TOČILNI MIZI

ALEKSANDER ČIČEROV

Najlepše se je udeležiti planinskega izleta, če ga vodi kdo drug. In prav vse je kazalo, da bo nedeljski izlet PD Onger Trzin na Špilki minil v tradicionalno ongrskem ozračju.

Drag prevoz z avtobusom, nedelja, ko imaš resne težave, če hočeš z javnimi prevoznimi sredstvi kam priti, in to še z večjo planinsko skupino — vse to je vodilo organizatorje izleta, da so se odločili, da se odpravimo na izlet kar z osebnimi avtomobili. Pa brez strahu, nismo se vozili od »štampljke do štampljke«. Le do Blagovice smo se pripeljali. In ker smo se odločili, da nabereimo tudi nekaj kostanja, ki ga spečemo kar v naravi, smo hitro zavili v breg in v jutru, ki še ni kazalo jesenskih barv, začeli iskati kostanjeva drevesa. Radovedni pogledi srnje družine so nas le za trenutek zadržali in že so naši gobarski specialisti začeli pri našati iz gozda čvrste primerke jurčkov. Potem je šlo čez drn in strn. Vsak bi rad našel najlepšega jurčka in najbolj debele kostanje. Sem in tja smo se sladkali s hruškami in jabolkami — se znašli na cesti, ki pelje proti Češnjicam.

Na ovinku zagledamo prave planinske markacije. To je naš svet. Kako domače nam žare rdeča očesca! Stopimo proti vasi. Češnjice nas pozdravijo s tišino nedeljskega jutra, vonjem po sadju, živini, z občutkom, da čas teče drugače. Na desni strani ceste z zanimanjem opazujemo staro hišo z zanimivimi freskami. Zanimivo je pravzaprav vse v tej vasi. Kamor pogledaš, diha vate naša zgodovina, spretnost človeka, ki si hoče podrediti naravo, njegov smisel za lepo. Prijetno ti je in za hip se zaveš, da si del te narave, ki je je vsak dan manj.

Zanimivosti je toliko, da je resnično škoda, da sestavljavci »Vodnika po poti spominov NOB občine Domžale« tega niso zapisali. Kužno znamenje ob poti je vse premalo za številne planince in obiskovalce te poti.

Prijazen gospodar na domačiji pri Osredkarju nas je vesel. Pokusimo še svež mošt, gospodarju zaželimo dobro letino in nadaljujemo pot proti Selcam.

Molče zro opuščene kmetije na našo četico. Srečamo domačinko, ki je prišla peš iz Blagovice. Tu ni avtobusa. Cesta je prašna. Le otroci se s kombijem ripe-

ljejo v dolino, v šolo. Premalo jih je, da bi imeli šolo doma. Le nekaj starejših je še ostalo, mladi si režejo kruh v dolini. Pozimi je tu hudo. Snega preveč in zgodaj je treba na pot. Tako tečejo leta, le za življenje tu gori se zdi, kakor da bi se počasi ustavljalo. Nekaj novih hiš ne more zbrisati tega občutka. Tudi sonce noče skozi oblake.

Vasica Gabrje nas pozdravi z vonjem po žganju. Veliko sadja je in škoda bi bilo, da bi obležalo pod drevjem. Nad vasjo prvi znaki ekološke krize. Deli avtomobilov, pralnih strojev in še kaj leže tik ob poti. Bogata družba smo, to se vidi.

V vodniku piše, da vodi pot mimo »zanimivih kamnin«. Izrazit, delno odkrit kup rdečkastega kamenja, ki prav izstopa iz okolice. Morda gre celo za vulkansko delovanje v davni preteklosti. No, v vodniku ne najdemo razlage.

Na vrhu Lojze urno pripravi ponev in kmalu zadiši po pečenih kostanjih. Tone in Miro se vračata iz gozda z vedno novimi gobami. Sonce pokuka na dan in ob sladkem moštu in vročih kostanjih dobiva izlet končno podobo. Tako si vsaj mislimo. Pa je nekdo predlagal, da bi poiskali gostilno, kjer bi nam gobe pripravili z rižem. V Blagovici ni šlo. Zato pa smo lahko videli, kako konj stopi k točilni mizi in počaka, da njegov lastnik izreče ustrezne komplimente brhki domačinki.

Toliko smo govorili o rižoti, da sklenemo obiskati še Rezko v Trzinu. Ni odklonila — in dekleta so se urno obrnila in očistila gobe. Kmalu je zadišalo po sobi in gostje so začudeno ugovarjali, ali morda ne gre za novo hišno posebnost.

Najedli smo se vsi. Le Mojca je iz previdnosti jedla le pečenko. Nekdo pač mora ostati živ, da bo vsaj govor spravl skupaj. Jedli smo le prave gobe, kajti drugače bi le težko opisal ta naš čisto navaden nedeljski izlet.

PLANINSKA KOČA NA ŽUMBERKU

Dr. Danijel Derežić, profesor Medicinske fakultete iz Zagreba, je Planinski zvezi Hrvatske podaril planinsko kočjo na Žumberku. Koča stoji na lepem mestu v vasi Sekulići v nadmorski višini 700 m. Od tam je že označena pot na vrh Gere, do koder je dve uri hoje.

J. S.

DVAJSET LET VSAKO NEDELJO SKUPAJ

Dr. IVANU PAVŠIČU V SLOVO

Za pokojnim Ivanom Pavšičem ne žaluje samo množica zdravih otrok, srečnih mater, veselih očetov in potolaženih žena, za njim žaluje tudi številna planinska družina izletniškega odseka pri Planinskem društvu Ljubljana Matica.

Pavšičevo ime se pojavi v naših zapisih že leta sedemindeset, a je verjetno naša evidenca zatajila, saj nam je Ivan vse planinske podvige in dogodivščine v zvezi z njimi razlagal in povezoval s študentskimi leti. Ko je še redno služboval in marsikatero soboto in nedeljo dežural, se je vedno na prihodnjem izletu zanimal, kako je bilo, in priznal, da je bil z mislijo veliko z nami. Po upokojitvi pa je postal stalni član naše »reprezentance«. Bil je z nami vsako nedeljo in še dosti sobot in tako prehodil vso Slovenijo in vse slovenske zamejske predele. Udeležil se je vseh planinskih prireditev, slavnosti, psov, srečanj, občinskih zborov, predavanj, obletnic in osebnih praznikov posameznih planincev. Veliko naštetega je bilo izvedeno na njegovo pobudo, njegove so bile zamisli in tudi organizacija.

Kot izreden poznavalec in ljubitelj planin in dolin ter sploh vsega, kar je na svetu najlepšega, se mu ni bilo težko vsak trenutek spustiti v pogovor z domačini ali naključnimi posamezniki. Zaradi njegovega znanja in duhovitosti ga ni prav nič presenetilo: ne zvedava televizijska kamera, ne novosti željni časopisi in ne pozdravne besede ob posebnih priložnostih. Izredno rad je bil v naši družbi; kar dohtar smo mu rekli in ni zato nikoli protestiral. Kar žarel je in mi vsi smo se čudili njegovi vedrosti in svežini — kljub letom, ki jih je skrival, in boleznim, ki ga je razjedala. Saj je dobival naša priznanja in zahvale, toda sedaj se zavedamo, da vse premalo. Včasih smo mu oporekali njegovo skromnost in varčnost, ampak to je kar preslišal — in prav je imel. Kako znan in priljubljen je bil med nami, se je čutilo prav v zadnjem času; vse križem smo govorili le o vzrokih dohtarjeve odsotnosti.

Sedaj je vse končano, mi pa bomo še dolgo ohranjali v lepem spominu Ivana planinca, kajti vsako nedeljo skupaj, ves dan doživljati vse najlepše — skozi dvajset let, tega res ni mogoče pozabiti!

Luka Kočar

OMAHNIL JE NA GORI, NA KATERI JE BIL NEŠTETOKRAT

UMRL JE IVAN GREIFONER-MILKO

Kot strela z jasne- ga je treščila med ljubitelje planin žalostna novica, da je tragično preminil 49-letni Milan Greifoner, učitelj praktičnega pouka na Srednji kovinarski strojni šoli Tama Maribor. Planinca, alpinista, organizatorja orientacijskih tekmovanj,

vodnika izletov, učitelja praktičnega pouka, človeka, ki mu ni manjkalo prijateljev, ni več med vrstami planincev, ni ga več med šolskimi klopki.

Najbolj živo bo ostal v spominu planincem PD Tama, mladim v planinski skupini na šoli, vsem, ki bodo še hodili v gore — vendar brez njega.

Milan, ki so ga vsi tako radi klicali Milko, se je rodil leta 1937 v Slivnici pri Mariboru. V Mariboru je končal šolanje, postal učitelj kovinarske stroke, se zaposlil v mariborski Tovarni avtomobilov in motorjev, kasneje pa prevzel na Srednji kovinarski strojni šoli Tama dolžnost učitelja praktičnega pouka. To svojo delovno obveznost je znal združiti s prijetnim in zanj življenjskim ciljem — s hojo v gore, bodisi sam ali z družbo.

Ena takih njegovih poti se je tragično končala. Smrtno se je ponesrečil prav na tisti slovenski gori, za katero tako radi rečemo, da nisi Slovenec, če še nisi bil na njej. Na Triglavu je bil desetkrat, sam in s prijatelji. Z neke take poti se ni vrnil, saj mu je narobe korak, premajhna zbranost ali kaj drugega preprečilo, da bi naslednje leto praznoval Abrahama.

Ta Milkova nesreča se je končala tragično, tista v februarju 1980 na Stolu je imela srečnejši konec. Takrat je bil na pohodu z učenci in eni izmed učenek je zdrsnilo na pobočju. V želji, da bi ji pomagal, se je sam huje ponesrečil. Po večmesečnem zdravljenju se je vrnil v šolo. Posledice padca so sicer ostale, vendar niso bile tolike, da bi ga odvrnile od planinarjenja, ki mu je v življenju izredno veliko pomenilo.

Milko je že leta 1970 prehodil Slovensko planinsko pot. Odtlej ga ni mogel nihče zadržati, da bi ne odhajal v planine. Ni bil samo član PD Tam Maribor; na šoli je vodil planinsko skupino, bil je vodnik, organizator. Za svoje strokovno in prostovoljno delo v planinstvu je leta 1974 prejel diplomu PD Tam, leta 1977 mu je PZS podelila bronasti častni znak, leta 1980. pa še srebrnega. V letih 1976 in 1977 je deloval kot član častnega razsodišča PD Tam.

Franc Železnik

AKADEMIJA IN PLANINSKA RAZSTAVA OB 90-LETNICI SOŠKE PODRUŽNICE SPD V TOLMINU

POMEMBNA OBELEŽITEV DEVETIH DESETLETIJ

V petek, 24. oktobra 1986, zvečer so se v kino dvorani v Tolminu zbrali planinci iz Posočja pa vse do Krasa na svečani akademiji, ki je pomenila sklep jubilejnega leta praznovanja 90-letnice nekdanje Soške podružnice Slovenskega planinskega društva.

Nasledniki, planinski delavci v Tolminu na čelu s sedanjim predsednikom PD Žarkom Rovščkom, so večmesečni trud kronali z izvedbo uspele akademije, na kateri sta nastopila učiteljski in otroški pevski zbor. Slavnostni govor je imel predsednik Žarko Rovšček, nato pa je predsednik Skupščine občine Tolmin tovariš Klavora trem dolgoletnim in zaslužnim planinskim delavcem iz Tolmina — tovarišu Filiju, profesorju Uršiču in tovarišu Šorliju — podelil visoka državna odlikovanja.

Podpredsednik PZS dr. Tone Stojin je v imenu PZS izročil spominsko obeležje, ki ga PZS podeljuje ob visokih jubilejih planinskim društvom.

Višek slavnostne akademije je pomenilo videoslušno predavanje z barvnimi diapozitivi Žarka Rovščka, ki je tudi odličen fotoamater, in sicer na Kugyjev tekst ob spremljavi glasbe.

Ves teden je bila v študijski knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu odprta planinska razstava iz zgodovine Soške podružnice SPD do danes. Vidno mesto so zavzeli redki predmeti in citati iz knjig klasikov primorskega planinstva — od Valentina Staniča, prek dr. Henrika Tume in dr. Klementa Juga do dr. Juliusa Kugyja. Svoje mesto na razstavi je imel kotiček iz današnjega in polpreteklega obdobja PD Tolmin in primorskih planinskih društev.

PO GORAH MAKEDONIJE IN KOSOVA

S POHODI IN SREČANJI V DRUGIH NAŠIH REPUBLIKAH IN AVTONOMNIH POKRAJINAH PLANINCI KREPIMO IDEJO BRATSTVA IN ENOTNOSTI

Planinsko društvo PTT Ljubljana je tudi letos popeljalo planince po Planinski poti osvoboditve Planine Jugoslavije na območju Makedonije in Kosova. Program je dopolnilo še z ogledom kulturnih, zgodovinskih in prirodnih zanimivosti ob poti: samostana sv. Jovan Bigorski ob vznožju gore Bistre in sv. Bogorodice ob Ohridskem jezeru, Ohridskega jezera s Strugo, Ohridom in Sv. Naumom, ostanki antičnega mesta Herakleje v Bitolju, spomenika Ilindenski vstaji na Kruševu, groba revolucionarja Goceta Delčeva v Skopju in drugih znamenitosti tega mesta ter izvira reke Vardar pod obronki Šar planine.

V Makedoniji smo se povzpeli na Golemi Korab (2764 m), ki je drugi najvišji vrh

Ob Nedžinskem jezeru v Prokletijah
Posnetek: Jože Dobnik

v Jugoslaviji in na katerem je bilo letos kar precej Slovencev. Bili smo na Pelistru (2601 m), najvišjem vrhu pogorja Baba, in na Solunski glavi (2540 m), najvišjem vrhu pogorja Jakupica. V Makedoniji smo se srečali s planinci-poštarji iz Skopja in s planinci pobratenega PD Poštar Novi Sad, s katerimi smo se skupaj s Skopjanci povzpeli na Korab. Na vrhove sta nas vodila izkušena planinska vodnika Ilija in Angel iz Titovega Velesa, za druge organizacijske zadeve pa je vestno skrbel Dragan iz Skopja.

Na Kosovu smo bili v gosteh pri našem pobratenu planinskem društvu Đerovica v Peči. Skupaj smo bili na Đerovici (2656 m), najvišjem vrhu SAP Kosovo in SR Srbije ter jugoslovanskega dela Prokletij. Povzpeli smo se v stene Malje Nedžinata (2441 m) nad Nedžinatskim jezerom (1870 m) do spominske plošče pokojnemu Stanetu Tomšiču, članu našega društva, ki se je tu smrtno ponesrečil pred tridesetimi leti. Člani obeh pobratenuh društev smo počastili njegov spomin. Na izredno prijetnem družabnem večeru so bili tudi predsednik Skupščine občine Peč Džikori, predsednik Občinskega komiteja ZK Peč Janko Janković, predsednik Planinske zveze Kosova Šefki Mula in mnogi naši stari znanci.

Na desetdnevni poti smo se ljubljanski ptt planinci, bilo nas je 47, srečali z iskrenimi prijatelji-planinci, s preprostimi in ljubeznivimi ljudmi ob poti, s pozornimi družbenopolitičnimi delavci občine Peč in stanovskimi tovariši iz Skopja. V Makedoniji in na Kosovu smo ugotovili velik napredek teh dežel na gospodarskem in kulturnem področju. Povsod smo občutili, da nas imajo radi. S spoštovanjem so govorili o Sloveniji in Slovencih. Vsi skupaj pa smo izpričali, da živi globoko v nas ideja bratstva in enotnosti. Veseli smo, da planinci iz vse naše domovine krepimo s takimi pohodi in srečanji to naše veliko bogastvo.

Jože Dobnik

POHOD NA HOM

KERAMIČNA INDUSTRIJA LIBOJE NAM JE PODARILA ČAJNE SKODELICE, KI SMO JIH RAZDELILI UDELEŽENCEM ZA SPOMIN

V soboto, 24. oktobra 1986, je PD Zabukovica izvedlo planinski pohod z geslom OB SPOMENIKIH NOB. Pohod se je pričel s kulturnim programom (godba, recitacije, pevski zbor) v Migojnicah pri glavnem spomeniku in krenil mimo spomin-

skih obeležij v Spodnjih Grižah k Bezovniku, mimo Goriška in Gustla k Planinskemu domu na Homu (608 m). Vsak udeleženec je poleg malice dobil v spomin še čajno skodelico, ki jo je za pohod prispevala Keramična industrija Liboje. Vseh udeležencev je bilo nekaj nad 200 in so ga vodili planinski in mladinski vodniki. To je že 14. pohod, ki sta ga priredili PD Zabukovica in Polzela.

B. J.

DELOVNA AKCIJA DOLSKIH PLANINCEV

POMOČ BOLNEMU PLANINCU

Pravimo, da je planinec tisti, ki hodi v planine, tisti, ki ljubi in čuva naravo. Planinec pa je tudi človek, ki rad pomaga tovarišu, kadar ta pomoč potrebuje.

Kdo so pravi planinci s srcem in s pridnimi rokami, pa se je pokazalo tudi v nedeljo, 19. oktobra 1986, ko so člani PD Dol pri Hrastniku prišli na delovno akcijo k svojemu dolgoletnemu članu Brunu Strgaršku.

Že zgodaj zjutraj ob 6.30 se je zbralo 15 članov planinskega društva pri Strgarškovi hiši — prišli so prekrivat streho. Odstranili so staro opeko, zamenjali štiri špirovce, nalatali ostrežje in streho prekrili z novo opeko.

Delali so do trde noči, tudi dež jih ni zmotil. Ko so se zvečer utrujeni in mokri vračali domov, jim je bilo toplo pri srcu; bili so ponosni, da so s svojimi rokami pomagali družini in tovarišu, ki je zdaj bolan in ne more več delati.

In zakaj teh tovarišev ne bi tudi po imenu poznali? To so Andrej, Franci, Franko, Jože, Drago, Joco, Ladko, Lojze, Rudi, Janez, Miha, Uroš, Milan, Vili, Joža.

Dragi tovariši planinci! Posnemajte delovne planince iz Dola pri Hrastniku in še vi recite: »Nič ni bilo težko, saj smo radi storili!«

Božena Tušar

TOVARIŠTVO IN DRUŽABNOST

SREČANJE PLANINCEV ŽELEZNIČARJEV NA KUMU

Planinci iz štirih železničarskih planinskih društev — Ljubljana, Maribor, Celje in Pula — se vsako leto zberejo na srečanju. Letos je bilo že 7. srečanje te vrste, na Kumu pa ga je organiziralo PD Železničar Ljubljana. Organizatorjem je pomagalo tudi čudovito vreme.

Pohod se je začel v Trbovljah, na železniški postaji, na vrhu 1219 metrov visokega Kuma pa nas je najprej pozdravil televizijski oddajnik in za njim še majhna cerkva. Ob cerkvi stoji planinska koča, kjer so nam postregli dober golaž.

S planinskimi društvi vneto sodelujejo tudi osnovne šole. To se je izkazalo v številni udeležbi pionirjev in mladincev, bilo jih je kar 76 od 212 udeležencev.

Po proslavi je prišel najbolj pričakovani del srečanja — tekmovanje. To seveda ni »ta zaresno« merjenje moči, temveč skakanje v vreči in vlečenje vrvi.

Najprej so se pomerili starejši. Njihovo skakanje je izzvalo salve smeha, saj ni manjkalo padcev. Vendar pa so se nekateri izkazali kot pravi »profesionalci«. Vlečenje vrvi je spremljalo bučno navijanje.

Potem smo prišli na vrsto »ta mali«. V tekmovanju z vrečami je zmagala OŠ Ivana Kovačiča-Efenke, v vlečenju vrvi pa ekipa OŠ Franja Vrunča iz Hudinje in OŠ Šentvid pri Grobelnem. Za nagrado smo dobili kokakolo.

Breda Kovačič,

OŠ Franja Vrunča, Celje-Hudinja

iz planinske literature

NOVA, NADVSE KORISTNA PLANINSKA ZEMLJEVIDA

KAMNIŠKE IN SAVINJSKE ALPE Z OBIRJEM IN PECO, JULIJSKE ALPE – BOHINJ

PLANINSKA ZVEZA JE ZNOVA PRESENETILA: PRED TEDNI JE IZŠLA ŽE ČETRTA IZDAJA KARTE KAMNIŠKIH IN SAVINJSKIH ALP TER CELO ŽE ŠESTA IZDAJA KARTE JULIJSKIH ALP — BOHINJA ● NE GLEDE NA ZASTARANJE TOVRSTNE LITERATURE JE PO NJEJ IZJEMNO POVPRASEVANJE

Nismo si še dodobra ogledali karte Posavskega hribovja, ki jo je izdala in založila Planinska zveza Slovenije in smo jo predstavili v oktobrski številki Planinskega vestnika, že je naša planinska literatura bogatejša za novi, več kot potreben publikaciji. Planinska zveza Slovenije nas je tokrat presenetila že s četrto, dopolnjeno izdajo karte Kamniških in Savinjskih Alp in celo že s šesto, prav tako dopolnjeno izdajo zemljevida Julijskih Alp — Bohinja.

KAMNIŠKE IN SAVINJSKE ALPE

Karta Kamniških in Savinjskih Alp — to kratna izdaja je formata 68 × 94 centimetrov (po višini je čiste karte 77 cm — torej je ožja, a višja od predhodnice) — zajema na severu še Obir in Peco, kar bo prišlo prav vsem tistim planincem, ki tega dela Koroške in Slovenije ne poznajo.

Karta je zelo natančna — izdana je v merilu 1 : 50.000, na njej pa je narisani malone vsak objekt na terenu, vsaka hiša — večidel tudi z imeni lastnikov. Plastnice označujejo višino 20 metrov, stene so izrisane z rjavimi toni.

Na severu sega karta do Žitare vasi (Sittersdorfa) in do Poljane pri Mežici, na vzhodu do Šmartnega ob Dreti in do Motnika v Tuhinjski dolini, na jugu do Duplice pri Kamniku, na zahodu pa do Cerkelj na Gorenjskem in Jezerskega ter do Kort (Trögn) na avstrijskem Koroškem. Škoda, da se na PZS niso odločili karto na vzhodu razširiti za osem centimetrov, s čimer bi zajeli Mozirje (prejšnje izdaje vsebujejo ta zgornjesavinjski kraj) in Golte z Mozirskimi planinami. Spodbudno pa je, da zajema karta tudi Menino planino, medtem ko je del Dobrovelj na karti Posavskega hribovja. Prav nič ne moti, da se zemljevid na zahodu končuje z Jezerskim; Storžič in njegovi sosedi (ki prav tako sodijo h Kamniškim in Savinjskim Alpam) so namreč zarisani na karti Karavank.

Sicer izjemno skrbno in natančno izdelani karti bi vendarle lahko očitali kak spodrselj. Tako je npr. do Kapelske koče (Eisenkappler Hütte) pod vrhom Obirja na karti zarisani le kolovoz, čeprav je to postojanke speljana cesta — vsaj tako široka, kot je panoramska cesta iz Logarske doline oziroma iz Solčave skozi Podoiševo do Črne na Koroškem. Odveč tudi ne bi bil napis Solčavska panoramska cesta za pravkar omenjeno logarsko-ko-

roško prometnico — tako namreč cesto imenuje — po pripovedovanju ljudi — Peter Ficko v svojem vodniku Kamniške in Savinjske Alpe (ta vodnik je očitno temelj vsem izdajam kart s Savinjskimi in Kamniškimi Alpami; vodnik je leta 1982 doživel zadnjo — tretjo izdajo). In končno bi karti le še zvečal kakovost vris npr. nekdanjih vešal, imenovanih »gavge«, ki še danes stoje dva kilometra severovzhodno od Gornjega Grada in spominjajo na nekdanjo mogočno cerkveno-sodno oblast ljubljanskih škofov.

JULIJSKE ALPE — BOHINJ

Šesta izdaja karte Bohinjskega kota je popolnoma enakega formata kot prejšnje izdaje — to je 96×68 centimetrov — in jo izrisana v merilu 1:20.000 — torej je še natančnejša kot karta Kamniških in Savinjskih Alp. Tudi pri zemljevidu Bohinja so plastnice narisane na 20 višinskih metrov.

Karta Bohinjskega kota zajema širše gorsko območje Bohinja: na severu sega do Kopic nad Dolino Triglavskih jezer, na zahodu se končuje za Lepočami, na jugu z vasjo Tolminske Ravne oziroma z Rodico, na vzhodu pa s krajem Polje ob Savi Bohinjski oziroma z Domom Jeseniško-Bohinjskega odreda na Uskovnici.

Žal tudi tej karti manjka še nekaj centimetrov izrisane zemljišča. Imenitno bi bilo, če bi bila na južni strani Spodnjih Bohinjskih gora narisana vsa transverzalna pot, ki teče od Vogla čez Rodico do Črne prsti; in škoda, da se karta na vzhodu ne končuje z Bohinjsko Bistrico oziroma

s Črno prstjo. Uporabniku — planincu-transverzalcu — bi izdajateljica naredila veliko uslugo, če bi v prihodnji, sedmi izdaji karto ustrezno podaljšala. Morda le obrobna lepota napakica — ob sicer vzorno in izjemno skrbno izdelanem zemljevidu: popolno ime Planinskega doma na Vogarju je Kosijev dom na Vogarju; to bi prav tako kazalo v prihodnje spremeniti.

Sicer pa ni karti kaj očitati. Natančna, izredno natančna je — celo vsak gostinski lokal je v njej naveden z imenom, da planinskih prvin (postojank, vrhov, planin, višinskih oznak idr.) sploh ne omenjam.

Legenda na obeh kartah je natisnjena v slovenščini, hrvaščin, angleščini, italijanščini in nemščini, medtem ko imata na zunanem, preganjenem delu obe karti grafikon za izračun porabe časa pri vzponu in spustu.

Obe karti je izdelal kartografski oddelek Geodetskega zavoda SRS v Ljubljani, natisnila pa tiskarna ČGP Delo v Ljubljani. Njena cena je 800 (Kamniške in Savinjske Alpe) oziroma 600 dinarjev (Julijske Alpe — Bohinj). Karti sta na voljo na Planinski zvezi Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, naprodaj pa sta tudi v knjigarnah.

Četrta in celo že šesta izdaja kart pomeni, da je povpraševanje po tovrstnih priročnikih — kljub temu da čez čas zastarijo — izredno, Planinska zveza Slovenije pa si je s svojimi izjemno kakovostnimi izdajami že zdavnaj izborila ustrezno mesto ne le v domači, marveč že kar v svetovni planinski literaturi.

Milan Cilenšek

CARINTHIA II: AKTUALNO PREUČEVANJE OKOLJA

Naravoslovno društvo za Koroško (Avstrija) je izdalo 96. letnik svoje publikacije *Carinthia II*, 1986, in sicer Naravoslovne prispevke za domovinoznanstvo Koroške. Zbornik ima kar 652 strani in vrsto sestavkov, ki so nujno čtivo tudi za slovenske naravoslovce, hkrati pa so zanimivi in poučni za ekološko zavednega mladega človeka in zlasti planinca, bodisi tostran ali onstran Karavank. Vsi teksti zbornika so napisani v nemščini, čeprav bi smeli upravičeno pričakovati kakega v slovenščini. Kar takoj pa je treba povedati, da koroški znanstveniki upoštevajo in navajajo tudi naše ugotovitve oziroma publikacije in vsaj pri enem od sestavkov je povzetek v (nedopustno slabi) slovenščini. Zbornik je seveda na strogo znanstveni ravni, razumljivi tudi normalno razgledanemu človeku, zlasti pa gre pri-

znanje usmeritvi društva v aktualno ekološko preučevanje z vrsto življenjskih sestavkov.

V tej recenziji žal puščamo ob strani večino (izrazito specialističnih) tekstov v tem dragocenem zborniku znanja in govorimo le o takšnih, ki naj bi jih prebrali naši planinci in ljubitelji narave in zlasti alpske pokrajine.

Tako posveča zbornik prva sestavka Juliani Gross (ob 90-letnici), ki je živel za daljše, in Wernerju Reppenhagmu (75-letnica), ljubitelju kaktusov (tudi pisal je o njih v strokovnem časopisu), sestavek Hansa Jörga Köstlerja o Električni jeklarni v Borovljah (1909—40) nas opozarja na vlogo dela in znanja, Gerfried Horand Leute, kustos za botaniko Deželnega muzeja za botaniko v Celovcu, objavlja Pri-

spevke o flori v Hodišah (Keutschach) na Koroškem — tamkajšnji grajski ribnik je refugij redkih vodnih rastlin, Alois Heinricher na kratko poroča o ptičjem svetu Vzhodne Tirolske, Kurt Rakobitsch o zooplanktonu v Hafnerskem in Hodiškem jezeru, kar trije avtorji (Helmut Hartl, Gerfried Horand Leute in Helmut Zwander) pa o florističnogeobotaničnih in vegetacijsko-zgodovinskih pogledih na vlažne biotope na koroškem območju Nock — o uničenih vlažnih travnikih, navozih odpada, izkoreninjenih vrstah rastlin idr. v dolini Bad Kleinkirchheim (kamor se hodimo smučat, ali ne?).

Nadaljnja sestavka govori o hroščih na Koroškem — kar 87 družin jih je — in favni v beljaških termah, nato primerja Helmut Zwander gibanje cvetnega prahu med Celovško kotlino in pogorjem Sattnitz v vegetacijskem letu 1984 (v seriji članov z nadnaslovom Aktualno preučevanje okolja), medtem ko je prispevek Konrada Thalerja (z innsburške univerze) o nekaterih najdbah vrst troglodyphantes na avstrijski strani Karavank posvečen prof. Antonu Polencu (Kranj) ob njegovi 75-letnici.

Wilhelm Kugl in Günther Weissel poročata o naraslih vodah v dolini Malta (z elektrarno) — gre za tehtno sintezo predstavitev ekološkega problema, že omenjeni G. R. Leute poročata o nenavadnih najdbah rastlin v Celovcu (35 enot), Wolfgang Vorbrüggen in Joachim Viehmann poglobljata znanje o metuljih v Visokih Turah, Erwin Graze in Helmut Hartl pa nam približujeta nov koroški zakon o varstvu narave. Ta tekst je tako rekoč obvezno prebrati in potegniti vzporednice s stanjem pri nas v Sloveniji — pri tem bi kazalo razčistiti naše odnose do zakonov (ker jih imamo preveč, smo do tega instrumenta skeptični, toda nekateri zakoni, seveda dobro sestavljeni, šele omogočajo uveljavljanje določenih ciljev, v našem primeru zaščito narave, zraka, vode itd.).

Planinec bi moral prebrati tudi članek sodelavcev Koroškega inštituta za preučevanje jezer o skisanju jezer v koroškem visokogorju, poročila o najdbah orhidej, gob in mineralov (sestavek o mineralih je nadvse obsežen in informativen), zlasti pa ugotovitve Adolfa Fritza, urednika tega zbornika, o radioaktivno poškodovanih češnjavih cvetih v Celovcu zaradi Černobila (bolj aktualen skoraj ne bi mogel biti).

Zbornik se končuje s poročilom o opazovanju ptičev na Koroškem leta 1985 in ogroženem ptičjem svetu, vplivih uporabe pesticidov na vegetacijo, kar tudi ne sme ostati neprebrano, in sestavkom o pomenu in ohranjanju rasne pestrosti domačih živalih na območju Alpe-Jadran, ki je z 20 stranmi (žal s slabo prevedenim slovenskim povzetkom) eden ključnih tekstov

te dragocene zakladice vednosti o našem okolju in ogroženih vrstah (avtor Karl Kraichler). Zlasti tisti, ki jim gre za resno planinsko, sosedsko in znanstveno sodelovanje z Avstrijo in Italijani kot našimi alpskimi sosedmi, ne more drugače, kot da poskuša osvajati oba sosednja jezika in brati tehtne tekste, sicer dialog in akcija na območju Alpe-Jadran ne bosta mogoča. Carinthia II je neizčrpen vir in osnova izobraževanja v tej smeri. Leo Petrovič

NAJVEČJA KNJIŽNICA S PLANINSKO LITERATURO

41.500 KNJIG IN REVIJ

Nemška planinska zveza (Deutscher Alpenverein) je s svojimi 460.000 člani največja na svetu, ponša se tudi z največjo zbirko knjig o gorah in planinarjenju. Planinska knjižnica, ki je v Münchnu, vsebuje kar 41.500 knjig, revij in knjižnih zbirk, ki si jih mnogi bralci lahko izposodijo ali pa berejo kar tam. Leta 1985 si je 4650 bralcev izposodilo 10.700 knjig. Istega leta so kupili 30.000 barvnih diapozitivov in 5000 črno-belih fotografij iz zapuščine tragično preminulega Tonija Hiebelerja kot tudi gradivo, ki ga je zbiral pod naslovom Himalajski dosežki in Svetovne gore.

Nemško planinsko združenje se ponša tudi z eno najbogatejših zbirk planinskih negativov, s katerimi so lani izdali knjigo Planinski exlibris. Naj dodamo še, da je bila knjižnica po vojni popolnoma obnovljena, kajti staro knjižnico so z njenimi 60.000 knjigami in 7000 zemljevidi oktobra 1943 zbombardirali.

Józef Nyka, Varšava
(prevod in priredba N. V.)

SAVINJSKI OBČAN — MOČNO PLANINSKO OBARVAN

O zadnji številki Savinjskega občana, mesečnika Občinske konference SZDL Zalec, lahko rečemo, da je zopet ena izmed števil, ki je »planinsko obarvana«. Poglejmo naslove: Uspehi v orientaciji, Za udarniško delo ni prave volje, Razvijte prapora na Creti, Karta občine Zalec.

Vrančani so pred obnovljeno kočjo na Creti razvili planinski prapor, zato prav Vrančani demantirajo prispevek Za udarniško delo ni prave volje. Volja je, le kje, se lahko vprašamo. Na Vranskem je! Zakaj je ni v PD Zalec, ali je res ni? Ze prispevek sam demantira to misel. Koča na Bukovici je namreč tik pred pokritjem.

F. J.

ŠPANSKA REVIIJA PEŃALARA O NAŠIH ALPINISTIH

JUGOSLOVANSKI INSTRUKTORJI V NEPALU

Peñalara, revija španskega alpinističnega združenja, je v številki 2/85 (žal smo jo dobili šele 2. novembra letos!) v več prispevkih pisala o jugoslovanskih alpinistih. Opisan je prvi vzpon po severni steni Jalung Kanga v Nepal, ki ga je opravila petčanska slovenska ekspedicija pod vodstvom Toneta Skarje. V zadnji etapi sta po deseturnem plezanju dosegla vrh Jalunga Borut Bergant in Tomo Cesen. Pri vrnitvi je Bergant izgubil življenje. Peñalara je namenila dva odstavka Bergantovi alpinistični karieri.

Peñalara poroča tudi o prvem osnovnem tečaju za gorske vodnike v nepalski alpinistični šoli v Manangu. Tečaj so vodili jugoslovanski inštruktorji Zvone Korenčan (vodja), Darko Berljak, Zeljko Gobec, Vladimir Mesarić in šerpa iz Katmanduja Tashi Jangbu. Tečaja se je udeležilo 31 učencev, predvsem poklicno zaposlenih v agencijah »treking«, nekaj navdušenih nepalskih študentov, dva Američana in predstavniki Južne Koreje. Tečaj je uspešno končalo 30 učencev, 23 pa se jih je ob koncu povzpelo na vrh Pisang (6090 m). Šola v Manangu je darilo Jugoslavije Nepalu. Projekt se je pričel leta 1978, delo pa je koordiniral znameniti jugoslovanski alpinist Aleš Kunaver.

Aleš Kunaver je nato predstavljen bralcem Peñalara v prispevku Znameniti alpinisti, ki so umrli leta 1984 (Toni Hiebler, Aleš Kunaver, Cesare Saibene, Jozef Psotka in Ang Dorje). Kunaver je bil eden pionirjev zimskega plezanja v Alpah. Prvi je splezal na Triglav s severne strani po Nemški smeri. Nato Peñalara našteva Kunaverjeve uspehe v Himalaji in omenja njegovo literarno delo.

Janko Štruc

DER BERGSTEIGER 7/1986: PUSTOLOVŠČINA ANTARKTIKA

Planinski mesečnik Der Bergsteiger, ki ga izdajata münchenska založba Bruckmann in Alpsko društvo Avstrije iz Innsbrucka, objavlja v letošnji julijski številki poleg poučnih sestavkov v tradicionalnih rubrikah (planinska medicina, planinska fotografija itd.) reportažo Gianluigija Quartija in Fulvia Marianija o Pustolovščini Antarktiki oziroma mednarodni odpravi z znanstvenimi in planinskimi cilji. Nadalje so predstavljeni Rätikon, Samtalserske Alpe in vrsta planinskih knjig, med drugim reklama za knjigo Ludwiga Grammingerja Rešeno življenje, iz zgodovine gorskega reševanja (posegli, razvoji, izobraževanje, epizode), ki je letos izšla (z obsegom 272 strani) pri založbi Bergverlag Rudolf Rother, München.

L. P.

TURISTA 10/1986: PAKLENICA

Mesečnik Češkoslovaške zveze za telesno kulturo Turista, namenjen spremljanju turizma in planinstva, v oktobrski številki med drugim — in to kar uvodoma — vabi v naš nacionalni park Velika Paklenica v južnem Velebitu (romantični kanjon Paklenice severno od Zadra). Z gorskega vidika je treba opozoriti še na predstavitev naravnika gemma, vsaj iz primerjalnih razlogov, če že ne nakupovalnih.

L. P.

BERGGIDS 4/86: VULKANI PO SVETU

Berggids, revija, ki jo izdaja Nizozemska alpinistična zveza, prinaša tudi tokrat na 40 straneh ob kvalitetnih fotografijah mnogo zanimivega branja. Največ sestavkov je posvečenih vulkanom in vulkanskim izbruhom po vsem svetu, posebno pa izbruhom v Afriki, Južni Ameriki, Indoneziji in v Atlantskem oceanu. Obširen članek opisuje 200-letno zgodovino Mont Blanca. Zanimiv je tudi prispevek o možnostih taborjenja v Madeiri. Zadnji del revije vsebuje kratke alpinistične novice.

N. V.

CLIMBER 6/86: NEPREPLEZAN MENLUNG TSE (7150 m) — JETIJEV DOM?

Šesta letošnja številka britanske revije Climber (Plezalec) poroča, da pripravlja Chris Bonington, 51 let, novo tibetansko dogodivščino. Spomladi 1987 bo njegov cilj doslej še nepreplezani Menlungtse (7150 m). Vzpon se bo s tremi alpinisti pričel v Katmanduju.

Okoliške gore so znane po številnih votlinah. Leta 1951 je Eric Shipton odkril na južni strani Menlungtseja skrivnostne jetijeve stopinje. Chris Bonington pravi, da bi to lahko bilo primerno jetijevo domovanje. »Ne grem na lov za jetijem, gor bom preplezal,« pravi, čeprav upa, da ga bo nekega dne srečal.

J. N. — N. V.

razgled po svetu

GENERALNA SKUPŠČINA MEDNARODNE PLANINSKE ZVEZE V MÜNCHNU

JESENI 1987: SVETOVNI DAN ZA ZAŠČITO GORA

Svet in 48. generalna skupščina Mednarodne planinske zveze (UIAA) sta zasedala 10. in 11. oktobra 1986. Tokrat je srečanje organiziralo Nemško alpinistično združenje, in sicer v Münchnu, ob izredni organizaciji pa se ga je udeležilo kar 30 držav članic. Pregledu dela različnih komisij so sledili še načrti za prihodnost. Tako je Komisija za varnost odobrila štiri nove zaščitne norme pri klinih, dosedanjega predsednika Grka Georgesa Moissidispa je zamenjal Švicar Martin Schori.

Komisija za zaščito gora je sklenila razglasiti jeseni 1987 en dan za svetovni dan za zaščito gora. Komisija za zdravstvo je pripravila medicinski kongres, ki je bil prav tako v Münchnu, in sicer od 23. do 25. oktobra letos. Mladinska komisija je sklenila pripraviti nov kodeks obnašanja v gorah, planinska komisija pa je razpravljala o tekmovalnem plezanju, ki ga je UIAA šele pred kratkim priznala kot obliko alpinizma. UIAA je sprejela tudi dve novi članici: Malezijo in Maroko. Sedaj šteje 56 organizacij iz 48 držav,

kar je skupno 2.500.000 članov. Združenju predseduje Švicar Carlo Sganziini, ima pa tudi tri podpredsednike — Italijana Luigija Zobelo, Čehoslovaka Jaromira Wolfa in Pakistanca Quamarja Ali Mirzo.

Jugoslavijo je na srečanju zastopal Ekrem Gacić.

Józef Nyka, Varšava
(prevod in priredba N. V.)

NA KAVKAŠKI KASBEK S SMUČMI

Hansi Adam ter Lutz in Volker Heinrich, alpski smučarji iz Nemške demokratične republike, so v slabem vremenu osvojili najvzhodnejši kavkaški petticočak, Kasbek (5047 m). Med vzponom so pomagali pri reševanju štiričlanske sovjetske skupine, 15. avgusta letos pa so dosegli vrh. Odtod so se spustili s smučmi prek hude strmine in trdega ledu do višine 4000 m.

J. N. — N. V.

POLJAKI V AVSTRIJSKIH VOTLINAH

Dvanajstčlanska poljska ekspedicija je v Avstriji raziskovala jame. Največji uspeh so dosegli v jami Verlorenerweg, ki so jo odkrili že leta 1975, a je ostala doslej neraziskana. Poljaki so pod vodstvom Andrzeja Ciszweskega dosegli globino 542 m, raziskovanje te zanimive votline pa bodo nadaljevali prihodnje leto.

J. N. — N. V.

ARARAT IN NOETOVA BARKA

Prvi zimski vzpon na Ararat (5165 m) v Turčiji so opravili februarja letos. Turška alpinistična zveza načrtuje februarja 1987 tudi mednarodno odpravo na to goro. Povabili bodo dvanaest držav, vsako s po dvema predstavnikoma. Načrtujejo tudi model stare Noetove barke, ki naj bi jo ponesli na vrh.

J. N. — N. V.

JUBILEJNI (20.) SMUČARSKI TEK V ČSSR

Češkoslovaška zveza za telesno kulturo oziroma sekretariat Jizerske padesatke organizira v nedeljo, 25. januarja 1987, v spomin na odpravo Peru '70 20. jubilejni smučarski tek (maraton) v Bedřichovu pri Liberecu. Proga za moške bo dolga 50 kilometrov, za ženske pa 25. Prijave sprejemajo do 30. decembra 1986 na naslov: Jizerska padesatka, TJ Lokomotiva, Jablonecka 21, 461 04 LIBEREC 1, ČSSR. Na tem naslovu dobite tudi dodatne informacije.

L. P.

NA K2 (8611 m) PO MESSNERJEVI »ČAROBNI POTI«

Poljska ekspedicija, v kateri so bile tudi tri ženske, je 3. avgusta letos pod vodstvom Janusza Majerja prvič popolnoma osvojila JJV Butress, čigar spodnji del so leta 1979 preplezali Francozi, zgornjega pa leta 1981 Japonci. Vrh so osvojili v zelo slabem vremenu, z vrvmi in brez kisika. Pri tem se je zaradi pretrgane vrvi smrtno ponesrečil Wojciech Wroz.

Ta pot je realizacija »Čarobne poti«, ki jo je načrtoval Messner leta 1979 in je najtežja pot na K2.

J. N. — N. V.

LEDNI KLINI NAPRODAJ

Prodajam ledne klane titan. Teža kosa je 90 gramov, cena pa 8000 dinarjev. Ob nakupu več klinov možnost znižanja cene. Pojasnila in naročila: Nebojša Đorđević, poste restante, 11000 Beograd.

IZ PISARNE PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

	dinarjev
Milan Cilenšek, Maribor	37.600
Gregor Klančnik, Ljubljana	5.000
Zora Kužet, Maribor	3.000
Aleksander Čičerov, Trzin	3.000
Jože Dobnik, Ljubljana	3.000
Janka Šolinc, Tržič	4.000
Franc Ekar, Kranj	3.000
Emil Freljh, Maribor	8.000
Dr. Anton Hauc, Maribor	8.000
Zora Fleisinger, Maribor	700
Marlen Premšak, Celje	1.600
Janez Cundrič, Maribor	5.000
Žarko Rovšek, Tolmin	5.000
Skupaj	86.900

V gotovini so v korist Planinskega vestnika prispevali:

Alojz Šinigoj, Dornberk	2.000
PD Gorje, Zgornje Gorje — namesto cvetja na grob Toneta Bučerja	20.000
Anica Žmavc, Ljubljana — namesto cvetja na grob Mile Juvanec	1.500
Skupaj	23.500

Avtorski honorar za prispevke, objavljene v Planinskem vestniku, so darovali:

1. v sklad Aleša Kunaverja:	
Tomaž Banovec, Ljubljana	13.600
2. Planinskemu društvu Ljubljana Matica — za Kočo pri Triglavskih jezerih: Mija Pilko, Maribor	7.000
Milan Cilenšek, Maribor	15.000
3. Planinskemu društvu Kamnik — za Zoisovo kočo na Kamniškem sedlu: Milan Cilenšek, Maribor	15.000
Skupaj	50.600
Skupaj vsi prostovoljni prispevki	161.000

Vsem darovalcem se najtopleje zahvaljujemo!

SEDLO ALI PREVAL?

Ko sem bral Kmeclovo knjigo *S prijatelji pod macesni* in sem na 14. strani prebral *Jermanova vrata*, sem bil vesel, da neki planinec ne uporablja izraza *sedlo*, temveč *vrata*. Na 50. strani pa za isti kraj piše *Kamniško sedlo*, potem še *Kotovo sedlo*, torej *sedlo* kar dvakrat, na 74. strani pa *Studorski preval*. Takrat sem se odločil, da bom napisal članek za Planinski vestnik.

Rudolf Badjura pravi, da izraz *prevalsko sedlo* ne izvira iz naše, pač pa iz nemške miselnosti. Nemški izraz za *preval* je *der Sattel* ali *das Pass*. Pred letom 1744 ga pri nas še niso uporabljali. Tudi naš Valvasor in Hacquet ga še nista uporabljala. Valvasor pa omenja *Jezerški vrh* (*Verh*). Geograf in matematik Floriantschitsch v svojem delu *Korografski karti* prvič omenja nemški *Der Sattel* in naš napis *M. Sedlo* (*Mons*). Hacquet uporablja za *preval* imena: *Berg, Hohe, Anhohe, Gipfel, Pass in Schneide* (*Berg, Predil*).

Prvi primeri nepravilnih slovenskih prevalskih izrazov *sedlo* se pojavijo v našem slovstvu šele v *Kmetijskih novicah* (leta 1850). Prava splošna zmeda glede gorskih prehodov in drugih terenskih izrazov se je začela leta 1860, ko so začeli izhajati domači učbeniki zemljepisa (Cigale, Jesenko, Erben). Ko se je začela živahna nemška turistična propaganda, se

je v opisih naših gora uveljavil izraz *sedlo*. Na prevalih sta se pojavili po dve tabli: nemška in slovenska: npr. *Steiner Sattel* — *Kamniško sedlo*.

Naši turistični delavci so nemške izraze prevedli, niso pa se trudili, da bi vprašali pastirje in gorjance za slovenske izraze v gorah. Najbolj smešno je, da v turističnih objavah vse naše prehode imenujejo *prelaz*, samo za prelaz Koren še vedno navajajo *Korensko sedlo*. Namesto sedla so znani slovenski izrazi: *megre* (pri Bledu), *prag*, *prehodavci*, *preval*, *prezid*, *škrbina* (Globoka), *vrata*, *vatca* (Bohinjska vataca), *vrh* (Jezerški vrh).

Upam, da gorniki ne bodo več »sedlali«. Kogar zanima kaj več o prevalskem sedlu, naj si prebere Badjurov članek v Geografskem vestniku 1950 in v Ljudski geografiji.

France Mazi

JANUARJA PREBERITE V PV:

- Aktivno slovenstvo in planinska organizacija
- Vsi Bloudkovi nagrajenci iz planinstva za leto 1986
- Sto najlepših slovenskih gorskih sten
- Žičnice uničujejo gorsko naravo — kaj pa turno in alpinistično smučanje?

nasmejmo se...

Radioamaterske postaje ICOM,
ki jih planinci zelo dobro poznajo,
je moč kupiti preko
konsignacijske prodaje pri

 avtotehna

Ljubljana
Celovška cesta 175

Za podrobnejše informacije
kličite telefonsko številko (061) 552 341
ali teleks 31639 YU avtena